

DIALÓGUS

**A Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának alumni kiadványa**

2013

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI
SZEKCIÓ

• SZTE ÁJK •

Dr. Karsai Krisztina, Dr. Schiffner Imola,
dr. Szigeti Tamara és dr. Tamási Éva közreműködésével
szerkeszti: Dr. Balogh Elemér

Felelős kiadó: Dr. Hajdú József
az SZTE Állam- és Jogtudományi Karának dékánja

<http://www.juris.u-szeged.hu>

Műszaki szerkesztés: „Norma” Nyomdász Kft.
Hódmezővásárhely
Készült a Generál Nyomda Kft.-ben
Felelős vezető:
Hunya Ágnes

Tisztelt Olvasó!

Az SZTE Állam- és Jogtudományi Karának évente megjelenő alumni folyóiratát, a *Dialógust* tartja kezében. A Kar dékánjaként a bevezetőben a kiadvány rövid bemutatására és az elmúlt évünket fémjelző legfontosabb értékek és események kiemelésére vállalkozom.

Az egyetemi oktatóval szemben van egy nagyon fontos elvárás: ne legyen szakbarbár, legyen saját érdeklődése, legyen saját hobbi, ami közvetve vagy közvetlenül elősegíti oktatási tevékenységét. Fontos, hogy ne csak szakemberek, hanem Emberek álljanak a katedrán, akiknek a humanista oldala is megjelenik az oktató munkában. Erre szolgál nagyon jó példaként a *Szomora Zsolt* docens úrral készített interjú, amelyben két 'szerelmének' kapcsolatáról – büntetőjog és operairodalom – vall megkapó szuggesztivitással.

Az EU-s csatlakozás apropóján elindultak az ún. ERASMUS diákcseré programok, ahová elsősorban európai diákok érkeznek. Ezt a külföldi nyitást gondolta tovább a Kar, amikor *Szabó Imre* dékán úr, valamint *Karsai Krisztina* docens asszony gesztorálása mellett – a Szegeden megnyíló Konfuciusz Intézet munkatársainak hathatós támogatásával – elindítottuk a kínai hallgatók számára nyitott ún. KAPU (Gateway) programot. Elsőként 2013 januárjában kapták meg az oklevelüket a Kar kínai hallgatói, akik részképzésre jöttek Szegedre.

Kiadványunkban a múltat idézve két kiváló kollégánkról (*Blazovich László* és *Tóth Lajos*) emlékezünk meg, akik 2013-

ban töltötték be 70. életévüket. A két életpálya eltérő érdeklődést és munkásságot tükröz, de mindkettő szervesen hozzátartozik a szegedi jogi kar életéhez. A jelent idézve pedig *Nagy Ferenc* professzor úrról olvashatunk egy érdekes pályarajzot.

Mindig igazi csemegét jelent a világhíró szegedi kollégák élménybeszámolója. Öröndetes, hogy nem kizárólag az oktatók, hanem hallgatónk is megéreztek a külföldi tanulmányok ízét és egyre többen jutnak el külföldi tanulmányutakra, versenyekre.

A 2013. évben is több jeles konferencia szervezésére került sor a Karon. Ezek közül is kiemelném a XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferenciát, ahol az ország legtehetségesebb fiataljai mérték össze szakmai tudásukat. Ez mindig kiemelkedő esemény a felsőoktatásban, hiszen ezen a fórumon a jövő 'tudósai' próbálgatják szárnyaikat.

Dr. Hajdú József
egyetemi tanár, dékán

A XXXI. OTDK Szegeden – Nemcsak a hó miatt volt emlékezetes

**Beszámoló a 2013. évi
országos tudományos konferenciáról**

A 2013 tavaszán megrendezett XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia több szempontból is kivételes és különleges volt karunk számára. Az országos diáktudományos seregszemlék történetében először került sor arra, hogy az SZTE Állam- és Jogtudományi Kara három különböző szekcióba nevezzen dolgozatokat, és mindhárom szekcióból helyezéseket hozzon el. Az Állam- és Jogtudományi Szekció mellett a Társadalomtudományi, illetve a Had- és Rendészettudományi Szekcióban is eredményesen szerepeltünk: az előbbi-

ben harmadik díjat, az utóbbiban pedig első díjat hoztak el hallgatóink.

2013-ban a szegedi joghallgatók hagyományos szereplési területének számító Állam- és Jogtudományi Szekció sem volt egyáltalán „hagyományosnak” mondható. Karunkat érte ugyanis az a megtisztelő feladat, hogy 2013. március 25–27. között – másfél évtized eltelte után ismét – otthont adjon a XXXI. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekciójának. A háromnapos konferencián 34 tagozatban 102 zsűritag előtt 299 pályamunkát mutattak be a hallgatók

Notabilitások az OTDK megnyitóján: Dr. Máthé Gábor szakmai bizottsági elnök, Dr. Szendrő Péter, az OTDT elnöke, Dr. Klinghammer István államtitkár, Dr. Szabó Gábor rektor, Dr. Mezey Barna, a Magyar Rektori Konferencia elnöke és Dr. Szabó Imre, karunk dékánja

14 intézmény képviselőjében, mintegy 160 hallgatói opponens bírálata és több száz érdeklődő oktató részvétele mellett. Az időjárás tartós hideggel és havazással tette emlékezetessé az eseményt, ami a mai napig egyetlen „fehér OTDK”-ként vonult be a diákköri konferenciák történetébe. Ez természetesen sem a hallgatókat, sem az oktatókat nem tartotta vissza attól, hogy a színvonalas szakmai versengés mellett a felkínált szabadidős programokban is nagy számmal vegyenek részt. Sokan és sokat dolgoztak azon, hogy vendégeink jól érezzék magukat Szegeden, és bízunk benne, hogy jó vendéglátóként fognak visszagondolni karunkra és városunkra.

Hallgatóink a XXXI. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekciójából 5 első és 7 második díjat, illetve 6 különdíjat hoztak el, és ezzel sikerült felülmúlniuk a XXX. Jubileumi OTDK-n 2011-ben szerepelt versenyzőink teljesítményét. A konferencián 34 első helyezés, 37 második helyezés, 17 harmadik helyezés és mindösszesen 57 különdíj került kiosztásra. Ez utóbbi magában foglal 51 rendes, illetve 6 „pántlikázott” különdíjat, amit a zsűrielnökök konferenciája vagy a felajánló meghatározott szempontok alapján eleve helyezett vagy díjazott dolgozatoknak ítéltek oda. Ilyen felajánlást tett a jogi közelet résztvevői, társadalmi szervezetek, ügyvédi

irodák és magánszemélyek mellett a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, a Pro Scientia Aranyérmesek Társasága, a Legfőbb Ügyészség, a Somló Bódog Társaság, a Magyar Munkaügyi Alapítvány, és a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja.

A XXXI. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekciójának megnyitó ülésére, ami egyben a XXXI. OTDK egészének nyitóünnepsége is volt, 2013. március 25-én, 16:00 órai kezdettel került sor a József Attila Tanulmányi és Információs Központ kongresszusi termében. A megnyitón részt vett és köszöntőt mondott *Dr. Szendrő Péter*, az OTDT elnöke, *Dr. Szabó Gábor*, az SZTE rektora, *Dr. Máthé Gábor*, a Szakmai Bizottság elnöke, *Dr. Mezey Barna*, a Magyar Rektori Konferencia elnöke, illetve *Dr. Szabó Imre*, a Szegedi Tudományegyetem jogi kari dékánja. A megnyitón jelen voltak a résztvevő intézmények vezetői, a hallgatók felkészülésében segédkező tanárok, valamint a regionális jogász szakmai közelet képviselői.

A konferencia oktató résztvevőinek szállása a Hunguest Hotel Forrásban volt, a hallgatókat a Hotel Tisza Sport Hotelben, illetve az SZTE Károlyi Mihály Kollégiumában szállásoltuk el. A konferencia versenynapján négy helyszínen zajlottak a tagozati ülések. A versenynap délutánján és estjén több kulturális és szórakoztató program vár-

ta az érdeklődőket. A konferencián regisztrált résztvevők száma meghaladta a 800 főt: a versenynapon 322 oktató és 510 hallgató vett részt.

A záróünnepségre 2013. március 27-én 10:00 órai kezdettel került sor. A záróülésen beszédet mondott *Dr. Weiszburg Tamás*, az OTDT alelnöke, *Dr. Máthé Gábor* és *Dr. Szabó Imre*, aki a XXXII. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekciója megrendezésére felkérő oklevelet tartalmazó hengert átadta *Dr. Cserny Ákosnak*, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Kara dékánjának.

A konferenciára programfüzet és rezümékötet készült. A résztvevők és díjazottak, illetve a zsűrik és a Szakmai Bizottság tagjai többféle ajándéktárgyban (USB stick, bögre, emlékérem, toll, jegyzetomb) részesültek. A CompLex Kiadó felajánlásának köszönhetően lehetőség nyílt valamennyi első helyezett dolgozat megjelentetésére e-könyv formátumban. Az SZTE ÁJTK saját díjazott dolgozatait a hagyományoknak megfelelően immár negyedik alkalommal a Tudományos Diákköri Szemle

elnevezésű kiadványában publikálta.

A XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia ünnepélyes záróülését 2013. november 18-án tartották Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében. A rendezvényen a 2013. március 25. és április 26. között 16 felsőoktatási intézményben zajló konferenciasorozaton legeredményesebben szereplő hallgatók, mestereik és a tudományos diákköri tevékenységet támogatók vehettek át elismeréseket *Balog Zoltántól*, az emberi erőforrások miniszterétől, *Pálinkás Józseftől*, a Magyar Tudományos Akadémia elnökétől és *Szendró Pétertől*, az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnökétől.

A XXXI. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekciójának ügyvezető elnöke, *Dr. Szabó Imre* és ügyvezető társelnöke, *Dr. Badó Attila* professzorok az ünnepélyes záróülésen emléklakettet vehettek át. Az OTDT döntése alapján *Honoris Causa Pro Scientia Aranyéremben* részesült *Dr. Paczolay Péter*, az Alkotmánybíróság elnöke és karunk egyetemi tanára. Paczolay Péter több évtizede támogatja és segíti a tudományos diákköri moz-

Fogadással zárult a nyitóünnepség

galmat témavezetőként, zsűritagként, szervezőként és különdíjak felajánlójaként. A Honoris Causa Pro Scientia Aranyérem, amelyből az OTDT két-évente legfeljebb háromat ítélhet oda arra méltó közéleti szereplőknek és szakembereknek, ennek az áldozatos munkának az elismerése.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács Elnöksége (OTDT) a felsőoktatási intézményekben és karaikon folyó tudományos diákköri tevékenységet szervező munkatársak elismerésére idén Kiváló TDK Szervezői díjat alapított, amelyet kétévente összesen legfeljebb 16 díjazottnak lehet odaítélni. Az OTDT Elnöksége 2013. október 25-i ülésén került sor az első díjátadóra, ahol 7 TDK szervező, köztük *Dr. Bóka János* egyetemi adjunktus vehette át az elismerést.

Minden témavezetőt, zsűritagot, versenyzőt, opponenst és szervezőt köszönet illet áldozatos munkájáért.

Feszült figyelem az arcokon

Kívánjuk nekik, hogy mind az eredményekből, mind a kihívásokból mérítsenek erőt: az igazi emberi nagyság másokban felismerni a tehetséget.

Dr. Bóka János
egyetemi adjunktus

Állam- és Jogtudományi Szekció		
Előadó (konzulens)	Tagozat	A dolgozat címe
I. díjat nyert		
Balog Balázs (<i>Dr. Homoki-Nagy Mária</i> egyetemi tanár)	Jogtörténet I.	A haszonbérleti szerződés a XIX. század magyar bírói gyakorlatában – Az Osztrák Polgári Törvénykönyv hatása a magyar magánjogra
Borbényi Laura Bianka (<i>Dr. Szomora Zsolt</i> egyetemi docens)	Büntető (anyagi) jog I.	A jogtárgyharmonikus értelmezés a bírói gyakorlat tükrében
Gönczi Gergely (<i>Dr. Pozsonyi Norbert</i> egyetemi tanársegéd)	Római jog	A kármegosztás intézménye a <i>lex Rhodia</i> tükrében, kitekintéssel annak modern továbbélésére
Monori Zsuzsanna Éva (<i>Dr. Szomora Zsolt</i> egyetemi docens)	Büntető (anyagi) jog III.	Zaklatás – Egy tényállás kritikája a magyar joggyakorlat tükrében

Simon Emese Réka – Szalóky Béla (<i>dr. Sulyok Márton</i> egyetemi tanársegéd, <i>dr. Jakó Nóra</i> egyetemi gyakorlók)	Alkotmányjog IV.	A lakhatáshoz való jog kérdéskörének alakulása Magyarországon és nemzetközi viszonylatban
II. díjat nyert		
Gál Andor (<i>Dr. Szomora Zsolt</i> egyetemi docens)	Büntető (anyagi) jog II.	A gyermekprostitúció anyagi büntetőjogi kérdései, különös tekintettel az ügyfél cselekményére
Ivanics Dorina (<i>Dr. Blazovichné Dr. Gellén Klára</i> egyetemi docens)	Infokommunikációs jog	A termék megjelenítés
Lukács Adrienn (<i>Dr. Hajdú József</i> egyetemi tanár)	Munkajog	A munkavállalók személyiségi jogainak védelme, különös tekintettel a munkahelyi kamerákra
Molnár Erzsébet (<i>Dr. Blazovichné Dr. Gellén Klára</i> egyetemi docens, <i>Dr. Bóka János</i> egyetemi adjunktus)	Polgári jog III.	Az ajánlat jogintézményének szabályozása a hazai és a nemzetközi joggyakorlat tükrében
Pongó Tamás (<i>Dr. Trócsányi László</i> egyetemi tanár, <i>dr. Sulyok Márton</i> egyetemi tanársegéd)	Jog- és állambölcsélet II.	A boldogság keresése mint alkotmányos érték európai alkotmányokban
Szörös Anikó (<i>Dr. Papp Tekla</i> egyetemi docens)	Polgári jog I.	Cégbíróságok vs. fantomcégek
Tornyai Gergely (<i>Dr. Karsai Krisztina</i> egyetemi docens)	Büntető (anyagi) jog I.	A szervezett bűnözés <i>per se</i> inkriminációja az uniós jogharmonizáció tükrében
Különdíjat nyert		
Czibolya Ágnes (<i>Dr. Józsa Zoltán</i> egyetemi docens, <i>dr. Siket Judit</i> egyetemi tanársegéd)	Közigazgatási jog II.	Körjegyzőség – Közös hivatal
Megyesi Tímea (<i>Dr. Farkas Csamangó Erika</i> egyetemi adjunktus)	Agrár- és szövetkezeti jog	A Nemzeti Földalapba tartozó termőföldek hasznosításának szabályai
Pollák Kitti (<i>Dr. Kamplér Béla</i> egyetemi docens)	Pénzügyi jog II.	Mérlegen az EVA – Az egyszerűsített vállalkozói adó múltja, jelene és jövője

Simon Emese Réka – Szalóky Béla (<i>dr. Sulyok Márton</i> egyetemi tanársegéd, <i>dr. Jakó Nóra</i> egyetemi gyakornok)	Alkotmányjog IV.	A lakhatáshoz való jog kérdéskörének alakulása Magyarországon és nemzetközi viszonylatban
Szabó Nóra Katalin (<i>Dr. Hegedűs Andrea</i> egyetemi docens)	Polgári jog II.	A házasság és a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményének összehasonlítása – Az azonos nemű párok együttélési formáinak jogi elismerése az egyes országokban
Tóth Mónika (<i>Dr. Tóth Judit</i> egyetemi docens, <i>dr. Sulyok Márton</i> egyetemi tanársegéd, <i>dr. Jakó Nóra</i> egyetemi gyakornok)	Alkotmányjog V.	Az intézeten kívüli szülés alapjogi megközelítése – Javaslat egy új szabályozás kialakításához
A legjobb opponens díját kapta		
Árkosy Lilla	Római jog	
Ármós Erika	Pénzügyi jog II. és Polgári jog II.	
Matuszka Petra	Polgári jog III.	
Márki Dávid	Alkotmányjog IV.	
Nusser Barbara	Büntető (anyagi) jog I.	
Szász Evelin	Jog- és állambölcsélet I.	
Tribl Norbert	Alkotmányjog V.	
Vajda Réka	Jogtörténet II.	

Had- és Rendészettudományi Szekció		
I. díjat nyert		
Hajdú Attila Balázs (<i>Dr. Karsai Krisztina</i> egyetemi docens)	Rendészet és határrendészet	A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartás elméleti és gyakorlati kérdései

Társadalomtudományi Szekció		
III. díjat nyert		
Wessenauer Veszna (<i>Dr. Szalai Anikó</i> egyetemi adjunktus)	Nemzetközi tanulmányok II.	Roma kisebbség perspektívái napjaink Európájában, avagy mi történt a hagyományos kisebbségvédelemmel?

Law in Action – Szemelvények a joggyakorlatból

Beszámoló az SZTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola konferenciájáról

A kari Doktori Iskola – tavasszal hagyományosan megrendezésre kerülő – konferenciáját 2013. május 31-én tartottuk a Szegedi Akadémiai Bizottság patinás székházában. A konferencia ezúttal a 'Law in Action – Szemelvények a joggyakorlatból' címet kapta, és a konferenciára jelentkező doktoranduszokat kifejezetten a joggyakorlattal kapcsolatos kutatási eredményeinek bemutatására ösztönözte.

Általánosan elfogadott ma már az a megállapítás, hogy a bírói jog(gyakorlat) szerepe a kontinentális jogrendszerekben, így hazánkban is folyamatosan növekszik. Az élet egyre komplexebbé váló viszonyait írott jogi szabályozással „lekövetni” és „regulázni” egyre nehezebb, a bírói jogértelmezés és egyes jogterületeken a bírói jogfejlesztés szerepe ezért egyre meghatározóbb lett az elmúlt idő-

szakban és lesz a jövőben is. Ez a jogtudományi kutatásokat is szükségszerűen befolyásolja, így ma már egy-egy téma megalapozott tudományos vizsgálatának nélkülözhetetlen részét képezi a vonatkozó joggyakorlat nagy empirikus bázison való feltárása és elemzése. A konferenciára a doktorandusz hallgatók egy-egy jogerős bírósági, alkotmánybírósági vagy nemzetközi bírói fórumon hozott döntés bemutatásával és kritikai elemzésével jelentkezhetek az alábbi szekciókba: civilisztika, büntetőjog, közigazgatási jog, alkotmányjog, strasbourgi joggyakorlat, luxembourgi joggyakorlat és jogtörténet. Az érdeklődés igen nagy volt, összesen negyvenhat előadásra került sor, a szegedi doktoranduszokon kívül az ország valamennyi jogtudományi doktori iskolájából érkeztek előadók.

Az előadói pulpitus: Dr. Jakab Éva egyetemi tanár, doktori iskolánk elnöke, Dr. Jakab András, az MTA Jogtudományi Bizottságának elnöke és Dr. Szomora Zsolt egyetemi docens

Az előadásokra való felkészüléshez módszertani ajánlást is kaptak a jelentkezők: a Jogesetek Magyarázata (JeMa) című szakfolyóirat részletes módszertani útmutatója hasznos segítséget nyújthatott a követhető és megalapozott ítéletelemzés és -kritika elkészítéséhez. A résztvevők előtt nyitva állt a lehetőség, hogy előadásaik szerkesztett változatát a JeMa-ban megjelentessék. Néhányan éltek is ezzel a lehetőséggel.

Ahogy *Jakab Éva* professzor asszony, a Doktori Iskola elnöke a rendezvényt nyitó köszöntőjében elmondta, a szege-di doktorandusz konferenciákon az is hagyomány, hogy a konferencia témájának egy-egy országosan, nemzetközileg elismert szaktekintélye tart plenáris előadást, a szekcióülések előtt. Így történt most is. Örömkre szolgált, hogy *Jakab András*, az MTA Jogtudományi Intézetének igazgatója elfogadta felkérésünket. Plenáris előadása a jogértelmezés kérdéseivel foglalkozott az Alaptörvény tükrében, részletes elemzést adva az Alaptörvény 28. cikkéről, és külön is kitérve az objektív teleologikus értelmezés jelentésére, jelentőségére és működésére. E jogértelmezési mód – már csak az Alaptörvény idézett cikkének előírása miatt is – egyre nagyobb jelentőséghez kell, hogy jusson a magyar joggyakorlatban is. *Jakab András* a JeMa alapítója is, így a konferencia az ő személyében is összekapcsolódott a folyóirattal.

Az egyes szekciókban karunk kiváló vezető oktatói elnököltek: *Nagy Ferenc, Fantoly Zsanett, Besenyei Lajos, Gellén Klára, Hajdú József, Józsa Zoltán, Balogh Elemér és Farkas Csaba*. A szekció-elnökök beszámolója és személyes tapasztalataim alapján is elmondhatom, hogy érdekes, értékes, jó előadásokat hallhattunk, jó volt látni a doktoranduszok igyekezetét és kutatási témáik iránti

elkötelezettségét. A visszajelzések alapján ők is élvezték és hasznosnak találták a konferenciát. A nagy jogterületek mellett a jelentkezések alapján olyan – egyébként kevés kutató által művelt – területek is bekerülhettek a szekciók

A hallgatóság

közé, mint a környezetvédelmi jog vagy a közbeszerzési jog. Ezért is vettük nagy örömmel a konferencia iránti nagy hallgatói érdeklődést, hiszen ez tette lehetővé, hogy színes, széleskörű szekcióbeosztást tudjunk kialakítani.

A nagyszámú résztvevő meghívását a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 azonosítószerű, „az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának kiegészítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával” elnevezésű projekt támogatása tette lehetővé.

A Doktori Iskola tavaszi konferencia-sorozata 2014-ben is folytatódik, várhatóan az alapjogok és alapelvek témakörével. Ahogy a 'Law in Action' konferencián, úgy a 2014. évi rendezvényen is számítunk a doktorandusz hallgatók érdeklődésére és lelkes részvételére.

*Dr. Szomora Zsolt
egyetemi docens*

10 éves az Összehasonlító Jogi Intézet

Összegzés a jubileumi nemzetközi konferenciáról

Minden szervezeti egység életében eljön az a pillanat, amikor indokolt ünnepelni, számot vetni az elmúlt időszak teljesítményével. Az Összehasonlító Jogi Intézet életében ez 2013 májusában érkezett el, ekkor ünnepelte ugyanis az Intézet alapításának 10. évfordulóját. Ennek apropóján 2013. május 24-én került megrendezésre az 'International Conference for the 10th Anniversary of the Institute of Comparative Law' című nemzetközi konferencia. A négy nyelvű rendezvényen több mint harminc előadó mutatta be összehasonlító jogi módszerrel végzett kutatásainak eredményeit.

A rendezvény plenáris ülésén Dr. Sza-

bó Gábor rektor úr és Dr. Hajdú József, karunk dékánja köszöntötte az egybeülteket. Dr. Badó Attila egyetemi tanár – miután ismertette Dr. Péteri Zoltán professzornak a jogösszehasonlítás magyarországi kezdeteiről írt esszéjét – bemutatta az általa egy évtizede vezetett Intézet munkásságát, kollégáit, képzési kínálatát. Badó Attila és Heka László egyetemi docens már a kezdetek óta az Intézet munkatársa. Mezei Péter 2004 őszén, Almási Ibolya pedig egy évre rá csatlakozott a csapathoz. Bóka János 2009 nyarán tért vissza az Állam- és Jogtudományi Karra, Samantha Cheesman pedig – három év PhD hallgatói státuszt követően – 2013 őszétől

A kari társalgóban megrendezett konferencia prezidiuma: Eric Blin, Prof. Dr. Detlev W. Belling (Potsdam), Dr. Badó Attila egyetemi tanár, Dr. Szabó Gábor rektor, Dr. Hajdú József dékán, Dr. Paczolay Péter egyetemi tanár, Dr. Bencze Mátyás habil. egyetemi docens (Debrecen)

főállású kollégánk. Az egy évtized alatt számos francia és német nyelvi lektor segítette tovább munkánkat, és ennél is több professzort láttunk vendégül német, francia és angol nyelvterületekről.

Ugyancsak a plenáris ülésen tartott előadást *Dr. Paczoly Péter*, karunk egyetemi tanára, a Politológiai Tanszék vezetője, az Alkotmánybíróság elnöke a jogösszehasonlítás alkotmánybíráskodási munkában betöltött szerepéről. Az elnök úr hangsúlyozta, hogy e módszertan megjelenésére több okból és módon is lehetőség nyílt, de meghatározóvá álláspontja szerint nem válhat a közeljövőben. *Bencze Máttyás*, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánhelyettese a jogösszehasonlítás módszertanának a rendes bíráskodásban betöltött szerepéről folytatott kutatásait ismertette a közönséggel.

A plenáris ülés zárásaként karunk díszdoktora, *Prof. Dr. Detlev W. Belling* az intézet német, *Éric Blin* a francia, *Mezei Péter* pedig az angol nyelvű jogász és szakfordító képzéseinek múltjáról, jelenéről és jövőjéről tartott rövid prezentációt. A német és az angol nyelvű képzéseink rendkívül hosszú múltra tekintenek vissza, az eddigi évfolyamok keretében több mint négyszáz hallgató szerzett oklevelet. Az idegen nyelven folytatott tanulmányok, melyeket gyakran egészítenek ki külföldi tanulmányutak (pl. ERASMUS) a hallgatók és szüleik részéről minden eddigénél nagyobb áldozatvállalást igényelnek, a tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy az érdeklődés továbbra is töretlen.

Az ebédszünetet követően három nyelv (angol, francia és német) mentén szervezett szekcióülésekre került sor, ahol a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának oktatói

mellett az intézet partneregyetemeiről (Potsdam, Montpellier), magyarországi társkarokról (Debrecen, Pécs, Miskolc), továbbá bíróságokról érkező vendégek adták elő kutatási területük egy-egy érdekes szegletét. A témakörök rendkívül széles spektrumát vonultatta fel a rendezvény: a jogtörténeti vonatkozásoktól kezdve, az összehasonlító alkotmányjogi vagy magánjogi kérdéseken, illetve nemzetközi jogi problémákon keresztül olyan modernnek számító témakörökig, mint a hazugságvizsgálati módszerek vagy a szerzői jogilag védett tartalmak digitalizálása. A konferencia során elhangzott előadások egy részét a kollégák kézirati formában is leadták. Az ily módon összegyűlt tanulmányokból gyűjteményes mű megjelentetését tervezi az intézet a Pólay Elemér Alapítvány gondozásában (sorozat: *Lectiones Iuridicae*). A kötet várható megjelenési ideje 2014 őszre.

Anélkül, hogy jóslásokba bocsátkoznánk, kijelenthető: az intézet célja nem lehet más, mint hogy a megkezdett utat ugyanilyen lendülettel folytassa. Biztosítsa a lehetőséget külföldi jogrendszerek megismerésére mind a graduális, mint a szakirányú képzések keretében, összefogjon és koordináljon további projekteket, publikáljon magyar és idegen nyelven tudományos és oktatási segédanyagokat, konferenciákon hangsúlyozza az összehasonlító jogi módszer fontosságát, gondozza a tehetségeket és orientálja őket a különböző versenyeken való megmérettetés irányába. Ha mindez megfelelően alakul, akkor ünnepelje meg a következő tíz évet, 2023-ban, egy hasonlóan nagyszabású nemzetközi rendezvénnyel!

Dr. Mezei Péter
egyetemi docens

Karunk új doktorai

Ambrus István „A bűncselekményi egység a magyar büntetőjogban” címmel védte meg doktori disszertációját.

A PhD értekezés az egység és a halmaz helyes elhatárolása szempontjainak kidolgozását tűzte ki célul, a bűncselekményi egység büntető anyagi jogi kategóriáinak áttekintése, dogmatikai elemzése révén. A dolgozat tehát részletesen a természetes és a törvényi egységgel, továbbá a szintén ebbe a körbe sorolható látszólagos halmazattal foglalkozik. A szerző mindvégig figyelemmel volt a jogtudomány mellett a joggyakorlat iránymutatásaira, eseti döntéseire is, és ahol felfogása szerint nem tartható felfogással találkozott, általa képviselhetőbbnek tekintett álláspont kialakítására törekedett.

A természetes egység kategóriájáról úgy foglalt állást, hogy annak fogalmát a jövőben sem lenne szerencsés elszakítani a büntetőjogi tényállások megalkotásának alapjául szolgáló közfelfogástól, illetve arra jutott, hogy a hagyományos csoportosítás – a szoros értelmű egyszerű diszpozíciószerűség kategóriájának kimunkálásával – némiképpen egyszerűsíthető. Rámutatott továbbá egyes aggályos jogalkalmazói megoldásokra, amelyek kiküszöbölése lenne indokolt (lásd pl. a hivatalos személy elleni erőszak rendbelisége kapcsán érvényesülő joggyakorlatbeli felfogást).

A törvényi egység körébe sorolható folytatódó bűncselekmény kapcsán kimutatta, hogy annak részselekmé-

Dr. Ambrus István

nyei jelenleg kizárólag önmagukban is bűncselekményként minősülő cselekmények lehetnek, *de lege ferenda* azonban megfontolandó lenne a szabálysértési értékre elkövetett részselekmények folytatódó egységbe való bevonása is. Az egységes elhatározás kritériuma kapcsán kiemelhető, hogy annak vizsgálata a büntetőeljárásban sohasem mellőzhető, továbbá a folytatódólagosság fogalma a vegyes bűnösséggel, illetve tisztán gondatlanul megvalósuló bűncselekményekre is kiterjesztendő. A sértett azonossága vonatkozásában szakítani kell az elkövető tudattartalmától független, objektív szemlélettel, a rövid időköz fogalmát pedig – a jelenlegi bírói gyakorlattal egyezően – érdemes lenne a korábbiaknál rugalmasabban értelmez-

ni. A folytatólagos elkövetést nem indokolt minden esetben súlyosító körülményként értékelni a büntetékiszabás során.

Az összetett bűncselekmény jogalkotói létrehozatalának indoka nem csupán a részselekmények közötti eszköz-cél, hanem az ok-okozati viszony is lehet, továbbá összetett bűncselekmény kivételesen nem csupán önmagukban is bűncselekményként, hanem szabálysértésként értékelhető részselekményekből is létrejöhet.

A törvényi egység különleges esetének létesítési indoka csak részben a méltányosság, emellett annak processzuális és bizonyítási okai is lehetnek.

Az üzletszerűség kapcsán továbbra sem indokolt figyelmen kívül hagyni a fogalom szubjektív oldalát képező rendszeres haszonszerzésre törekvés célzatát, egység-többség tani szempontból pedig vissza kellene térni az ugyanolyan bűncselekmények üzletszerű elkövetését törvényi egységnek tekintő felfogáshoz azzal, hogy az erre vonatkozó szabályokat *de lege ferenda* a Btk. Általános Részében indokolt elhelyezni.

Az érték-egybefoglalás jogintézményét – amennyiben azt a jogalkotó alkalmazandónak tekinti – a jogállami követelményekre figyelemmel egyértelműen a Btk. Általános Részében kell nevesíteni.

A szubszidiaritást – melyet az uralkodó felfogással szemben indokoltabbnak tűnik látszólagos alaki halmazat helyett törvényi egységnek tekinteni – egységesen, kizárólag az „amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg” fordulattal kellene a törvényben megjeleníteni, érvényre juttatva azt a felfogást, amely a záradékolt bűncselekménnyel valóságos alaki halmazatban sosem állapít meg ugyanolyan vagy

enyhébb súlyú bűncselekményt (sem).

A látszólagos alaki halmazatnak tekintett specialitás kapcsán indokolt hangsúlyozni, hogy a jogirodalom és a gyakorlat sokszor két olyan bűncselekmény relációjában is használja e kifejezést, amelyekre a specialitás eredeti definíciója nem illeszthető rá, ezért – jórészt célszerűségi szempontból – szükséges lenne különbséget tenni tág és szoros értelemben vett specialitás között.

A konzumpció viszonylatában általános érvényűvé kellene válnia annak a felfogásnak, amely szerint nemcsak az *in abstracto* szükségképpen, hanem a gyakori összefüggések is kizárják a halmazati minősítést, attól pedig tartózkodnia lenne indokolt a joggyakorlatnak, hogy kizárólag az átfogóbb tényállás büntetési tételének kellően súlyos vagy túl alacsony volta alapján döntsön abban a kérdésben, hogy az adott bűncselekmény egy kevésbé átfogó, vele gyakran együtt járó deliktumot konzumálhat-e vagy sem.

A látszólagos anyagi halmazaton belül önállóan rész-, eszköz-, utó- és mellékcselekmény között indokolt különbséget tenni, figyelemmel arra, hogy az önállóan nem megállapított cselekmény tipikusan súlyosító körülményt képezhet a büntetékiszabás körében, ezért nem szabatos a jogirodalomban és -gyakorlatban gyakran előforduló „büntetlen” kitétel használata.

Az önállóan részselekmény kapcsán a „büntetlen előcselekmény” elnevezés teljes helytelensége miatt a jövőben kerülendő.

Az önállóan eszközselekmény vonatkozásában – a konzumpcióhoz hasonlóan – elegendő lenne *in abstracto* gyakori összefüggést megkövetelni az eszköz-cél viszonyban álló cselekmények között előbbi önállótlanná válá-

sához (a további feltételek fennforgása esetén), *in concreto* összefüggéseknek azonban ilyen jelentőséget tulajdonítani sohasem szabadna. Ugyanez vonatkozik a látszólagos anyagi halmazat további esetköreire is.

Záró összegzésül arra szükséges még rámutatni, hogy az egység-többség korábban előszeretettel vizsgált, mára némiképp elfeledett témakörének elhanyagoltsága két lehetséges okra vezethető vissza. Elképzelhető, hogy sokan a jóformán évtizedek óta változatlan tanokat mára axiómaként kezelik, s ezért újragondolásukat felesleges fáradságnak tartják. Mindehhez a büntetőjogi dogmatika jelenlegi elhanyagoltsága is nagymértékben hozzájárulhat. Mások épp ellenkezőleg, arra juthattak, hogy annyira sokrétű és szerteágazó ez a problémakör, hogy egységes felfogást kialakítani hiábavaló vállalkozásnak tűnik.

Előbbi felfogás cáfolásához a szerző reményei szerint jelen dolgozat is hozzájárulhatott, miután számos ponton rámutatott a gyakorlatban és az elméletben egyaránt évtizedek óta megmerevedett álláspontok tarthatatlanságára, sokszor gyakorlati célszerűtlenségére és büntetőjogi alapelvekbe ütköző voltára. Több igazság lehet a második állításban, mivel a teljesen egységes elvi alapokon nyugvó felfogás kialakításához természetesen ez a dolgozat sem elégséges eszköz, azonban a régóta feledésbe merült, avagy sosem vitatott kérdések felvetésével legalábbis kiindulópontul szolgálhat további vizsgálódásokhoz. Amennyiben a munka mindehhez legalább kis mértékben közelebb vitt, azzal már elérte a célját.

*Dr. Ambrus István
egyetemi tanársegéd*

Bakos-Kovács Kitti „Átalakulás és hitelezővédelem az uniós normák és a közép- és kelet-európai tagállamok jogának keresztmetszetében” címmel védte meg doktori értekezését.

Az európai társasági jogi szabályozás nem jelent egy egységes és átfogó joganyagot, igaz ez a gazdasági társaságok státuszváltozását (átalakulását) felölelő uniós jogforrásokra is. A nemzeti szabályozások egymás mellett élése és az alkalmazandó normák heterogenitása, valamint az uniós jogalkotói törekvések megjelenése a határokat átívelő gazdasági kapcsolatokban a tagállamokon belül a nemzeti rendelkezések alkalmazása során jelentkező, valamint a tagországok között felmerülő szabályozási ellentmondásokat is megsokszorozták. A gazdasági társaságok szervezeti változásaira

Dr. Bakos-Kovács Kitti

vonatkozó jogszabályi rendelkezések tehát nem csupán a hazai szabályozásban rejtene magukban anomáliákat,

hanem uniós szinten is hordoznak megoldatlan problémaköröket. A dolgozat ennek keretében a teljesség igénye nélkül és gondolatébresztő, valamint összehasonlító jelleggel kíván néhány olyan kérdéskört felvillantani, amelyek az uniós szabályozás és a tagállami végrehajtás következtében ellentmondásokat mutatnak.

A kutatás célja a fentiekből fakadóan az európai jogalkotási irányokra való kitékintés és a jogösszehasonlító elemzés keretében kétirányú volt:

A gazdasági társaságok uniós szabályozásának a megközelítésénél vizsgáltuk az alapszabadságok és a gazdasági társaságok státuszváltozásának (átalakulásának) kapcsolatát. Megállapítható, hogy a gazdasági társaságok státuszváltozása a letelepedés szabadságával összefüggésben az elsődleges és a másodlagos letelepedés határán áll a származtatott alapítás lehetőségére, valamint a honosság és az alkalmazandó nemzeti jog megváltozására tekintettel, azonban kitüremkedve a letelepedés szabadságának a hatóköréből behatol a tőke szabad mozgását garantáló rendelkezések alkalmazási területére is.

Ezt követően a kapcsolódó fogalmi rendszer bemutatását és tisztázását kíséreltük meg: a státuszváltozás (átalakulás) általános fogalmát az Európai Unió társasági joga egységesen nem használja, hanem csak egyes típusait fedi le parciális jelleggel; annak megvalósulási esetköreit, személyi hatályát az egyes tagállamok jogi szabályozása is eltérően kezeli. A probléma gyújtópontja, hogy a jogutódlási folyamatok közül az uniós jogalkotás határokon átívelő kontextusban csak az egyesülés folyamatát öleli fel, nem érinti azonban a szétválás vagy a formaváltás lehetőségét. A határokon átnyúló szétválására és a formaváltás

vs. székhelyáthelyezés problematikájára tett észrevételeinket úgy összegezhetjük, hogy külön uniós jogharmonizációs rendelkezések hiányában a szétválás és a formaváltás (székhelyáthelyezés) határokon átnyúló folyamatainak a megítélésénél a letelepedés szabadságából, a nemzeti kollíziós jogi szabályokból és társasági jogi rendelkezésekből kell kiindulni. Vizsgálni kell azt, hogy a fogadó állam joga az adott társasági formák részvételével nemzeti keretek között lehetővé teszi-e az ilyen típusú átszervezést, és ha igen, akkor az milyen feltételekkel és milyen jogkövetkezmények alkalmazásával válhat hatályossá.

Ezen elméleti alapvetéseket követően – tekintettel arra, hogy a státuszváltozással összefüggésben megfogalmazható kérdések igen szerteágazó kört ölelnek fel – egy olyan példát, a hitelezővédelmi rendelkezések bemutatását választottuk a szemléltetésre, amely egyrészt a gazdasági társaságok státuszváltozásához kapcsolódó valamennyi uniós jogforrásban megjelenik, másrészt pedig mind a hazai végrehajtó jogszabályokban, mind a tagállamok nemzeti rendelkezéseinek az együttes alkalmazása során számos szabályozási hézag kialakulására adott okot.

Az Európai Unió társasági jogában a hitelezővédelem területén sem találunk egységes harmonizációs törekvéseket, így a hitelezővédelmi politika a tagállamokban különböző színvonalon valósul meg. A jog által biztosított hitelezővédelmi eszközök létjogosultsága a gazdasági kapcsolatba kerülő felek érdekeinek a biztosításában és a köztük lévő egyensúly fenntartásában, megtehermentésében rejlik. Általánosan érvényesülő megállapítás, hogy a jognak ezen a területen is csak indokolt esetben és akkor lehet/kell beavatkoznia, ha az

adott szerződő fél érdeke a szerződés megkötését követően beállott körülmények változása folytán ténylegesen védelmet igényel. Ilyen előre nem látható kockázatot jelenthetnek a felek között fennálló jogviszony időtartama alatt bekövetkező, a gazdasági társaság státuszváltozásának keretei között megvalósuló, a szervezeti forma megváltoztatását és átstrukturálását eredményező jogutódlási folyamatok. Ehhez kapcsolódóan célunk az egyes tagállamok gyakorlatában érvényesülő azon hitelezővédelmi rendelkezések feltárása volt (különös tekintettel a lejárt tartozások esetében a felelősségi rendelkezésekre, míg az esedékessé nem vált követelések vonatkozásában a hitelezők biztosíték-követelési jogára nézve), amelyek a gazdasági társaságok szervezeti változásaiban rejlő kockázati tényezőket kiegyensúlyozva a hitelezői követelések megtérülésének a biztosítására hivatottak. Ezeket a védelmi eszközöket mind tagállamon belüli, mind pedig határon átnyúló relációban elemeztük.

A 2011/35/EU irányelv, az SE-rendelet, valamint a 2005/56/EK irányelv nem rendelkezik a társaságot, illetve a tagokat terhelő helytállási kötelezettséget megalapozó tagállami normák közelítéséről, illetve ezzel kapcsolatban minimumstandardok sem kerültek lefektetésre az uniós normában. A státuszváltozáshoz kapcsolt felelősségi rendelkezések harmonizációja csak a részvénytársaságok határokon belül zajló szétválásával kapcsolatban merült fel az uniós szintén. Az irányelv a jogutód gazdasági társaságok helytállási kötelezettségét megalapozó tagállami rendelkezések összehangolására többlépcsős választási lehetőséget engedett a nemzeti jogalkotónak. Tekintettel arra, hogy az egyesülési formációkhoz kap-

csolódóan az irányelvi rendelkezések nem tartalmazzák harmonizációs előírásokat, valamint a szétválás esetében az uniós jogalkotó opcionális választási lehetőséget enged a tagállamoknak, a határon átnyúló átalakulási formációk esetében több jogrend érintettsége miatt nem mellőzhető a jogutód gazdasági társaság, illetve a volt tagok helytállási kötelezettségére vonatkozó nemzeti rendelkezések összehasonlító elemzése.

A hitelezők részére a felelősségi rendelkezések is garanciát nyújthatnak, azonban a helytállási kötelezettséget megalapozó rendelkezések alkalmazására adott esetben már csak utólag kerülhet sor, megelőző jelleggel ezek a szabályok nem érvényesülhetnek. Ebből fakadóan a részvénytársaságok egyesüléséről és szétválásáról szóló irányelvek kifejezetten felhívják a tagállamokat arra, hogy a hitelezők védelme érdekében külön védelmi mechanizmust dolgozzanak ki a szervezeti változásban részt vevő gazdasági társaságot terhelve, amennyiben a hitelezők követelése az egyesülési/szétválási terv/szerződés közzétételét megelőzően keletkezett, és a közzététel időpontjáig még nem vált esedékessé sem. Az irányelvekben, illetve az SE-rendeletben meghatározott minimumstandardok lefektetése mellett azonban a hitelezőket megillető védelmi lehetőségek szabályozása tagállami hatáskörben maradt.

A tagállamok közötti anomáliák feltárásával összefüggésben – az uniós rendelkezések bemutatásán kívül és azon alapulva – a közép- és kelet-európai térség, valamint piaci, gazdasági kapcsolatok vonatkozásában öt olyan tagállam (Magyarország, Ausztria, Csehország, Románia és Bulgária) gyakorlatát vetettük össze, amelyek az alkalmazott feltételekben eltéréseket

mutatnak egymástól. Jogösszehasonlító megközelítés keretében eddig csak kevés olyan munka született, amely egyrészt az uniós szabályokból kiindulva a gazdasági társaságok határon átnyúló szervezeti változásainak problémáit boncolgatta volna, másrészt pedig nem a nagy európai jogrendszerek bemutatásának szentelt figyelmet, hanem a kisebb, illetve az újonnan csatlakozott, közép- és kelet-európai tagországok szabályozási rendszerét vizsgálta. A témaválasztás

indokoltsága e tagállamok esetében a közös történeti gyökerekre, a szocialista rendszerből kinövő jogfejlődésre, a nagy jogrendszerek megoldásaitól eltérő nemzeti hagyományokra és jogi kultúrára, a térség gazdasági kiaknázásban rejlő lehetőségek jelentőségére, valamint a nemzeti forrásokhoz való hozzáférés korlátozott voltára vezethető vissza.

*Dr. Bakos-Kovács Kitti
egyetemi tanársegéd*

Bóka János „Tradíció és modernitás a kínai jogrendszerben – különös tekintettel a szerződési jogra” címmel védte meg doktori disszertációját.

Dr. Bóka János

Értekezésem elsődleges célkitűzése az volt, hogy bemutassa a nemzetközi mintakövetés mint modernizációs eszköz mechanizmusait a Kínai Népköztársaság (KNK) hatályos, 1999. évi szerződési törvényének szövegezése és

alkalmazása körében. A kezelhető kutatási tárgy elhatárolása azonban szükségessé tette, hogy ezt a célkitűzést bizonyos aspektusból bővítsem. A KNK szerződésekről szóló 1999. évi törvénye történetileg nem elszigetelt jelenség sem a szabályozási tárgy, sem a mintakövetés szempontjából. Az értekezésben ezért egyrészt a modern kínai szerződési jogot összevettem a tradicionális kínai jog hasonló intézményeivel, illetve a 19. század végi reformoktól kezdődően bemutattam fejlődéstörténetét, különös tekintettel a nemzetközi hatásokra. Emellett panorámáját adtam a KNK 1980-as évektől kezdődően megvalósított igazságszolgáltatási reformjainak, azzal a céllal, hogy a jog elhelyezhető legyen az egyéb társadalomirányítási eszközök körében, és állást foglalhasunk arról, mennyire releváns ma a KNK-ban a jog.

A kínai szerződési jog múltja, jelene, jövője

A források szűkössége és a jogtörténészek igen leszűkített jogfogalma ahhoz vezetett, hogy a tradicionális kínai jogról kialakított mítosz sokkal közelebb állt az akkori államapparátus

által a jogról ideológiai és praktikus okokból sugallni kívánt képhez, mint a valósághoz. Valójában a császárkor szerződési joga igen komoly fejlődési és alkalmazkodási potenciálról tett tanúbizonyságot az évszázadok során. Ez a fejlődés és rugalmasság a szokásjog, a hivatásrendi testületek belső joga és az állami jog kölcsönhatásában nyilvánult meg. A jogfejlődés mozgatója rendszerint a szokásjog és a hivatásrendi jog volt, amelyek új jelenségeire az állam támogatón, semlegesen vagy elutasítóan reagált. A közrend és a társadalmi stabilitás érdekében az állam kivételesen maga is kezdeményezőként lépett fel egyes magánjogi kérdésekben. Az állam viszont nem tartott igényt a mai fogalmaink szerinti jogalkotás és jogérvényesítés monopóliumára, sőt kifejezetten törekedett az együttműködésre olyan lakóközösségi, rokonsági és hivatásrendi társulásokkal, amelyek lojalitáshoz nem férhetett kétség, és amelyeket mindvégig ellenőrzése alatt tarthatott. A császárkori szerződési jog társadalmi szerepét, szerkezetét, tartalmát, működését és fejlődését alapvetően belső tényezők határozták meg. Jelenségei a 19. század közepéig külső hatások figyelembe vétele nélkül is magyarázhatók, és nincsen jele annak, hogy a jogalkotás és jogalkalmazás szereplői tudatosan törekedtek volna idegen minták megismerésére vagy követésére. A Qing-dinasztiára rákényszerített nyitást követően azonban idegen eszmék és gyakorlatok gyors beáramlásának lehetünk tanúi.

A nemzetközi mintakövetés intézményes gyakorlata a késő-Qing reformokkal párhuzamosan alakult ki, és alapelvei a mai napig változatlanok. A jogkölcsonzés instrumentális szemléletet követett, azaz nem önmagában a nyugati szabályozás módszerének és tar-

talmának elfogadása, hanem mögöttes politikai szándékok motiválták. A jogátvétel szelektív volt, vagyis a szükségesnek ítélt jogterületekre korlátozódott, és jogterületenként is eltérő mértékben érvényesült. A magánjogi szerződések joga rendszerint olyan jogterületnek minősült, ahol a jelentős terjedelmű és mélységű jogátvétel indokoltnak tűnt a mögöttes politikai szándékok megvalósításához. A jogátvétel emellett adaptív volt, tehát nem a külföldi és nemzetközi minták reprodukcióját tartotta feladatának a kínai jogalkotó, hanem a helyi politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi viszonyoknak megfelelő szabályozás kialakítását a külföldi szabályozások tapasztalatainak, illetve autoritásának felhasználásával.

A jogátvétel a kontinentális európai jogrendszerek hagyományainak megfelelően rendszerint a jogalkotó szándéka szerint átfogó kodifikáció, illetve egyéb jogalkotás révén történt volna. Tekintettel azonban a modern kori Kína viharos társadalmi átalakulásaira, kiszámíthatatlan politikai fordulataira, illetve a különböző politikai rendszerek joggal kapcsolatos ambivalens fel fogására, ez a célkitűzés csak kivételes esetekben valósult meg. Ennek megfelelően a vizsgált időszakban mindvégig fokozott jelentősége volt a jogalkalmazói és jogtudományi szinten végbement recepciónak. Ez utóbbi hatása a későbbi jogalkotásra a tudományos konszenzus jellemző hiánya miatt nem teljesen egyértelmű. Azonban a jogalkotó a bíróságokat mindig is – a kontinentális európai jogrendszereket meghaladó mértékben – partnernek tekintette az egyes megoldási lehetőségek tesztelésében, sőt kikísérletezésében is.

A mintaadó jogrendszerek megválasztása igen összetett politikai, kulturális

és szakmai szempontrendszer alapján történt. A kínai jogalkotó nemcsak a kodifikált jog könnyebb transzplantálhatósága miatt, hanem általános társadalom- és jogpolitikai megfontolásokból is a kontinentális európai minták követése mellett döntött. Ezek a minták japán közvetítéssel jutottak el Kínába, amelyek már eleve egy kelet-ázsiai társadalom sikeres nyugati típusú modernizációjának tapasztalatait is magukon hordozták. A KNK mintaválasztásait, illetve a mintakövetés elvetését a „reform és nyitás” időszakát megelőzően ideológiai megfontolások határozták meg. Az 1999. évi szerződési törvény orientációjában azonban ezek a szempontok már másodlagos jelentőségűek voltak. Ugyancsak jól kimutatható az elmozdulás a „külföldi” minták követésétől a „nemzetközi” jogharmonizációs törekvések preferálása felé, amelyek kialakításában Kína egyre aktívabb szerepet játszik. Ez az új megközelítés a mintaválasztás korábban nem tapasztalt vegyes, szinkretikus jellegének erősödéséhez vezet. A jövőre nézve jogintézményi szinten a *common law* erősödő hatása prognosztizálható. Az új kínai polgári törvénykönyv kodifikációjának további alakulása mutatja majd meg, hogy a változás belátható időn belül a rendszerszintű tényezőkre is kihat-e (jogforrási rendszer, a bíróságok szerepe a jogalkotásban, a szerződési jog helye a jogrendszerben, a szerződési törvény szerkezete és alapelvei).

A Kínai Népköztársaság szerződési jogának fejlődése a számos nemzetközi hatás mellett is alapvetően belső vezérlésű, azaz belső társadalmi igényekre reagálva a saját stratégiai fejlesztési elképzelések megvalósítását szolgálja. A megfelelő elméleti háttérre, bővülő jogtechnikai ismeretekre, illetve egyre

szélesebb körű ítélkezési gyakorlatra támaszkodva a kínai jogalkotótól mind nagyobb számban várhatunk egyedi megoldásokat a felmerülő sajátos jogkérdésekre. A kínai szerződési jog egészen a közelmúltig mint egzotikus különlegesség tarthatott számot az összehasonlító jogászok érdeklődésére. A helyzet mára gyökeresen megváltozott: a kínai szerződési jog a világ egyik legjelentősebb és fokozatosan mintaadóvá váló rendszerévé nőtte ki magát.

Igazságszolgáltatási reformok és korlátozott jogállamiság Kínában

A KNK az elmúlt három évtizedben rendkívül szerény alapokra építve páratlan igazságszolgáltatási reformsorozatot valósított meg, amelynek eredményei vitathatatlanok. Általános egyetértés mutatkozik abban is, hogy a reformok alapvetően a népi bíróságok hatékonyságának és professzionalizmusának erősítését, illetve a bírói – elsősorban a helyi kormányzati tényezőkkel szemben érvényesíthető – függetlenség bizonyos elemeinek bevezetését célozták. Megoszlanak viszont a vélemények a reformok értékelésével, illetve azok jövőjével kapcsolatban.

Az egyik markáns álláspont szerint a gazdasági-társadalmi reformok – így az igazságszolgáltatási reform is – megrekedtek. Egy ún. „részleges reformmegyen-súly” alakult ki, ahol a változás és a viszsza rendeződés egyenlő politikai súllyal rendelkező híveinek törekvései kioltják egymást. Ez a stagnálás akár igen hosszú ideig is állandósulhat, majd lassú leépüléshez vezet. Mások úgy vélik, hogy Kína a jog és igazságszolgáltatás reformja terén ugyanazt a kelet-ázsiai fejlődési modellt követi, ami Japán, Dél-Korea, Hong Kong, Szingapúr vagy Tajvan esetében sikerre vezetett.

E modell lényege, hogy a gazdasági növekedés, jogállamiság és demokrácia szempontjai fokozatosan és egymásra épülve érvényesülnek. A jog- és igazságszolgáltatási rendszer érdemi reformja csak bizonyos gazdasági fejlettségi szint elérését követően valósulhat meg, azzal, hogy a különböző fejlettségi szinteken különböző típusú jogokat „vesznek komolyan”: a jogállamiság procedurális felfogása (*rule by law* szembeállítva a szubsztanciális *rule of law* felfogásokkal) már viszonylag korai stádiumban gyökeret verhet, az alapjogoknak azonban sokáig csak kollektív vagy közösségi felfogása érvényesül, a legfelsőbb állami vezetők demokratikus választása pedig szinte kivétel nélkül a fejlett ipari államok sajátja.

A valósághoz legközelebb talán a „korlátozott reform” koncepciója áll, amely szerint az igazságszolgáltatási reform célja távlatilag sem a hatalmi erőviszonyok vagy az alkotmányos berendezkedés alapvető átalakítása, hanem a népi bíróságok felkészítése arra, hogy a pártállami intézményrendszer keretei között hatékonyan elláthassák

a gazdasági növekedés fenntartása érdekében szükséges magánjogi ítélkezési, illetve az egyéb jogterületeken korlátozott ellenőrzési és „biztonsági szelep” funkcióikat. A reform korlátozott jellege azonban nem jelenti azt, hogy a népi bíróságoknak ne kellene komoly konfliktusokkal szembesülniük akár más állami intézményekkel, akár a közvéleménnyel szemben – ezek felvállalásához azonban kizárólag a szakmaiság és a transzparencia erősítésén keresztül vezet az út. Fontos hangsúlyozni azt is, hogy a reformok korlátozott jellegétől függetlenül annak határai meglehetősen puhák: a népi bíróságok az alkotmányos berendezkedésben a jelenleginél nagyságrendekkel komolyabb pozíciót tölthetnek be, ha bizonyítják, hogy a társadalmi stabilitás és harmónia fenntartásában hatékonyan tudnak részt vállalni. E tekintetben kulcsfontosságú, hogyan látják a népi bíróságok saját szerepüket, és hogyan látják az állampolgárok a népi bíróságok hozzáadott értékét a konfliktusrendezésben.

Dr. Bóka János
egyetemi adjunktus

Farkas Csamangó Erika „A kölcsönös megfeleltetés környezetjogi aspektusai” címmel védte meg doktori disszertációját.

Értekezésem témájául a mezőgazdasági tevékenység folytatása során kövendő, valamint a mezőgazdasági támogatások igénybevételéhez feltételként meghatározott környezetvédelmi követelmények elemzését választottam egy szabályrendszer ismertetésén keresztül. Ez a szabályrendszer egyben ellenőrzési és szankciórendszer is, egyaránt érinti

az agrárjogot és a környezetvédelmi jogot. A rendszer elnevezése: kölcsönös megfeleltetés (*cross compliance* vagy keresztmegfeleltetés), vagyis az agrártámogatások teljes összegének odaítéléséhez és kifizetéséhez kapcsolódó, kötelezően teljesítendő helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírások, valamint jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények rendszere. A mezőgazdasági támogatások teljes összegének kifizetését az Európai Unióban – a támogatási jogszabályokban

Dr. Farkas Csamangó Erika

rögzített általános feltételek mellett – a *kölcsönös megfeleltetés* (KM) követelményeinek való teljesítéséhez is kapcsolták, vagyis a támogatás feltételévé vált környezetvédelmi, természetvédelmi, állatvédelmi, állatjóléti, élelmiszerbiztonsági stb. előírások maradéktalan betartása is. A kölcsönös megfeleltetés rendszere a korábban csatlakozott tagállamokban 2005-ben, a később (2004-ben) csatlakozott tagállamokban, így Magyarországon is 2009-ben került bevezetésre.

Kutatásom elsődleges célja a kölcsönös megfeleltetés mibenlétének, jellemzőinek a feltárása volt, amelyhez elengedhetetlen felkutatni a kölcsönös megfeleltetés szabályrendszere létrehozásának eredőit és folyamatát. A dolgozat célja volt továbbá olyan következte-

tések levonása, amelyek a hazai helyzet elemzését követően iránymutatóként szolgálhatnak a hazai kölcsönös megfeleltetés jövőbeni szabályozása tekintetében.

A kutatás során a jogi szemlélet kizárólagos alkalmazása nem csupán egyoldalúságot eredményezett volna, de nem is vezetett volna eredményre. Ezért a téma interdiszciplináris megközelítését tartottam szükségesnek, miként maga az agrár-környezeti tudomány is ilyen jellegű. Az értekezés hat fő részre osztható: az első részben – a bevezető gondolatok mellett – mutatom be a mezőgazdaság és a környezetvédelem kapcsolatát, továbbá az agrárjog és környezetjog komplexitását, az agrár-környezetvédelmi tárgyú intézkedések szabályozási kompetenciáját, melyek elengedhetetlenek a téma jogi elemzéséhez. Ugyanezen részben a közjavak kérdéskörének elemzésére és az agrártámogatások rendszerének, forrásainak rövid áttekintésére is sor kerül.

Megalkotása idején a közös agrárpolitika elsődleges feladata a mezőgazdasági végtermékek előállítása volt. A reformok folyamatában vált a környezetvédelem az agrárpolitika egyik meghatározó elemévé. Az biztonsággal állítható, hogy a helytelenül végzett mezőgazdasági gyakorlat és a szakszerűtlen, nem az előírásoknak megfelelő gazdálkodás visszafordíthatatlan károsodásokat idézhet elő környezetünkben. A környezetszennyezéssel kapcsolatos hatások (víz-, levegő-, talajszennyezés) mind káros külső gazdasági hatások (*negatív externáliák*). A mezőgazdaság szemszögéből a *fenntarthatóság* környezeti adottságokhoz illeszkedő termelést jelent. A fenntarthatóság eléréséhez, a sokszínű, gazdag mezőgazdaság megteremtéséhez és megőrzéséhez a lakosság

igényeinek megfelelő minőségi árutermelésen túl környezet- és tájgazdálkodási, valamint társadalmi szolgáltatásokat (közjavakat) is nyújtó multifunkcionális – gazdaságilag hatékony és környezeti szempontból fenntartható – mezőgazdaság kialakítása szükséges. Ma már a mezőgazdaság többes funkciója széles körben elismert.

A multifunkcionális (termelési, környezeti és társadalmi funkció) mezőgazdaságban a *közjavak* előállítása egyre fontosabb szerepet kap. E javak „termelése” az egész társadalom érdekét szolgálja, mely szolgáltatást a társadalomnak kell megfizetnie, előállításuk nem kötelező, csupán önkéntesen vállalható. A mezőgazdasági tevékenységekhez a közjavak jelentős száma kapcsolódik, amelyek egyrészt környezetvédelmi jellegűek, másrészt társadalmi jellegűek. A fenntarthatóság követelményeinek megfelelő gazdasági, társadalmi és környezeti egyensúly a közjavak hatékony „előállításával” valósul meg, amelyhez megfelelő intézkedések kialakítása, valamint pénzügyi feltételek megteremtése szükséges. A közös agrárpolitika fontos szerepet tölt be a közjavak előállításának folyamatában, a gazdálkodók *pozitív externáliát* állítanak elő az egész társadalom számára, előállításukhoz az unió és a tagállamok támogatása is szükséges. A vidéken olyan közjavak előállítása történik, amely mindenki érdekét szolgálja szigorú agrár-környezetvédelmi, víztisztasági, erdészeti, élelmiszerbiztonsági szabályok betartásával, az európai táj környezeti, kulturális értékeinek megvédésével és garantálásával. Mint azt a magyarországi példák (Natura 2000 területen gazdálkodók többségtámogatása, falusi turizmus támogatása, a falumegújítás és -fejlesztés, a vidéki örökség megőrzése céljából

nyújtott támogatások, tanyaprogram, a tanyagazdaságok fejlesztésének támogatása) bizonyítják, a mezőgazdaságban a közjavakat előállítóknak nyújtandó támogatás nem egy kivételezett bánásmód a gazdálkodók irányában, hanem mint a Közös Agrárpolitika keretében a közjavakért járó „kompenzáció” határozható meg.

A második részben a kölcsönös megfeleltetés rendszerét ismertetem. A kialakulásának történetét vázolom, egyrészt az USA agrárpolitikájában való megjelenésével, majd a Közös Agrárpolitika egyes reformjain keresztül. A kutatás egyik eredménye a kölcsönös megfeleltetés fogalmának meghatározása. A fogalomrendszer felállításán túl meghatározom a kölcsönös megfeleltetés rendszerébe bevont rendelkezések helyét a környezetjog és az agrárjog metszetében.

Az Unió tagállamai a kölcsönös megfeleltetés alatt országonként közel azonos elvárásokat támasztanak, így a KM közös ismérve adott. A közvetlen támogatás teljes kifizetését a mezőgazdasági földterülettel, a mezőgazdasági termeléssel és tevékenységekkel kapcsolatos szabályok betartásához kötik. Az alapfogalmak körében érdemes volt kitérni a mezőgazdasági közvetlen kifizetés, a mezőgazdasági földterület, a mezőgazdasági termelő, a mezőgazdasági tevékenység és a fenntartható mezőgazdaság jelentésére. A KM egyrészt szabályok, előírások és követelmények összessége, azaz szabályrendszer, másrészt komplex ellenőrzési rendszer és harmadrészt szankciórendszer egyben. A mezőgazdasági termelőkre vonatkozik ez a szabályrendszer, melynek fogalmát a másodlagos jog és a bírói gyakorlat alakította ki. A kölcsönös megfeleltetés alkalmazási körébe tartozó követelmények a nem-

zeti hatóságokat is érinti. Egy motiváló, ösztönző rendszert jelent, amely a mezőgazdasági termelőt ösztönzi gazdálkodása során különböző előírások maradéktalan teljesítésére, melyeket a hatóságok rendszeresen helyszínen ellenőriznek. Ösztönző rendszer továbbá azáltal, hogy az előírásoknak meg nem felelés megállapítása esetén támogatáscsökkentéssel, vagy elvonással szankcionál. A KM ösztönző ereje következtében jelentkeznek előnyök (*benefits*), társadalmi (*public*) vagy egyéni (*private*) jellegűek. Azzal a céllal vezetik be, hogy az egyén előnyén keresztül a társadalom is előnyhöz jusson. A KM betartásával az a cél, hogy fenntartható mezőgazdasági termelés valósuljon meg.

A KM rendszer két fő eleme a helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírások (HMKÁ) összessége és a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK). A HMKÁ előírásokat a gazdaság, mezőgazdasági üzem teljes területén kötelező alkalmazni, függetlenül attól, hogy az egész területére vagy csak valamely részére igényelték támogatást. A Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelményeket, vagyis az egyes jogszabályi rendelkezéseket – azok nagy száma miatt és átláthatóságuk céljából – a gyakorlat igyekezett rendszerezni valamilyen szempont szerint. A jogszabályokban foglalt gazdálkodási követelményeket tartalmazó 18 közösségi jogszabály többsége irányelv formájában jelent meg. A nemzeti jogszabályokba történő átültetésük következtében néhány tagállamban szigorúbb követelmények kerültek elfogadásra.

A harmadik részben az ellenőrzési rendszert, majd a szankciórendszert mutatom be. Az elméleti megállapítások alátámasztására a gyakorlatban

megjelenő példák szolgálnak, nevezetesen a tagállamok ellenőrzési tapasztalatai, valamint az Európai Közösségek Bíróságának döntései. Az ellenőrzések során feltárt hiányosságok, jogsértések szankciót vonnak maguk után (támogatáscsökkentést vagy támogatásból való kizárást), de elsődlegesen a fokozottabb jogkövetésre kíván a KM rendszer sarkallni, nem pedig a mértéktelen „büntetés” kiszabás a fő célja.

A negyedik részben néhány, a mezőgazdasági potenciál szempontból jelentős, korábban csatlakozott tagállam nemzeti KM szempontjából releváns természetvédelmi és környezetvédelmi előírásait, illetve az ellenőrzést végző nemzeti hatóságok feladatát ismertetem. Az általam választott tagállamok: Németország, Hollandia, Dánia, Olaszország és Spanyolország. E tagállamok mindegyikében korábban (2005-ben) került a KM rendszer bevezetésre és ellenőrzésre, ezért az ellenőrzések eredményeiből releváns megállapítások tehetők a hazai jövőbeni szabályozásra. A tagállamok szabályozásának elemzése során megállapítottam, hogy a tagállamok többsége a kifizető ügynökségét jelölte ki a kölcsönös megfeleltetésért felelős illetékes ellenőrző hatóságnak. A többi tagállamban a kifizető hatóság (csak) koordinációs szerepet tölt be. Az illetékes ellenőrző hatóságok a helyszíni ellenőrzések feladatkörét esetenként más (állami vagy magán) szervekre ruházzák át. A kölcsönös megfeleltetés nyugat-európai példái következtetni engednek a kölcsönös megfeleltetés hazai szabályozásának változásaira, továbbfejlesztésére.

Az ötödik részben az agrár-környezetgazdálkodás mint többlet-kötelezettségvállalás szabályozását, a közösségi rendszerben való kialakulását és

jelenlegi feltételrendszerét vizsgálom. A környezetvédelem, a természetvédelem és a földhasználat összehangolását a kölcsönös megfeleltetés szabályrendszerre valósítja meg, és az agrár-környezetgazdálkodás rendszere emeli magasabb szintre. Az agrár-környezetgazdálkodási támogatást igénylőknél egyrészt ellenőrzi a kötelező „alapszintet”, melyet a KM követelmények jelentik, másrészt a többlettámogatás feltételül vállalt kötelezettségek teljesülését, melyet az agrár-környezetgazdálkodási programok (AKG) jelentenek. Megállapítható, hogy az agrár-környezetgazdálkodási támogatásban résztvevő gazdálkodókra vonatkozó általános feltételek között szerepel az úgynevezett minimumkövetelmények betartása is, mely a gazdaság egész területét tekintve kötelező. Az AKG minimumkövetelmények két szakterület előírásait foglalják magukba; egyrészt tápanyag-gazdálkodási, másrészt növényvédelmi kötelezettségeket jelentenek.

Végül a hatodik rész a befejezés, amelyben a megállapításaimat, javaslataimat összegzem. Az Európai Unió környezeti jogi irányelvei rugalmasak a tagállamok közötti különbségek áthidalására, a tagállamok sajátos körülményeinek – földrajzi adottság, környezeti állapot, vagy környezeti politika – figyelembevételét igyekeznek lehetővé tenni. A kutatás rávilágított arra, hogy nem veszik minden esetben figyelembe a tagállamok eltérő mezőgazdasági és környezeti körülményeit, sajátosságait.

Megítélésem szerint az uniós szabályozást egységesíteni és pontosítani kellene néhány olyan területen, melyet a tagállamok különböző földrajzi adottságaik, sajátosságaik nem befolyásolnak. Ilyen például az ellenőrzés értékelése, a pontrendszerek megállapítá-

sa, valamint az alapfogalmak egységes meghatározása is. Egységesíteni kellene az olyan fogalmakat, mint az előírások megsértésének „súlyossága”, „mértéke”, „tartóssága” illetve „ismétlődése”, de különbözőképpen értelmezik a tagállamok a szándékosság vagy a gondatlanság fogalmát is. Fennáll így a veszélye annak, hogy a tagállamok azonos „tényállás” mellett egymástól eltérő mértékű szankciót számítanak ki. Ugyanazon meg nem felelés esetén a termelők nem egyforma elbánásban részesülnek, így ez sértheti az egyenlő bánásmód uniós követelményét. Nehézséget okozott az ellenőrzések terén, hogy sokszor olyan előírásokkal, kötelezettségekkel találkozott az ellenőrző szerv a tagállamok nemzeti jogszabályaiban, amelyek nem voltak egyértelműek, így nehéz azok agálytalan ellenőrzése is. Az európai környezetvédelmi, növény- és állatvédelmi kritériumrendszer teljesítése globális versenyhátrányt jelent az európai gazdálkodók számára. Lényeges feladatnak tekintem a versenyhátrányok felszámolását, enyhítését, amely elérhető lenne például a túlzott adó- és járuléktérhek, a gazdálkodók adminisztrációs költségeinek csökkentésével, illetve a támogatások egyenletesebb eloszlásával.

A kutatás során egyértelmű bizonyítást nyert, hogy szükséges lenne a rendszer működőképességéhez, hatékonyságához az ellenőrzési rendszerek egységesítése és egymással kompatibilisé tétele. A dolgozat megállapítja, hogy a bevezetett feltételrendszer – mint egész – az Európai Unióban egyértelműen pozitív hatást fejtett ki. A tagállamok nemzeti szabályrendszerének – a részek – működése során azonban diszszonancia figyelhető meg. Elsődlegesen azért, mert a kölcsönös megfeleltetés egy túlbonyolított, bürokratizált rend-

szer. Ezért egyszerűsíteni lenne célszerű azon előírások hatályon kívül helyezésével, amelyek a mezőgazdasági termelő felelőssége szempontjából nem relevánsak, vagy ahhoz nem is kapcsolódnak. Ezen túl a rendszert olyan új, környezetet védő követelményekkel egészíteném ki, amelyek segítségével például megőrizhetők lennének a területpihentetésből eredő kedvező környezeti hatások, vagy megoldhatók lennének egyes vízgazdálkodási problémák.

A kölcsönös megfeleltetés megfelelő eszköz (lehet) arra, hogy a tagországokban egyszerre valósuljon meg a megfelelő színvonalú mezőgazdasági termelés és a környezetvédelem. A KM a biztonságos és környezetkímélő mezőgazdasági termelés mellett kiegészítő jelleggel növeli a mezőgazdaságban tevékenykedők környezettudatosságát és fokozza felelősségtudatukat is.

*Dr. Farkas Csamangó Erika
egyetemi adjunktus*

Pozsonyi Norbert **„Zálogjog a szerződési okiratok tükrében. Kauteláris praxis a preklasszikus és a klasszikus korszakban” címmel védte meg doktori disszertációját.**

A római jog kutatásában az elmúlt évtizedekben egyre hangsúlyosabb szerepet kap a szerződési praxis vizsgálata. A 2012-ben megvédett doktori értekezés középpontjában is a dologi biztosítékokat alapító ügyletek (zálogjog és hitelbiztosítéki célú tulajdonátruházás) mindennapi jogéletben általában előforduló szerződési kikötéseinek elemzése áll. A dolgozat által átfogott időkeret Cato *maior* korától (Kr. e. II. sz. első fele) a Kr. u. II. század első feléig terjed.

Az antik világ jogélete iránti érdeklődés nem új keletű a tudományos szakirodalomban, ugyanis már a humanista jogtudós, Barnabas Brissonius (1531–1591) a *De formulis et solennibus populi Romani verbis. Libri VIII* (1583) c. művében átfogó képet fest az ókori Róma szerződési gyakorlatáról. E munka módszertani érdekessége az, hogy Barnabas Brissonius – a humanista felfogásnak megfelelően – a

Dr. Pozsonyi Norbert

jusztiniánuszi kodifikáció szövegén túl az ókori auktorok műveit és egyes feliratos szövegemlékeket is bevont a jogtörténeti vizsgálódásainak körébe.

Max Kaser 1968-ban megjelent tanulmányában így fogalmazott: „Das privatrechtliche *pignus* wurde seit der jüngeren Republik hauptsächlich aus der Praxis der Vertragsabreden und der daraus abgeleiteten Vertragsformulare

entwickelt” (M. Kaser, Über mehrfache Verpfändung im römischen Recht, in: Studi in onore di Giuseppe Grosso, Torino, 1968, 30.). Eszerint a magánjogi zálog (szabályait) a köztársaság korától kezdődően elsősorban a szerződési kikötések gyakorlatából és az abból származtatott szerződési formulákból alakították ki. A római zálog tehát egy olyan jogintézmény, amely mélyen gyökerezik az ügyleti praxisban, ezért kézenfekvőnek tűnik a zálogjogot a fennmaradt szerződési kikötések aspektusában vizsgálni.

A szerző annak bemutatására törekszik, hogy a szerződési gyakorlat (kauteláris praxis) által kialakított kikötések és formulák milyen komoly befolyással bírtak a római jog fejlődésére. Számos ilyen, a jogéletben kialakult szerződési klauzula (pl. a bérbeadó zálogjoga a bérlő által a bérleménybe bevitt értéktárgyak felett) idővel olyan elterjedt vált, hogy ezeket a kikötéseket a szerződés természetes alkatrészének (*naturale negotii*) tekintették.

Az értekezés összesen négy – két rövidebb és két hosszabb – fejezetből áll. A dolgozat gerincét a második és a harmadik fejezet alkotja.

A szerző a téma bevezetéseként az első fejezetben a Kr. e. II. század derekának szerződési praxisát vizsgálja Cato *De agri cultura* című művének zálogkikötéseket tartalmazó szerződési mintái alapján (Cato agr. 146; 149–150). A catói szerződési minták elemzése elengedhetetlen fontosságú egy olyan jogtörténeti munkában, amely a szerződési gyakorlat tárgyalását állítja a középpontba. A fejezet belső struktúrája két részre bontható. A disszertáns az első részben ismerteti a zálogklauzulák kivételével a szerződési mintákban foglalt valamennyi ügyleti kikötés techni-

kai-jogi hátterét és tartalmát, a fejezet második részében pedig kísérletet tesz a formulákban megjelenő zálogkikötések részletes elemzésére.

A második fejezet azokat a Iulius-Claudius (Kr. u. I. sz. első fele) dinasztia korából származó viaszostáblákat vizsgálja, amelyeket 1959-ben fedeztek fel a Pompeji melletti Murecine község határában (ez az ún. Sulpicius-archívum). Ez az archívum négy olyan okiratot is tartalmaz, amelyek zálogkikötést dokumentálnak (TPSulp. 51; 52; 55; 79). E források felbecsülhetetlen jogtörténeti jelentősége az, hogy több olyan szerződés is található közöttük, amelyek egymással szoros tartalmi összefüggésben állnak, és ezáltal teljes ügyleti konstrukciók válnak rekonstruálhatóvá. A szerző a fejezet elején röviden ismerteti a Sulpicius-archívum okiratainak jellegzetességeit, a második részben pedig rátér a tárgyalt okiratok tényállás-exegézisére, végül pedig a fejezetet a zálogklauzulák jogi tartalmának elemzésével zárja.

A szerző a harmadik fejezetben azokat az epigráfiai forrásokat tárgyalja, amelyek ügyleti tartalmukat tekintve hitelbiztosítéki célú (fiduciárius) tulajdonátruházást (*fiducia cum creditore*) dokumentálnak. Alapvetően három primer forrásszöveg részletes elemzésére kerül sor. Ezek közül két dokumentum olyan viaszostábla (FIRA III 91; TH 65), amelyeket a Kr. u. I. században Itália (azon belül Campania) területén állítottak ki. A harmadik okirat pedig az egykori *Baetica* tartomány (a mai Spanyolország déli része) területén talált olyan feliratos réztábla, amely valaha egy írnok szobájának a falára lehetett kifüggesztve azért, hogy mintául szolgáljon olyan okiratok kiállításához, amelyek tárgyá fiduciárius

tulajdonátruházás volt. A fejezet elején a szerző rövid áttekintést nyújt a *fiducia cum creditore* jogintézményéről, majd részletesen bemutatja a fiduciárius okiratok tényállását, végül pedig tematikus rendben értékeli a tárgyalta dokumentumok valamennyi szerződési kikötését.

A disszertáns a dolgozat zárófejezetében külön tárgyalja azokat a klauzulákat, amelyek a zálogtárgy értékesítésére vonatkoznak (*pactum de vendendo*). E kérdés vizsgálatának fontossága, terjedelme, valamint a zálogról és a tulajdonzálogról kiállított okiratokba foglalt értékesítési megállapodások hasonló formulázása teszi indokolttá e témakör önálló fejezetben történő

tárgyalását. A negyedik fejezet alapvetően két részre osztható. A szerző az első részben azt vizsgálja, hogy az értékesítési jog (*ius distrahendī*) miként jelenik meg a jogtudósok írásaiban, a második részben pedig a szerződési okiratok kikötéseit elemzi.

A dolgozatban a szerző célkitűzése az volt, hogy minél szélesebb körben feltárja a vizsgált korszak szerződési gyakorlatát. Ennek során a disszertáns arra törekedett, hogy a klasszikus jogi exegézis elemzési módszerén túl több tudományág (pl. ókortörténet, régészet, ókori gazdaságtörténet) eredményeit is felhasználja.

*Dr. Pozsonyi Norbert
egyetemi adjunktus*

Sulyok Tamás „Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzete” címmel védte meg doktori disszertációját.

Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzetéről a kelet – közép-európai államokban a rendszerváltás óta beszélhetünk. A hazai jogirodalomban az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzetének átfogó vizsgálata ez ideig nem történt meg, a téma aktualitását fokozta hazánk 2004. május 1- óta fennálló európai uniós tagsága, melynek következtében az Európai Unió joga az ügyvédek jogi helyzetére közvetlenül is hatással van.

A rendszerváltás óta a hazai ügyvédség a jogállami alkotmány keretei között működik, és az ügyvédi intézmény a védelemhez való jog és a tisztességes eljáráshoz való jog, mint a jogállami igazságszolgáltatással összefüggő alapjogok érvényesülésének intézményes biztosítékeként jelenik meg. Az ügyvédi

Dr. Sulyok Tamás

hivatásnak a rendszerváltás óta fokozatosan alakult ki egyfajta alkotmányjogilag felfogható helyzete, mely elsősorban az Alkotmánybíróság ügyvédséggel összefüggő határozatai alapján abban körvonalazható, hogy az ügyvédi intézménynek a jogállamban alkotmányjogi relevanciája van, és ezért az ügyvédségnek a jogállamban betöltött funkciója

alkotmányos védelemben részesül.

Az ügyvédség alkotmányjogi helyzete abban foglalható össze, hogy az ügyvédség az egyéni jogok érvényesítésére az államhatalom korlátozása céljából történetileg kialakult, alapvetően közjogi szabályozás alá tartozó intézmény, mely a jogállamban az alapjogokat megillető alkotmányos védelemben részesül. Az ügyvédség jogérvényesítő funkciója Jheringet idézve a jogért való küzdelemként fogható fel. Ez a *struggle for rights* adja a jogállam dinamikáját hasonlóan ahhoz, ahogy a biológiai életét a Darwin által megfogalmazott *struggle for life*. Laikus jogkeresők csak akkor lehetnek objektíve a jogegyenlőség helyzetében a velük szemben jogot alkalmazó állami vagy nem állami jogi szakapparátusokkal szemben, ha az állam fenntart számukra egy olyan intézményt, amely a jogvédelem, a jogérvényesítés, a jogért való küzdelem mindenki számára elérhető és igénybe vehető intézményes formája.

Az intézményes jogérvényesítés garantálásához fűződik tehát a jogállam intézményvédelmi kötelezettsége az ügyvédséggel szemben, amelynek három fő eleme a közbizalom érvényesüléséhez szükséges jogintézmények kialakítása és fenntartása, az ügyvédi függetlenség garantálása, és az ügyvédi hivatás szabadfoglalkozás jellegének biztosítása.

Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi védelmének közvetett jogalapjaként a tisztességes eljáráshoz való jog és az igazságszolgáltatás rendes működésének alapértéke, míg közvetlen jogalapjaként a foglalkozás, vállalkozás szabadságának alapjoga jön figyelembe. Az alapjogi jellegű védelemből következik az ügyvédi hivatásra vonatkozó jogi szabályozás azon jellege, amely szerint az ügyvédi hivatást a státusz – szabályok

esetében közérdekből a közjog, míg a piaccal összefüggő szabályozás keretében közérdekből a magánjog – szabályozza.

Ugyancsak az alapjogi jellegű védelem alapján határozhatjuk meg az ügyvédi hivatást érintő jogalkotással szembeni alkotmányos követelményeket, melyek formai oldalon a törvényi szinten történő keretszabályozás követelményében foglalhatók össze. Tartalmi követelmények az ügyvédségre vonatkozó jogalkotással szemben az ügyvédi hivatás szervezeti és funkcionális függetlenségének, továbbá a közbizalom fennmaradásának, a foglalkozás szabad megválasztásának és a vállalkozás szabadságának, az ügyvédi hivatás minden más hivatástól való törvényi elhatárolásának biztosítása.

Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzetére alapvető hatást gyakorol a tisztességes eljáráshoz való jog, az összefüggés vizsgálata körében kiemelkedő fontosságú az ügyvédség alapjogvédelmi funkciója alkotmányos védelmének és a tisztességes eljáráshoz való jognak az ügyvédi függetlenséggel való összefüggései. Az ügyvéd funkcionális függetlensége körében vizsgálja a dolgozat az államtól illetve a munkáltatótól való függőség, illetve a párhuzamos foglalkozásgyakorlás kérdéseit, továbbá az ügyvéd funkcionális függetlensége és a megbízáói érdekek képvisellete közötti összefüggést, ez utóbbi körben különösen az ügyvéd közvetlen személyes érintettségét a jogi képviselet során, az ügyvéd közvetett személyes érintettségét és a megbízáói érdekérvényesítés alkotmányjogilag releváns határait, illetve a védő kirendelésére vonatkozó jogi szabályozásnak az ügyvéd funkcionális függetlenségével való összefüggését.

Az értekezés áttekinti az ügyvédi hivatás történeti fejlődésének alkotmány-

jogilag releváns elemeit az angol, a francia, a német és kelet-közép európai jogrendszerekben. Ennek során a dolgozat rámutat az ügyvédi hivatás funkcionális dichotómiájára, sajátos kettős kötődést hordozó karakterére, melyre a különféle jogrendszerek fejlődésük során alapvetően kétféleképpen – a szabályozási és az intézményi dichotómia – létrehozásával reagáltak.

A kontinentális jogokkal ellentétben az amerikai szabályozás sem az intézményi, sem a szabályozási dichotómiát nem alkalmazza, és a kontinentális szemlélettel szemben az ügyvédi hivatásnak nem tulajdonít közjogi relevanciát, hiszen amíg a kontinentális euró-

pai ügyvédi magatartási szabályoknak közjogi normatív erejük van, addig az amerikai ügyvédi magatartási szabályok csupán egyfajta *code of bestpractise*-ként foghatók fel, ezért alapvetően magánjogi jellegűek, s nincs közjogi normatív erejük. Az ügyvédségre vonatkozó amerikai jogfelfogás hatása egyre jobban érvényesülni látszik az európai kontinensen is. Ez a folyamat ugyanúgy tetten érhető a német szövetségi alkotmánybíróság (BVerfG) újabb joggyakorlatában, mint az Európai Unió jogában, melyeket a dolgozat megkísérel részletesen is bemutatni.

*Dr. Sulyok Tamás
ügyvéd, Ausztria tb. konzulja*

Kertészné Váradi Szilvia „Az Európai Unió bővítésének jogi aspektusai” címmel védte meg doktori disszertációját.

Az Európai Unió tevékenységi területeinek egyike az integráció bővítése, amely egy rendkívül komplex terület, a politikai jellegű döntések mellett, a gazdasági és társadalmi összetevőkön túlmenően egy jogilag szabályozott és rendkívül gondosan irányított folyamat. A külföldi és hazai szakirodalom beható tanulmányozása alapján megállapítható, hogy mindezidáig a bővítés számos aspektusa kifejtésre került, azonban a kizárólag a bővítés jogi szempontjaira, jogalapjaira koncentráló munka csekély. Ezért értekezésem célja az volt, hogy a bővítési folyamatot egy új megközelítésben, nevezetesen a jog szémszögéből közelítse meg.

Disszertációm kiindulási hipotézise, hogy a mindenkori alapító szerződések

Dr. Kertészné Dr. Váradi Szilvia

bővítésre vonatkozó jogi szabályozása megfelelő és elegendő egy bővítési folyamat lefolytatásához. A vizsgálat célja az volt, hogy választ adjak arra kérdésre, hogy megfelelőek-e az alapí-

tó szerződésekben található jogalapok, tapasztalható-e bármiféle fejlődés ezek felépítésében, tartalmában, így a bővítés jogi szabályozásában. Továbbá valóban elegendőnek tekinthetők-e a folyamat gondos véghezviteléhez? Kutatásom további részét képezte a bővítés fogalmának és mibenlétének tisztázása. E körben kiindulási hipotézisem, hogy a bővítés az Európai Unió oldaláról az integráción korábban kívül álló, harmadik állam vagy harmadik államok felvételét jelenti a tagállamok sorába, ily módon a jogalanyok köre bővül egy vagy több új jogalannyal.

A bővítés jogi alapjait és eljárási szabályait jelenleg az Európai Unióról szóló Szerződés 49. cikke tartalmazza, amely az európai integráció létrejötte óta számos módosítás és finomítás eredménye. A disszertáció célja, hogy megvizsgálja ezt a folyamatot, a bővítés jogalapjának kialakulását és fejlődését, részletesen elemezve annak tartalmi elemeit, mindezt kritikus szemlélettel.

Annak érdekében, hogy teljes képet kapjunk a bővítés jogi alapjairól, elengedhetetlen az egyes bővítések gyakorlatának alapos vizsgálata. A munka a bővítési jogalapokat a kezdetektől egészen napjainkig elemzi, ezzel párhuzamosan minden esetben feltárja a vonatkozó gyakorlat releváns megoldásait is az aktuális bővítési klauzulában szabályozott – vagy éppen a szabályozás hiányából fakadó – kérdések szem előtt tartásával. Ezen összetett módszer segítségével napvilágra kerültek a bővítési jogalapok szabályozási hiányosságai mellett azok gyakorlatban történő alkalmazásának valamenyny, adott esetben kifejezetten problematikus megoldásai is.

A bővítés jogi alapjai – az integráció alapításától kezdve – a csatlakozás

illetve a tagság iránti kérelem benyújtásának, ezen kérelem elbírálásának, valamint a tagság feltételeinek meghatározásának módját szabályozzák, így a gyakorlat vizsgálatakor legfőképpen ezekre a témakörökre koncentráltam. Elsőként minden egyes esetben a tagságra jelentkező államok tagság iránti kérelmét kutattam fel. Ezen kizárólag angol, német vagy francia nyelven elérhető dokumentumokból egyértelműen kirajzolódott a harmadik államok gyakorlata arra nézve, hogyan értelmezik az alapító szerződések bővítési klauzuláit.

A tagság iránti kérelem elbírálásának eljárása képezte a kutatás következő csomópontját, ahol egyrészt magát az eljárást vizsgáltam, másrészt az abban a jogalapok szerint szerepet játszó közösségi és uniós intézmények szerepét. Az eljárás vizsgálata kapcsán a bővítési jogalapban nem szereplő közösségi és uniós szervek és intézmények is a látóterembe kerültek, amelyek konkrét jogi előírás nélkül próbálják tevékenységüket kiterjeszteni a bővítési eljárásra is. Ezért a gyakorlat teljessége érdekében értekezésemben ezek bővítési eljárásban betöltött funkcióját és az általuk kibocsátott dokumentumokat is tanulmányoztam.

A bővítési jogalapban található szabályozás alapján a harmadik vizsgálandó témakör a tagság feltételeinek meghatározási módja, amely a kutatásaimat továbbvitte egyrészt a tagság feltételeinek meghatározására szolgáló eljárás, másrészt a tagság érdekében teljesítendő kritériumok részletes feltárása irányába. A feltételek meghatározásának eljárása maga a csatlakozási folyamat – ezen belül a csatlakozási tárgyalások, és az azokra a gyakorlatban kialakított eljárási rend – feltérképezését tette szük-

ségessé. A fenti módszer segítségével a mindezidáig a bővítéssel kapcsolatos tévhitek is napvilágra és egyúttal tisztázásra kerültek értekezésemben.

Ami a tagság feltételeit illeti, azokat kutatásom eredményeként értekezésemben rendszerezem és ennek alapján a feltételek egyes kategóriáit is meghatározom. A bővítési gyakorlat fejlődése alapján egyértelműen megállapítható, hogy mára a tagság érdekében a harmadik állam részéről teljesítendő feltételek egész rendszere jött létre. Ezen feltételrendszeren belül elkülönítettem például a *tagsági kérelem benyújtásához szükséges előfeltételeket*, amelyeket kivétel nélkül az alapító szerződések bővítési jogalapjai – ma már az egységes bővítési jogalap – tartalmaznak. Ezen előfeltételek sajátossága, hogy azoknak már a kérelem benyújtásának pillanatában meg kell, hogy feleljen a tagságért folyamodó állam, és természetesen azokból ezt követően – az eljárás során – sem lehet engedni. Ezek olyan előírások, amelyek alól nem adható semmiféle felmentés vagy átmeneti eltérési lehetőség, továbbá nem fogadható el a harmadik állam részéről olyan nyilatkozat sem, hogy azoknak majd a jövőben fog eleget tenni. Az eredeti alapító szerződések bővítési jogalapjaiban meghatározott két előfeltételhez képest mára a módosításoknak köszönhetően egy *előfeltétel-rendszer* kristályosodott ki. A *tagság feltételeit* tekintve, sem az eredeti bővítési jogalapok, sem a módosított bővítési klauzula expressis verbis nem támaszt olyan egységes kitélt, amelynek a tagsági kérelem benyújtását követően, a bővítési eljárás során kell a jelentkező államnak eleget tennie. Ezen szabályozási hiátus arra vezetett, hogy a gyakorlatban meghatározott kritériumokra is kiterjesszem kutatásaimat.

Ezek eredményét disszertációm szintén részletesen tartalmazza.

Disszertációm kiindulási hipotézisét, amely szerint a mindenkori alapító szerződések bővítésre vonatkozó jogi szabályozása megfelelő és elegendő egy bővítési folyamat lefolytatásához, a kutatás eredményei alapján cáfoltam. További hipotézisemet, miszerint a bővítés az Európai Unió oldaláról az integráción korábban kívül álló, harmadik állam vagy harmadik államok felvételét jelenti a tagállamok sorába, ily módon egy vagy több új jogalannyal bővül a jogalanyok köre, kutatásaim alátámasztották. Vizsgálataim alapján megállapítottam, hogy a bővítési klauzula a tagsági kérelem benyújtásának eljárására lett kihegyezve, hiszen az ahhoz szükséges előfeltételeket részletesen tartalmazza, azonban a tagság érdekében teljesítendő feltételekre és a csatlakozási eljárásra vonatkozó szabályozás továbbra is egyrészt hiányos, másrésztől szűkszavú. Mindezek következményeként az EU-Szerződés 49. cikke a bővítés eljárását tekintve egyre inkább keretrendelkezésként funkcionál, amely keretet az általam egységes bővítési mechanizmusként azonosított rendkívül összetett rendszer tölt ki tartalommal.

Az EU-Szerződés 49. cikke egy mintegy hatvan évet felölelő evolúció gyümölcse. Ez az evolúció azonban nem volt teljes, továbbra is maradtak hiányosságok, és nyitott kérdések a jogi szabályozást és megfogalmazást tekintve, amelyek tisztázásra várnak. Disszertációm e hiányosságokat tárja fel és azok kapcsán *de lege ferenda* jellegű javaslatokat fogalmaz meg az uniós jogalkotás számára.

Dr. Kertészné Dr. Váradi Szilvia
egyetemi adjunktus

Könyvünnepe

Immár harmadik alkalommal került megrendezésre a Kari Társalgóban 2013. június 27-én a lassan hagyomány útjára lépő Jogi Kari Könyvünnepe. Szakterüle-

tükön jónevű, ún. külsős egyetemi oktató kollégák méltatták az idei évben kiválasztott műveket, íróik tudományos teljesítményét.

Dr. habil. Hack Péter, Dr. Fantóly Zsanett, Dr. habil. Sárosi Pál, Dr. Molnár Imre, Dr. Kun Attila, Dr. Ember Alex

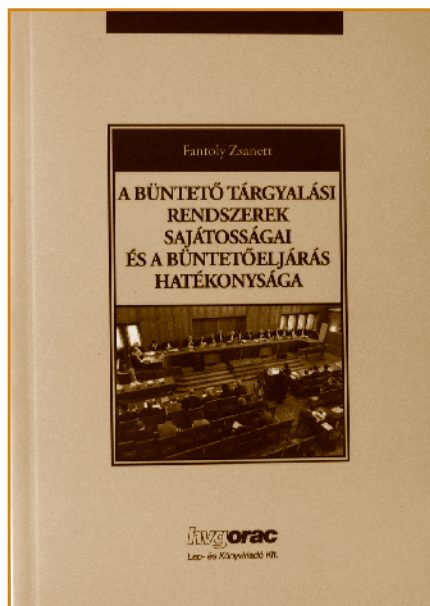
Fantóly Zsanett

A büntető tárgyalási rendszerek sajátosságai és a büntetőeljárás hatékonysága

Gyakran találkozhatunk opponensi vagy lektori véleményekben azzal a megállapítással, hogy a szerző hiánypótló művet írt, *Fantóly Zsanett* könyvéről (A büntető tárgyalási rendszerek sajátosságai és a büntetőeljárás

hatékonysága, HVG-ORAC, Budapest, 2013.) ezt a megállapítást minden fenntartás nélkül megtehetjük. A büntető tárgyalási rendszerekről olvashatunk rövid szisztematikus összefoglalásokat más tárgyú monográfiákban, vagy tan-

könyvekben, de monografikus mélységű, ráadásul a téma angolszász irodalmát is feldolgozó, átfogó mű a magyar szakirodalomban nem jelent meg az utóbbi időben.

Ugyanakkor a monográfia által tárgyalt kérdések mélyebb ismerete kíváncsú tudás lenne mindazoknak, akik például a büntető eljárás rendszerének átalakításán, a kontinentális eljárási rend megújításán, esetleg angolszász elemeknek a magyar jogba való beépítésén gondolkodnak. Márpedig egy ilyen irányú törekvés egyre markánsabban megjelenik. Nehéz ugyanis ellenállni annak a kísértésnek, hogy az angolszász jogrend egyre több pragmatikus elemét ültessék át az európai jogrend, mindmáig ellenálló rendszerébe. Az európai jogászok számára ugyanis elgondolkodtató, hogy az angolszász jogrend az európainál lényegesen nagyobb volumenű ügyeket, az európai gyakorlatnál lényegesen rövidebb idő alatt tud feldolgozni.

Az egyes pragmatikus megoldási elemek (mint például a vádalku) pusztán másolása azonban nem tud működőképes megoldásokhoz vezetni. Az 1998. évi XIX. törvénnyel bevezetett „vádalku”, vagyis a tárgyalásról lemondás intézménye éppen azért nem váltotta be a hozzá fűzött kezdeti reményeket, mert a jogalkotó nem számolt azzal a szemponttal, hogy az amerikai vádalku működését nem az eljárási szabályok, hanem a folyamatban résztvevő felek szervezeti és érdekeltségi rendszere tette hatékonná. Az amerikai ügyész ugyanis többnyire olyan hivatali képviselő, amelynek vezetője (*District Attorney*), választás útján nyeri el hivatalát, és négyévenként újra oda kell állnia a választók elé. Ezért, ebben a rendszerben az ügyész sokkal inkább érdekelt abban, hogy sok ügyet gyorsan fejezzenek be, mint a kontinentális rendszerben.

A hatékonyságot növelő elemek átvételével tehát csak akkor lehet eredményeket elérni, ha ismerjük és értjük azt, hogy milyen intézményi és jogi környezetben működnek ezek az elemek és alkalmazásuknak milyen kockázatai lehetnek egy eltérő alapokon működő jogrendszerben. A monográfia ehhez az ismerethez és megértéshez nyújt segítséget.

Fantoly Zsanett monográfiája hasznos olvasmány lehet mind a jogalkotók, mind a jogalkalmazók számára ahhoz, hogy megértsék azokat az elvi összefüggéseket, amelyek a jogtörténeti fejlődés során kialakult tárgyalási rendszerek egyes elemeit összekötik a rendszer más elemeivel. Erre annál is inkább szükség van, mert a magyar jogászok számára sokszor csak hézagosszerű ismereteket nyújtó tankönyvi összefoglalók nem mindig segítenek abban, hogy valaki a büntető eljárást rendszer-szemlélettel elemezze.

A könyv által használt terminológia és a feldolgozás tudományos igényessége miatt a munka a tudományos szakkönyv követelményeinek megfelelően készült. A kötet szakirodalmi hasznosságát támasztja alá az a tény is, hogy a magyar jogásztársadalomnak az a része, akik évtizedek óta büntetőügyekkel foglalkoznak, történeti okokból – a nyelvismeret hiányában – korlátozott lehetőségekkel rendelkeznek a magyarra egyre kevésbé lefordított idegennyelvű szakirodalom megállapításairól. Az idősebb, valamint a középgenerációhoz

tartozó, büntető ügyekben eljáró bírák, ügyészek, és ügyvédek lényegesen növelhetik ismeretüket a büntető igazságszolgáltatás nemzetközi gyakorlatáról a könyv elolvasásával.

Összességében megállapítható, hogy a kötet színvonalas szakmai munka, amely a magyar jogalkalmazó számára lényeges új ismereteket nyújt. Potenciális olvasói lehetnek bírák, ügyészek, ügyvédek, a jogtudománnyal foglalkozók, és joghallgatók is.

*Dr. habil. Hack Péter
egyetemi docens (Budapest, ELTE)*

Molnár Imre

A locatio conductio a klasszikus kori római jogban

A könyv szerzőjét nem szükséges bemutatnom a szegedi jogi kar oktatóinak. *Molnár professzor urat*, az ő szakmai tudását és emberi nagyságát itt bizonyára mindenki jól ismeri. A szerző e tulajdonságait, főként a jólelkűségét én is ismerem, tapasztaltam, és éppen ezért vállaltam a legnagyobb örömmel a részvételt e mai rendezvényen. És ezt nem olcsó hízelgésből vagy merő udvariasságból mondom, hanem őszinte szeretetből.

A most kiadott könyv *Molnár Imre* 1977-ben elkészült kandidátusi értekezése. Felmerül a kérdés, hogy az elmúlt 36 év alatt nem avult-e el ez a mű? E kérdésre egyértelműen nemmel tudok válaszolni. E munka nem gyenge lábakon álló hipotéziseket tartalmaz, melyek idővel sokszor megdőlnének, hanem olyan megállapításokat, melyek kellőképpen igazoltak, egytől-egyig eredeti forrásokra épülnek, s így véleményem szerint szikla szilárdnak tekinthetők.

Sokszor kérdezik tőlem, hogy miért a római joggal kezdtem el foglalkozni. E kérdésre Ady Endre szavaival szoktam válaszolni: azért, mert „Pogány rímek és muzsikák között / szomjazok valami örököt.” És a jog világán belül a római jog letisztult szabályai jelentik a maradandó örök értéket, melyek jelentős része máig irányadó mind a jogalkotók, mind a jogalkalmazók számára. Ez az időtállóság és ez az iránymutató jelleg *Molnár professzor úr* munkájáról is maximálisan elmondható.

A mű a *locatio conductio* klasszikus római jogi szabályait tárja fel, elsősorban a Digesta alapján, mélyrehatóan elemezve a korabeli jogtudósok szakvéleményeit, vitás kérdésekben kialakított jogi állásfoglalásait. A szerző minden egyes részletkérdésnél ismerteti a vonatkozó külföldi szakirodalmi nézeteket, az ellentétes nézeteket ütközteti, sok esetben vitába száll neves romanistákkal, meggyőző érvekkel támasztva alá saját álláspontját.

A logikus szerkezetű, jól tagolt könyv első fejezete a *locatio conductio* kialakulását és fejlődésének irányvonalát elemzi. A második fejezet precízen tisztázza az alapfogalmakat, majd a *locatio conductio* hármas tagozódásával és különböző elhatárolási kérdésekkel foglalkozik. A következő négy fejezet a *locatio conductio* alanyaival, tárgyával, az alanyok jogával és kötelezettségeivel, majd a felelősség és a veszélyviselés problémáival foglalkozik. A könyv utolsó, hetedik fejezete a *locatio conductio* megszűnésének, illetőleg megszüntetésének kérdéskörét járja körül.

Az első fejezetben a szerző rámutat arra, hogy a bérleti viszonyok kialakulása szorosan összefüggött azokkal a társadalmi-gazdasági változásokkal, melyek a II. pun háború következményei voltak. Amíg Róma városállam volt, lakói önálló gazdálkodást folytattak, mindenki a saját és házanépe munkaerejét és munkaeszközeit felhasználva végezte a mezőgazdasági termelő tevékenységet. A rómaiak mindemellett folyamatosan háborúkat vívtak a környező népekkel és folyamatosan győztek: ez pedig azt eredményezte, hogy a kis városállam viszonylag rövid idő alatt világbirodalommal vált. Ez a változás pedig egyesek részére – akik jókor voltak jó helyen – óriási lehetőségeket teremtett a meggazdagodásra. Ugyanaz történt, mint a mi ún. rendszerváltozásunkkor: egyesek a lehetőségeket gátlatlanul kihasználva hirtelen meggazdagodtak, mások pedig – akik e lehetőségekkel pozíció és kapcsolatok hiányában nem tudtak élni – elszegényedtek. Természetesen mindez a jogéletre is kihatott: az elszegényedett tömegek arra kényszerültek, hogy saját munkaerejüket bérbe adják és a saját kis házaikat elveszítve bérle-

kásokba költözzenek. Tulajdonképpen az akkori liberális globalizáció áldozataivá váltak. Nincs új a nap alatt.

A különböző bérleti viszonyok részletszabályai között sok érdekességet találtam a könyvben, ezek közül csak néhányat említek most meg. A vállalkozás körében pl. érdekes volt számomra a kezesség intézménye: a kezes természetesen ilyenkor nem arra vállalt kötelezettséget, hogy a vállalkozó nemteljesítése esetén elkészíti a művet, hanem arra, hogy a vállalkozó szerződésszegése esetén kártérítést fizet.

A vitás szakkérdéseket már a rómaiak is szakértők bevonásával tisztázták. Ha pl. a vállalkozó szolgáltatása elmaradt és a szerződésben nem kötöttek ki határidőt, szakértő állapította meg, hogy a meghatározott művet mennyi idő alatt lehetett volna elkészíteni.

A vállalkozás körében a mesterségbeli járatlanság (*imperitia*), gondatlanságnak minősült. Ezzel kapcsolatban érdekesség, hogy már az ókori Rómában is voltak orvosi műhibaperek, melyekre

okot adhatott, ha az orvos nem hozzáértő módon végezte a műtétet vagy rossz gyógyszert alkalmazott. A munkaszerződések körében a gyengeség (*infirmitas*), tehát a megfelelő fizikai erő hiánya szintén gondatlanságnak minősült. Így gondatlanul járt el az az öszvérhajcsár, aki a megvadult öszvéreket a hajcsároktól általában elvárható fizikai erő hiányában képtelen volt megfékezni.

Minden mű visszatükrözi szerzőjének belső tulajdonságait. E könyvből egyértelműen kiláglik *Molnár professzor úr* gyakorlatias szemlélete. Látszik, hogy nem szobatudós, hanem egy olyan ember, aki élettapasztalata folytán képes beleélni magát a vizsgált jogesetbe, lelki szemeivel maga előtt látja az eset körülményeit. Amikor pl. azt írja, hogy az öreg szőlőtőkék természetesen kevesebb termést hoznak, kiérződik ebből, hogy a szerző látott már szőlőt és dolgozott már szőlőben. Mennyire hiányoznak az ilyen jellegű mondatok a szobatudósok élettelen írásaiból.

Szintén a gyakorlati érzéke alapján mutat rá *Molnár professzor úr* arra, hogy a mezőgazdasági ingatlanok haszonbérleténél a bérlő veszélyviselése sokkal szélesebb, mint a bérbeadóé. A szakönyvek csak a bérveszély viselésével foglalkoznak, megállapítva azt, hogy ha *vis maior* folytán a termés egésze tönkremegy, a bérleti díj nem követelhető, az ebből fakadó kárt tehát a bérbeadó viseli. De mi van a bérlő kárával, hiszen a bérlőt is éri kár a *vis maior* folytán, sőt a bérlő kára még nagyobb – mutat rá a szerző. A bérlőnél az elmaradt hasznon túl kárként jelentkezik a kárba vesztett munka, a napszamosoknak kifizetett bér, az elvetett mag ára. Ha mindezt számításba vesszük, felismerhetjük, hogy a szerződő felek között ilyen esetben tu-

lajdonképpen kármegosztásra kerül sor.

Számomra azért nyújtott élvezetes olvasmányt a könyv, mert a szerző a legbonyolultabb kérdéseket is nagyon egyszerűen, érthetően, világosan, tisztán és lényegre törően elemzi. Nem beszél mellé és nem áltudományoskodik. *Szászy-Schwarz Gusztáv* írja egy helyen a következőket: „(...) négy kategóriát lehetne megkülönböztetni a mi jog- és államtudományi íróink között. Az első és legszámasabb osztály oly írókból áll, akiknek vékony mondanivalójuk van, és ezt a vékonyat abban a bizonyos sötét »tudományos« generálzafiban találják. A második, sokkal gyérebbszámú osztályt azok alkotják, akiknek van ugyan saját gondolatjuk, de a nehéz ruházattal, amit rája aggatnak, súlyosabbnak akarják azt feltüntetni, mint amilyen. A harmadik osztályban vannak a sekély gondolkodásúak, akik legalább elég becsületesek arra, hogy nem fontoskodnak, közönséges gondolatokat közönséges formába öntenek. És csak a negyedik osztályban vannak azok – de Istenem milyen kevesen vannak – akik tartalmas dolgokat mondanak el egyszerű nyelven.”

Tartalmas dolgokat egyszerű nyelven. Éppen ez az, ami nekem *Molnár Imre* írásaiban tetszik: tartalmas dolgokat mond el egyszerű nyelven. Nem csoda, hogy a most megjelent könyv anyagának egy jelentős része német fordításban 1982-ben bekerült az 'Aufstieg und Niedergang der römischen Welt' című sorozatba, ami a szerzőnek óriási külföldi elismerést, több száz külföldi hivatkozást hozott. Mindehhez gratulálok a professzor úrnak, és a könyv elolvasását minden kedves kollégának jó szívvel ajánlom.

Dr. habil. Sárosi Pál
egyetemi docens (Miskolc)

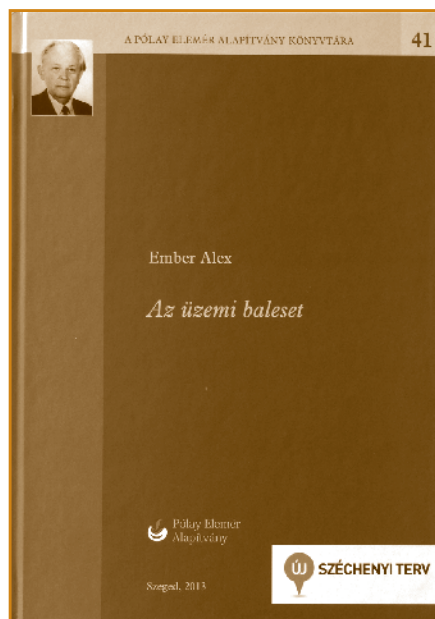
Az üzemi baleset

A magyar munkajog-tudomány – különösen a nagy, klasszikus jogterületekhez (pl. büntetőjog, polgári jog) viszonyítva – relatíve kicsiny szakmai közösséget jelent, és bár tudományos közléte igen pezsgő, az átfogó, 'vaskosabb' tudományos monográfiák megjelenése igen ritka e területen. Éppen ezért már maga a tény is üdvözlendő, hogy egy olyan klasszikus munkajogi (és szociális jogi) témában, mint az üzemi baleset, egy friss szemléletű, igényes

– hagyománya és erőssége, hogy a munkajogot és a szociális jogot egymással csakugyan összefüggésben műveli, felismerve a két jogterület szerves kapcsolódásait.

A most megjelenő monográfia illeszkedik e hagyományokba, hiszen legfőbb erénye, hogy a munka világának egy központi, klasszikus problematikáját, az üzemi balesetet komplex jogászai szemléletmóddal tárgyalja. A monográfia – holisztikus megközelítésre törekedve – feltárja a téma munkajogi, szociális jogi és munkavédelmi jogi összefüggéseit, sőt egyéb kapcsolódó aspektusokra is kitér (pl. büntetőjog, EU-jog, polgári jog, továbbá összehasonlító jogi aspektusok is, például olyan egzotikus színfoltokkal, mint a japán és kínai vonatkozások bemutatása).

Számomra egy tudományos munka akkor igazán értékes, ha nem csak informál és tudást ad át, hanem gondolkodásra és újabb kérdések feltételére ösztönöz. Ebben a tekintetben *Ember Alex* munkája maradéktalanul helytáll. Számos ponton felvillantja ugyanis a témakör aktuális dilemmáit és tudományos igényességgel 'ágyaz meg' az egyes részkérdésekben szükséges további kutatásoknak. Csak néhányat kiemelve e dilemmák közül: a modern, pszichoszociális jellegű munkahelyi egészség-sérelmek üzemi balesetként való értelmezésének nehézségei (illetve a baleset fogalmának átalakulása általában véve); az új Munka Törvénykönyve megváltozott kártérítési szabályainak kihatása a munkahelyi egészség-sérelmek orvoslására; a megelőzés szempontjainak a munkáltatók szervezeti kultúrájába való beágyazásának nehézségei stb.

szakkönyv láthat napvilágot. Számomra kiemelt örömet jelent, hogy e monográfia olyan kolléga, barát – *Ember Alex* – tollából származik, akivel több ponton összefonódik, és több tekintetben hasonlatos a pályánk: mindenekelőtt egy 'műhelyből' indultunk, mégpedig a Nagy László és Hajdú József professzorok által fémjelzett, nemzetközileg is régóta jegyzett szegedi munkajogi iskolából. Ennek az iskolának – egyebek mellett

E szakkönyv ugyanakkor nem csupán akadémikus továbbgondolkodásra ösztönöz, hanem szakpolitikai vitákra is. A munka méltányolandoan bátor, következetes vállalkozása ugyanis, hogy konkrét javaslattal is szolgál a jogalkotó számára. Hazánkban ugyanis időről-időre felmerül, hogy szükség lenne a társadalombiztosításon belül elkülöníteni egy önálló, prevencióra 'hangolt', a munkáltatókat is motiválttá tevő, nemzetközi példákat hasznosító (pl. *bonus-malus* rendszer) önálló balesetbiztosítási ágat. Ez indirekten a munkajogi felelősséget is érintené. *Ember Alex* munkája – precízen és értően támaszkodva a szakirodalmi és szakpolitikai előzményekre – bemutatja e szakmai koncepció egy általa elgondolt változatát, kiegyensúlyozottan elemzi annak előnyeit és hátrányait, majd határozottan állást is foglal. Tézisei megalapozottak és meggyőzőek, maradéktalanul alkalmasak arra, hogy a szélesebb szakmában – remélhetőleg újra – kibontakozó ezirányú viták 'alapanyagául' szolgáljanak.

Mint említettem, sajnos ritka a hazai munkajogi közéletben a tudományos monográfiák megjelenése. Ennek egyik nyilvánvaló oka, hogy a munkajog és a szociális jog a leggyakrabban változó és leginkább 'politika-érzékeny' jogterületek közé tartozik. Szerzőnk e vonatkozásban igen ügyesen találja meg az aranyközéputat. Egyfelől időtálló alapkérdéseket elemez tudományos igényvel. Másfelől az aktualitások kellő mélységű – de a részletekben nem elvesző – bemutatásával dinamikussá is teszi munkáját, illetve mintegy állandó munkát ad a jövőre nézve magának (és a munkájára minden bizonnyal alapozó még ifjabb kutatóknak) a téma további kutatására, jogszabályi változásokhoz való igazítására (sőt, utóbbiak szakmai orientálására).

Ember Alex munkájának további fő értéke, hogy azt végig áthatja egy fontos üzenet, mégpedig az üzemi balesetek megelőzésének, a prevenciónak az igénye. A szerző tehát nem csupán leír és elemez, hanem egyfajta szemléletet is ad. Ez is egy olyan pont, amely a szegedi munkajogász iskola erénye: *Nagy László* professzor is mindig hangsúlyozta, hogy a munkajog – mivel az emberek életét 'húsbavágóan' érinti – sohasem függetlenedhet száraz jogtudományként a szélesebb társadalmi, gazdasági kontextustól. Márpedig az üzemi balesetek megelőzésének igénye éppen úgy munkavállalói és munkáltatói érdek is, mint ahogyan népegészségügyi igény és nemzetgazdasági kíváncsi is. Az üzemi balesetek mennyisége ugyanis a munkavállalók számára 'ijesztő' (hiszen miért kellene az embernek a munkájáért az egészségével fizetni), a munkáltatók számára 'drága' (ld. megelőzés, kártérítés stb.), a nemzetgazdaság számára pedig – mind morálisan, mind gazdaságilag – káros (ld. kiesett munkanapok, szociális ellátások stb.).

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal adatai szerint hazánkban 2012-ben 17.025 munkabaleset volt, ebből 62 halálos (megjegyezzük, hogy ez a szám nem a társadalombiztosítási szempontú üzemi balesetek kategóriája). EU-s szinten egy év leforgása alatt a dolgozók kb. 3,2%-át éri baleset munkája során (Eurostat, 2009). E kockázat, illetve a balesetek jelensége tehát sajnos modern világunkban is mindennaposnak mondható, visszaszorítása, megoldása pedig közös érdek. A 'hogyan' kérdésre adható lehetséges jogi válaszok iránt érdeklődők pedig *Ember Alex* munkájában szakszerű, célirányos eligazításra lelhetnek.

Dr. Kun Attila
egyetemi docens (Budapest, KGRE)

A KAPU-n át Szegedre

2013 januárjában kapták meg az oklevelüket a Kar első kínai hallgatói, akik részképzésre jöttek Szegedre a KAPU elnevezésű (szegedi) kínai – magyar csereprogramban. Kilenc hallgató érkezett Sanghajból, akik fél éven keresztül európai jogot és közgazdaságtant tanultak, illetve komoly angol nyelvi képzésük is zajlott. A program azóta is folyamatosan fogad hallgatókat, 2013-ban volt még egy csoport és 2014-ben is fog érkezni két csoport.

A Dialógusnak interjút adott Liu Shufei, aki kiváló eredménnyel zárta a programot és azóta már otthon befejezte egyetemi tanulmányait is.

– Miért döntött úgy, hogy külföldön tanul? Fontos az Ön számára, hogy külföldi tapasztalatokat szerezzen?

– Külföldi oktatási tapasztalat szerzése kétségtelenül egyre fontosabbá válik a kínai hallgatók számára, nemcsak azért, mert versenyképesnek kell maradnunk az egyre kiélezettebb munkaerő piacon, hanem ennél fontosabb az, hogy olyan képzettséget szerezhethünk, amelyre korábban nem lett volna lehetőségünk. A jobb tudományos környezet és oktatási rendszer előnyt jelent az egyetemista élet kihívásainak leküzdésében. Én személy szerint több megkeresést és ajánlatot kaptam, mint azok a hallgatók,

Liu Shufei

akiknek nincs külföldi oktatási tapasztalatuk.

– Miért éppen Szegedet választotta tanulmányai helyszínéül? Ismerte már korábban Magyarországot vagy Szegedet?

– Mielőtt Szegedre jöttem tanulni, csak keveset tudtam Magyarországról. Azt igen, hogy Közép-Európában helyezkedik el és figyelemre méltóan hosszú történelemmel és nagyszerű kultúrával rendelkezik. Tudtam, hogy

a Közép-Kelet-Európa iránt táplált érdeklődésem nem csak a kurzus egyedi felépítéséből adódik, hanem nagyrészt gyakorlati szempontok is vezérelték. Ezért a KAPU program felvételi elbírálása előtt sokat ismerkedtem Magyarország és Szeged hagyományaival és szokásaival. Az információgyűjtés közben az ország szépsége teljesen lenyűgözött, és izgatottan vártam, hogy megismerhessem azt a vidéket, ahol négy hónapot fogok eltölteni. Kiderült, hogy jó döntés volt ide jönni.

– *Mi volt a legjobb magyarországi élménye?*

– Számtalan maradandó élményt szereztem Magyarországon: a kínai és magyar oktatási rendszer különbségeiről szóló beszélgetés, a Konfuciusz Intézet megnyitó ünnepsége, a jogi kar és az országgyűlési képviselő úr által szervezett kirándulások, beszélgetés egy átlagos egyetemi hallgatóval, kézilabda meccs, Mikulás-kereső túra, néptánc Budapes-

ten helyi táncosokkal. Ezek nélkül az élmények nélkül biztosan nem lett volna ilyen tökéletes az ittlétem.

– *Milyen nehézségeken ment keresztül az itt tartózkodása során?*

– Őszintén szólva, külföldön tanulni sosem egyszerű, különösen, ha olyan területen szeretnél eredményt elérni, amelyről csak kevés ismerettel rendelkezel. Számomra a nem jogi tárgyak kihívást jelenthettek volna, de a KAPU program rugalmasan lett összeállítva, lehetőséget adott arra, hogy az órák a hallgatói visszajelzések alapján módosíthatók legyenek. Ez eleinte sokat segített abban, hogy egy másfajta tanítási és gondolkozási módszerbe tanuljak bele. Ugyanakkor rengeteg motiváció és erőfeszítés volt a kulcs az akadályok leküzdéséhez.

– *Mit adtak Önnek a magyarországi tanulmányok?*

– A gazdasági kapcsolatokat tartó oktató szavai mélyen beleivódtak az em-

A szegedi Vadasparkban

lékezetembe: azt mondta, hogy lehet, hogy önök pár év múlva nem fognak emlékezni arra, hogy mit tanultak, de biztosan emlékezni fognak arra, hogy akkoriban milyen lelkesen szívták magukba az információt, és hogy értékelni fogják azt az időt, amit egy csodálatos helyen tölthettek el nagyszerű emberek társaságában. Ezek azok az emlékek, amelyek nem fognak elkopni vagy eltűnni az évek során.

– *Milyenek a magyar emberek?*

– Úgy találtam, hogy a magyar emberek nagyon melegszívűek és nyitottak, a nagyszerű barátainknak köszönhetően egyáltalán nem volt honvágyam az itt töltött 4 hónap alatt. Ők még hétvégére vagy szünetre az ország különböző városaiban élő családjaikhoz is elvittek, és velük azóta is tartom a kapcsolatot. Amit mondani szeretnék az az, hogy ha az ember nyitott, szeret új barátokat szerezni és más kultúrákat megismerni a gondolatok és elképzelések kölcsönös megosztásával, akkor egészen biztosan megszereti ezt az országot, és valószínűleg életre szóló barátságokat köt az itt lakókkal.

Ráadásul a KAPU program oktatói szintén rendkívül kedves emberek. Azt már mondani sem kell, hogy azok közül lettek kiválasztva, akiknek sokrétű tapasztalatuk van külföldi hallgatók oktatásában; van köztük olyan, aki korábban az Európai Unióban dolgozott. Ennek köszönhetően gyakorlati megközelítésben tartottak órát azért, hogy jobban megértsük azokat a tantárgyakat, amelyekben nem voltunk járatosak.

– *Tud néhány magyar szót? ☺*

– Azt hallottam, hogy a világ három legnehezebb nyelve az arab, a magyar és a mandarin. De nyelvet tanulni mindig élvezetes, gyorsabbá és könnyebbé

teszi a helyi életbe való beilleszkedést. A nyelv egy eszköz, amit mindennap használni kell, épp ezért a szavak, amelyeket magyarul megtanultam, többségében az üdvözléshez kötődnek: szia, köszönöm, egészségedre, finom, sajnálom, és persze a számok, hogy tudjak vásárolni.

– *Megmutatná a gyerekeinek (ha lesznek) Magyarországot?*

– Egészen biztosan megmutatnám ezt a csodálatos országot a jövőbeli gyerekeimnek. Addigra azt hiszem a Magyarország és Kína közötti kapcsolatok is még nyitottabbá és szélesebbé válnak több különböző területen is. A Magyarországon tanuló cserediákok egyre növekvő számával egészen biztosan egyre több út nyílik majd meg az előtt, hogy a magas színvonalú oktatás a jövőbeli egyetemisták számára elérhető legyen.

*

A KAPU program sikere egyre nagyobb, a most folyó jelentkezési eljárásban minden eddiginél többen jelentkeztek a képzésre, így a jelentkezők válogatását követően több, mint húsz kínai hallgató is tanul majd egyszerre a Karon.

Fontos sikernek könyvelhetjük el, hogy már két shanghai egyetem is küld alapszakos hallgatókat Szegedre, további intézmények bevonásán is folyamatosan dolgozunk. Annak pedig külön örülünk, hogy Liu Shufei is visszatér Szegedre és az angol nyelvű nemzetközi tanulmányok mesterszakon fog két évig nálunk tanulni.

*Dr. Karsai Krisztina
habil. egyetemi docens*

A 70 esztendő Blazovich László köszöntése

2013. november 26.

Hölgyeim és Uraim, Kedves Laci!

Ferenc pápa mondta a napokban az idősekről szólva: „Bennük, akárcsak a jó óborban, megvan a belső erő, hogy nemes örökséget hagyjanak ránk.” Ezt az óborban lévő nemes örökséget látom *Blazovich Lászlóban* akkor, amikor röviden megpróbálom felvázolni pár keresetlen szóval kiváló történész-levéltárosunk eddigi pályáivét.

Blazovich László mint hódmezővásárhelyi tanár 1978. március 21-én kapott a Magyar Országos Levéltárba kutatási engedélyt. Ekkortól datálható ismeret-ségünk, sőt barátságunk. Nemcsak a minden jóra kapható, segítőkész kollégát ismerhettem meg benne, hanem a kitűzött célokért küzdő, áldozatokat hozó barátot is. Öröm volt vele együttműködni, akár Szeged történetéről volt szó, akár az Aranybulla nemzetközi ki-

adásáról. Munkássága révén Rómában éppúgy megfordulhattunk, mint ahogy az ország különböző pontjain tartott levéltáros találkozók mindig vállalkozó kedvű előadójaként büszkék lehetünk rá a levéltáros kollégák előtt. A mindennapok szorgalmas tevékenysége jellemezte, s jellemzi *Blazovich László* munkáját.

Magam, ki pályatársként kísérhettem eddig is *Blazovich László* munkálkodását, jól emlékszem, hogy levéltár-igazgatói működése során bontakozott ki igazán történetírói munkássága. Helytörténeti és településtörténeti kutatásai révén nyomot hagyott nemcsak Szeged történetének kötetében, de a tágabb környék, a Dél-Alföld településtörténetében is. Sőt az elpusztult települések jó ismerőseként szinte mindenütt az országban talált, ma már nem létező

Az ünnepelt köszönetet mond a laudációért

Dr. Hajdú József, Dr. Balogh Elemér, Dr. Blazovich László, Dr. Érszegi Géza és Dr. Ruszoly József

települések történetében megörökítésre méltó fejezetet. Ki gondolná, hogy első királyunk egyetlen hiteles oklevelében szereplő Gerencsér falu éppúgy érdeklődése középpontjában áll, mint a nagyvárosok közül Szeged, Debrecen vagy akár Buda. Nem zárta ki érdeklődési köréből sem a jászokat, sem az erdélyi százszokat.

Történeti munkálkodásával párhuzamosan mint levéltáros különös gondot fordított a források közzétételére. És hogy mások is használhassák az általa kikutatott fontos forrásokat, külön kötetben, olvasókönyvben tárta mások elé fellelt kincseit. Tudja és példájával tanítja, hogy a forráskiadási munka a történeti alapkutatások legfontosabbika. Nagy odafigyelést és szakmai felkészültséget kíván az Anjou-kori oklevéltár kötetének kiadása, amelynek nemcsak aktív munkatársa, hanem lelkes támogatója is. Munkája nemcsak abban tükröződik, hogy az eddigi köteteken rendre szerepel a neve, hanem az is mutatja, hogy a mintegy harminc kötet egytizedét maga készítette. E kutatási műfajhoz tartozik a Telegdiék perének közzététele is, amely egy teljes pertest publikálását jelenti. Nem – mint történetírói szokás – különálló oklevélszövegekre szabdaltan, hanem példamutató módon az összefüggéseket jobban tükröző szöveggel tette közzé az egész ügyiratot, a pertestet. Külön színfoltja *Blazovich László* tudományos működésének a reneszánsz kora. Humanista szerzők műveinek bevezetéssel, jegyzetekkel ellátott közzététele sem áll távol tőle, ki az oklevelek olykor száraz nyelvéhez szokott. A *Ransanus* kötet 1985-i megjelenése után *Tubero* művének Magyarországra vonatkozó részét tette közzé 1994-ben.

Hadd jegyezzem itt meg, mint mindenben, ezekben a munkáiban is kereste

az alkalmas munkatársakat, hogy azután együtt élvezhessék a közös munka gyümölcsét. Szívesen dolgozik együtt az ország más levéltárosaival, a Szegeden található tudományos műhelyekkel, különösen az egyetemmel. Mind országon belül, mind a határokon kívül széles munkatársi kör ismert alakja.

A magyarországi várostörténet legnevezetesebb forrását, a 'Budai jogkönyvet' nemcsak publikálta magyarul, hanem annak részeihez fontos jegyzeteket is fűzött. Megkereste és megtalálta külföldi párhuzamait, sőt olyan mélyre ásott, hogy még a 'Budai jogkönyvben' előforduló állatvilágot is számba vette egyik frissebb tanulmányában. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy *Blazovich* levéltártudományi munkát is folytat, levéltárában sorra jelennek meg az ismertető leltárak, amelyek létrehozásának nemcsak *spiritus rector*-a, szervezésükben és kivitelezésükben is részt vesz. E tekintetben fontos munkát végez, hiszen kevesen foglalkoznak e fontos levéltári tevékenységgel.

Külön kiemelésre méltó, hogy a tudományos munka mellett a korábban szerény szakmai és tudományos telje-

sítményt nyújtó egyik közgyűjteményt, név szerint a Csongrád Megyei Levéltárat tudományos műhellyé tette. Kiadványsorozataikat országos elismerés közepette tartják nyilván. Minden évben megtartott tudományos üléseiket, a Csongrád Megyei Levéltári Napokat is számon tartják. *Blazovich László* ezzel jelentős tudományos szervező munkát végzett, mint a régió helytörténeti életének organizátora.

A fentiekén túl a szomszédos levéltárakkal és helytörténeti műhelyekkel is szoros kapcsolatot tart fenn. A levéltárban folyó tudományos munka, mintegy példa volt a közel és távoli szomszédok számára. Éveken át aktív tagjaként a Magyar Levéltárosok Egyesülete választmányának itthon és külföldön képviselte a magyar levéltárosokat, sőt máig használható kézikönyvben mutatta be Magyarország levéltárait 1996-ban. Jól mutatja kitűnő áttekintőképességét, hogy míg ő egyetlen munkatárssal kettesben remek összefoglalást nyújtott a magyarországi levéltárakról, addig a következő összefoglalást 2004-ben már szerzők tucatjainak munkájával sikerült csak egybe szerkeszteni.

A Magyar Tudományos Akadémia szakbizottságai hasonlóképpen örül-

hetnek a munkájának. Nemcsak saját kutatásai révén írta be magát a történettudomány lapjaira, hanem a nagy elődök megbecsülésével is. Elég talán, ha a legnagyobbat, *Mályusz Elemért* említem. Sőt, mások tudományos teljesítményét minden eszközzel igyekszik Szeged és környéke történetének feltérképezésébe bevonni. Felejthetetlen munkát végzett azzal, hogy a török kori Szeged és környéke történetének legfontosabb forrásait a legnagyszerűbb turkológussal, *Káldy Nagy Gyula* professzorral elkészítette.

Mondhatni, vég nélkül sorolhatnám, mit *Blazovich László* a pályáján szorgos munkával összehordott. Hogy nem teszem, annak az az oka, hogy ezek magukért beszélnek s most elsorolni talán felesleges és unalmas lenne. Az unalmas beszéd helyett inkább az ünnepé legyen a perc, az óra; az ünnepé, mely egyúttal új korszak nyitánya *Blazovich László* pályafutásában. Biztos vagyok benne, már most is a további munkákat forgatja a fejében, s amit *Blazovich László* a fejébe vesz, azt – jól tudom – meg is valósítja. Ehhez sok sikert kívánok!

Kedves Laci, Isten éltesen sokáig!

Dr. Érszegi Géza
ny. főlevéltárnok, főtanácsos

A köszöntésnek otthont adó „akvárium” hallgatósága

Amikor a professzor válaszol

Beszélgetés a 65 éves Nagy Ferenc egyetemi tanárral

– Tisztelt Professzor Úr! Mi indokolta a jogász-pályaválasztását? A családjában volt-e hagyománya a jogász-hivatásnak?

– 1948. január 18-án születtem Kiskunfélegyházán. Mint a város neve is jelzi („kun”), jómagam is ilyen beállítódottságúnak: kiskunnak érzem magam. E beállítódottság alapvető jellemzője a szabadság, a függetlenség. Így nemigen tolerálom a merev kötöttséget. Nem módos családba születtem bele, ez nem is meglepő, hiszen ez az a korszak, amikor általános szegénység volt jellemző. Szüleim lényegében nem értelmiségi familia. Édesapám kisiparos volt, cipész és csizmadia. E korszakban Kiskunfélegyháza katonai központ volt, így édesapám katonatiszteknek készítette

a csizmákat (keményszárú, félkemény, teljesen puha típusokat). Élete második felében azon kevesek közé tartozott, aki kézműves módon tudott csizmákat készíteni. Mondhatom úgy is, szakmájának mestere volt! Ennek köszönhetően a későbbiekben népi együttesektől is kapott felkérést csizma elkészítésére. Édesanyám háztartásbeli volt. Egy bátyám van, aki négy évvel idősebb nálam. Ő is jogot végzett itt Szegeden, ő azonban édesapánk vonalát vitte tovább: üzletemberként cipőgyártással foglalkozik. Mi voltunk az első jogászok a családban.

A pályaválasztást illetően először is abból indulnék ki, hogy Kiskunfélegyházán a Petőfi Sándor Gimnázium

A zseni átlátja a káoszt...

diákja voltam. Petőfinek Félegyházán nagy kultusza volt és van mind a mai napig. A Petőfi Gimnázium akkor egy nagyon jó és erős gimnázium volt, szerencsére én – még az utolsó időszakban ugyan, de – a tudós tanárokkal találkozhattam, ők okítottak. Meg kell jegyezmem, mai fejjel végig-gondolva olyan színvonalon oktattak bennünket, akik akár főiskolán, akár egyetemen is megállták volna a helyüket. Közülük *Somkúti Ignác* orosz-tanárt külön is kiemelném. Ő egyébként német anyanyelvű volt, de emellett kiválóan beszélt angolul, franciául is. Korábban hadifogoly volt, ezért tanult meg oroszul. Akkoriban nem kedvelték, sem a tanárok, sem pedig a diákok a kötelező orosz nyelvet. Az orosz tanár úgy próbálta elejét venni az orosz nyelv elleni „harcnak”, hogy azon diákoknak, akik nem szerették a nyelvet, azt mondta: „Nem baj, ha nem tudod oroszul, mondd meg angolul, németül vagy franciául!” A leszerepelés akkoriban nagyon nagy szégyen volt, így mindenkinek erőt kellett vennie magán.

Megjegyzem, a gimnázium elsősorban a korábbi időszakban, de akkoriban is nagyon híres sportiskola is volt egyben. Mindezt elég csupán azzal érzékeltetnem, hogy ebbe a gimnáziumba járt például *Zsivótczky Gyula* kalapácsvető olimpiai bajnok, a Nemzet Sportolója is. A sportfoglalkozások is különleges élményként maradtak meg bennem. Az iskola udvara tele volt tornaszerrel. A tornatanár előírta, hogy milyen gyakorlatok kellenek az ötöshöz. Így szünetekben mindenki szó szerint lógott a szeren. Elsőként csodálattal néztük a negyedéves, akkorra már profi tornászokat, akik gyönyörű köröket írtak le a nyújtón.

Ebben az időszakban humán és reál tagozat működött a gimnáziumban. Én humán tagozatos voltam, magyar és történelem iránt volt a legnagyobb az érdeklődésem. A gimnáziumi évek vége felé elsőként arra gondoltam, hogy Szegeden magyar-történelem szakra jelentkezem, de később letettem erről, azon egyszerű oknál fogva, hogy: egy kezemen meg tudtam számolni, hány főt vettek fel akkoriban a jelzett szakra. Tekintettel arra, hogy a jogászképzésre is a történelem és a magyar volt a felvételi tárgy, végül ide adtam be a jelentkezésemet. A karra elsőre felvételt nyertem. Emlékszem, *Pólay Elemér* volt a szóbeli felvételi bizottság elnöke. Még arra is emlékszem, hogy a felvilágosodás volt az egyik kérdése. (N. F. itt elmosolyodott.)

– *Miért éppen a szegedi jogi karra esett a választása?*

– Nem vetődött fel bennem, hogy más egyetemre menjek, ennek kettős oka volt: a távolság és a költség. Szegeden egyetemi éveim alatt kollégista voltam. Alapvetően volt – továbbá kimondatlan elvárás is –, hogy tartsam el magam, önfenntartó legyek. Így nyaranként dolgoztam az NDK-ban egy-hónapot például porcelángyárban, sörgyárban vagy éppen állványozóként építkezésen. Úgy kellett tanulnom, hogy én kapjak pénzt és ne nekem kelljen fizetnem. Hozzá kell tennem, nem voltam mindig eminens tanuló. Csak azon tárgyakat tanultam meg jól, amelyek érdekeltek. De mindig megvolt a négyes (jó) átlagom. Abban, hogy mely tárgyakat részesítettem előnyben, az oktató személyisége is meghatározó szerepet játszott. Például a római jogot *Pólay Elemér* miatt tanultuk nagyon. *Pólay* kiváló előadó volt, klasszikus egyetemi tanár, szellemisége – ahogy *Tokaji Gézáé*

is – a későbbi vizsgáztatási szokásaimra is kihatással volt.

– *Mennyiben volt más a szellemi élet jellege a napjainkban tapasztaltakhoz képest?*

– Bátran állítható, hogy akkoriban jóval erőteljesebb volt a szellemi élet. Elég csak arra gondolni, hogy ezen időszakban születtek a nagy magyar filmek pl. *Jancsó Miklós* egyes alkotásai, ezeket rendszeresen megnéztük, megvitattuk. Hasonlóan a szépirodalom terén – gondolok itt pl. *Németh László* vagy *Csoóri Sándor* műveire. Akkoriban még létezett az évfolyam-jelleg. Megjegyzem, a kollégiumi lét is megalapozta a pezsgő szellemi életet. Az évfolyam létszáma kb. 110 fő volt. Ezen belül csoportok voltak. Ez sokkal jobb volt, mint a mai rendszer. Volt közösségi élet, pl. sokat fociztunk, főleg a mai Aradi vértanúk terén pedig kiskapuztunk. Ezek a megmozdulások óhatatlanul közösségi összetartozást adtak, és plusz élményeket is jelentettek. Ez ma hiányzik. Ma jószerivel egy évfolyamon belül nem is ismerik egymást a hallgatók. Sajnálom is a mai generációt: általánosságban elmondható, hogy a vidéki hallgató már szerdán-csütörtökön elmegy Szegedről, és a következő héten leghamarabb hétfő délután utazik vissza. A közösségi együttlét időszaka nekik teljesen kiesik.

– *Mindezeket is figyelembe véve, jelen pillanatban választaná-e újra ezt a pályát, illetve ajánlaná-e a fiatalságnak, esetleg saját gyermekének?*

– Őszintén szólva bizonytalan vagyok a válaszban. A mai jogásképzés országos szinten válságban van. Olyan képzési helyek, amelyek mindenben jó képzést biztosítanak, jelenleg nincsenek. Az ELTE vitathatatlan, hogy a polgári anyagi jogi képzésben kiemelkedik, korábban hasonlóan magas szinten volt a polgári eljárásjog is. Büntető vonalon

azt sikerült elérni, hogy Szegeden a büntetőjogi képzési szintje és az oktatók személye félig-meddig garancia a jó képzésre. Összességében a gyermekemet Szegeden kívülre nem küldeném. Majd nem mindenütt puskaporos, feszült a légkör. A felsőoktatást érintő politikai lépések is ezt eredményezik. A hangulat sem egészséges legtöbb tekintetben. Ebben persze sok minden közrejátszik. A kérdéshez véleményem szerint az is hozzátartozik, hogy a fiatalabb generáció gyorsabban, és nem feltétlenül olyan kiváló teljesítménnyel kíván előre jutni.

– *Hogyan alakult a pályája az egyetem elvégzését követően? Felmerült-e Önben esetleg, hogy gyakorlati szakemberként dolgozon?*

– 1972 januárjában fejeztem be egyetemi tanulmányaimat, ezt követően félévig Székesfehérvárott voltam jogi főelőadó a városi tanácsnál, ez idő letelte után lehetőségem nyílt tanszéki meghívásra a szegedi büntetőjogi tanszékre kerülőm. Így 1972 szeptembere óta vagyok a tanszéken. *Fonyó Antal* tanszékvezető kérésére *Merényi Kálmán* vette fel velem a kapcsolatot. Igazából nem vonzott a gyakorlati pálya, kötöttebbnek éreztem, nem éreztem jól magam a városi tanácsnál sem, a száraz államigazgatási jog mindig is távol állt tőlem.

– *Hogyan teltek a kezdeti évek a büntetőjogi tanszéken?*

– Amikor a tanszékre kerültem, *Fonyó Antal* volt a tanszékvezető. Ő és *Cséka Ervin* Budapestről jártak le a hét egy-két napján. Így tudott *Merényi Kálmán* egyfajta közvetítő szerepet betölteni, ő volt a kapocs a vezetés és a tanszéki tagok között. Kezdetben én kifejezett büntetőjog-dogmatikai témákkal nem foglalkoztam, a háttéranyag érdekelt akkor leginkább. Egy példát kiemelve: az

öngyilkosságban közreműködés esetén például magának az öngyilkosságnak a vizsgálata érdekelt. Később az én kezdeményezésemre indultak be a Btk. Általános Részéhez kapcsolódó gyakorlatok, nekem kellett kidolgozni a gyakorlati programot, ugyanis a Tokaji Géza által addig tartott gyakorlatok tárgya jórészt kimerült a tényálláselemzésben. Később egyre jobban el kellett mélyülni az általános részi joganyagban, a gyakorlatok tartása miatt is.

Ekkoriban, amikor én fiatal tanársegéd voltam, Tokaji igen bonyolultan és nehezen érthetően írt és fogalmazott is. Ebben az időszakban ragasztották rám azt a megjelölést: „Tokaji Géza magyar hangja Nagy Ferenc”. A nehezen érthető Tokaji szöveget próbáltam „magyarrá fordítani”. Azt tudni kell, amit én magam is hallgató koromban tapasztaltam meg, hogy Tokaji az előadásokon többnyire diktált. Így az órákon nem a tartalmat figyeltük, csak leírtuk azt, amit mondott. Amikor a végén azonban elolvastuk a jegyzetet, összeállt a kép. Tokaji lényegre törő, szűkszavú ember és oktató is volt egyben. Úgy diktált, olyan pontossággal, hogy azt úgy, ahogy leírtuk, ki lehetett volna adni. A későbbiekben folyamatosan gondoskodott a hallgatónak írásos tananyaggal történő ellátásáról. Az 1970-es évtizedben több ún. házi jegyzetet tett közzé, és társszerzőként közreműködött az 1980-ban publikált egységes és országos jellegű büntetőjogi tankönyv megírásában is.

Az 1970-es években megjelent házi jegyzeteit a hallgatóság köszönettel fogadta, de olykor sajátos reakciókkal kísérte. Az akkoriban még elvontabb, bonyolultabb megfogalmazású, nehezen elsajátítható jegyzeteket néha fölfokozott indulattal honorálta. Legalább-

is erre lehetett következtetni a vizsgát követően visszaadandó példányokon található lábnyomokból, egyes kiadványok igencsak zilált, szinte széttépett állapotából.

Fontos hozzátenni, hogy a Tokaji jogirodalmi munkássága kapcsán említett nehézkesség fokozatosan oldódott. A '80-as évek elejétől kezdve mondhatni letisztult. Jó példa erre az 1984-es 'A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban' című, nívódíjjal jutalmazott munkája. Ez a főműve az oktatás célját szintén szolgálta. A hallgatóság ezt egyszerűen „sárga veszedelmként” emlegette. A jegyzetek kiadása 1987-ben, 1990-ben, majd 1993-ban folytatódott.

– *Az egyetemi karrier során meghatározó jelentőséggel bír a mester – tanítvány viszony. Hogyan alakult ez az Ön esetében?*

– A mester – tanítvány kapcsolatban meg kell jegyezni: szisztematikus, folyamatos irányítás alatt nem álltam soha. Úgy gondolom, hogy az ilyen viszony alapvetően a személyiségtől is függ. Van olyan, aki kívánja, hogy felügyeljék, van aki nem; én az utóbbiak közé tartoztam.

A karon egyfelől Pólay Elemér, másfelől Tokaji Géza volt rám nagy hatással. Pólayról már szoltam a korábbiakban, most Tokaji Gézára térek ki. Tokaji alapvetően *Schultheisz Emil* örököse volt. Érdekességgént teszem hozzá, hogy Schultheisz még a dohányzós hamutálcáját is átadta Tokajinak, amit utóbbi előszeretettel használt is, ő ugyanis például még órán, előadás közben is dohányzott. Tokaji Géza – ahogy arra már utaltam korábban – visszafogott, szűkszavú ember volt, egyébként olyan típus volt, aki mindennek utánanézett. Még orvosi vonalon is, egy példát kiemelve: amikor gyermeke született,

„átment szülész-nőgyógyászbába”, bújtatta az orvosi szakkönyveket, csak hogy teljesen felkészült legyen. Tokaji mindig racionálisan akarta megközelíteni a vizsgálandó kérdést. Így előfordult az is, hogy az orvossal is vitatkozott a diagnózis vonatkozásában. Olykor-olykor emiatt már túlképzelte a betegségét is. Így eljutott arra a szintre, hogy bizonyos gyógyszert azért szedett, hogy más gyógyszer ellenjavallatát kioltsa azzal. Tokaji Géza a '90-es évek közeledtével változott meg, egészségi állapota folyamatosan romlott. 1990 körül már nem, vagy alig hallhatóan beszélt.

Én 1989-ben dékánhelyettes, 1990-ben pedig már dékán voltam. A hallgatók akkoriban sokat panaszkodtak Tokajira. Nekem jutott az a szomorú feladat, hogy Tokajit kényszerűségből nyugdíjaztassam. Keserű szájjal ment nyugdíjba, magamnak is kellemetlen érzés volt a döntés meghozatala, de nem tehettem mást. Azt azonban sikerült elintéznem, hogy 1993-ban Tokaji Géza címzetes egyetemi tanár lett. Később, 1996-ban (halálának évében) pedig 70. születésnapja alkalmából ünnepi kötet is megjelent a tiszteletére. Korábban azért nem lehetett egyébként egyetemi tanár, mert akadémiai megítélés szerint viszonylag keveset publikált. Amit írt, az viszont nagyon tartalmas volt. Meditációra hajlamos, vívódó típus volt, ezért nem könnyen írt és nem nagy számban publikált. Ahogy *Györgyi Kálmán* megfogalmazta: „De amit kinyomtatnak, az újabb magyar büntetőjogi irodalom gyöngyszemei közé tartozik. A tömör, kristálytiszt logikájú mondatai különös műgonddal kerültek papírra.” Nyugodtan állítható, hogy dogmatikai kérdésekben ő volt egyedül igazi partnere *Viski Lászlónak* úgy, hogy Viski később már Tokajitól merített.

Az utolsó időszak, amikor még valamelyest munkaképes volt, az 1993 nyara. Ebben az évben jelent meg a Tokaji Géza – Nagy Ferenc név alatt az új büntetőjogi jegyzet. A 'Bevezető tanok' e jegyzetben már teljesen az én munkám volt, amelynek első – jogszabálytani és bűncselekménytani – Tokaji Géza, míg második – szankciótani – felét jómagam készítettem. Ez a jegyzet éveken át szinte országosan használt kiadvánnyá vált. Tokaji Géza 1996 szeptemberében bekövetkezett halálát követően is gondoskodtam arról, hogy 1998-ban közös tankönyv szülessen. Így jött létre a *Korona Kiadónál* neveink alatt megjelent kötet.

– *Hogyan alakult tudományos előmenetele?*

– 1984-ben kandidáltam, akkor én voltam a karon a legfiatalabb, aki ezt a fokozatot megszerezte. Ez feszültséget is okozott, hogy idősebbeket megelőztem a kandidálásommal. Akkoriban 40 évesnél fiatalabb nem nagyon kandidálhatott, nem juthatott el addig a szintig. Megjegyzem, akkor az Akadémián volt a kandidálás, és csak és kizárólag külső bizottság döntött a kandidátusi cím odaítéléséről. Az, hogy egy kandidátusi értekezés könyv alakban nem jelent meg, elenyésző kivétel volt csupán. A mai doktori értékezésekről ugyanez sajnálatos módon nem mondható el. A tendencia megfordult. Akkoriban elterjedt, hogy általában az adott okító életében a kandidátusi teljesítmény tartozott a legjobbak közé. Nekem ezzel kapcsolatban nagy lökést adott, hogy Visegrádon volt egy nemzetközi konferencia, amelyre meghívást kaptam. Ott találkoztam *Günter Kaiser* professzorral, aki 1981-ben már ösztöndíjat is ajánlott nekem. Ennek megvalósítása azonban nem volt távolról sem egyszerű. A nyu-

gati kint tartózkodást a párttal egyeztetni kellett. Én világ életemben párttonkívvli voltam. Akkor Fonyó Antal volt a tanszékvezető, ő azt említette az adminisztrátornak, hogy ez az ösztöndíj valószínűsíthetően nem fog nekem sikerülni. Amikor mégis sikerült, úgy fogalmazott: „most már támogatjuk”. A tanszéken akkoriban engem nem támogattak, de nem is akadályoztak. Utóbbi nagyon fontos tény! Ez szerencsés helyzetnek mondható. Így a magam erejére voltam bízva.

1981 őszén kijutottam Freiburgba, a Max Planck Intézetbe. Gyakorlatilag két bő hónapot sikerült ott eltöltenem, rendkívül sokat dolgoztam. Akkor úgy éreztem, hogy nem lesz több ilyen lehetőségem. A Max Planck akkoriban fénykorát élte, most a színvonal inkább romlóban van. Pár nagyobb nevet megemlítve: *Jescheck* professzorral nagyon jó kapcsolatba kerültem, később munkakapcsolatba is. Megtapasztaltam *Jescheck* munkamódszerét. Azt az alapot nem lehet „überelni”. Kijegyzetelt magának mindent. Azt is, hogy milyen kérdést akar nekem feltenni. Volt egy nagy projektje: a szabadságvesztés és szurrogátumai, ez 3 kötetben készült el. Felölelte Európán kívül Dél-Amerikától, Afrikán át Ázsiáig ennek a kérdéskörnek az áttekintését. Előtte van, hogy kifeszített a falra egy nagy papírfüggönyt és arra helyezte szerkezeti egységeként az információkat. Ennek az áttekintése és rendszerezése nagy elmére vall. Nagy megtiszteltetés volt továbbá az is, amikor *Jescheck* professzornál vendégeskedtem, a házában feleségemmel együtt fogadott. Megmutatta a dolgozószobáját: ez egy hatalmas könyvtárterem volt. Középpött egy hosszú és széles asztalsorral, amely be volt borítva kinyitott könyvekkel,

lapokkal. Annak megfelelően mozgott az asztalnál, hogy mire, melyikre volt szüksége. Egy momentum még: nagyon sajnáltam, hogy támogatni kívánt volna egy szegedi fiatal utánpótlást és nem tudtam számára ajánlani ilyen fiataalt, legalábbis, aki németül is tudott volna. Ott voltam az intézetben, amikor búcsúzni kényszerült az aktív pályafutásától és *Albin Eser* professzor váltotta őt. Ezt a váltást többen úgy jellemezték, hogy még nagyon nagy az a cipő, amelybe *Eser* lép... Érdekes mód nem is alakult ki közöttük a későbbiekben sem jó viszony.

– *Az egyetemi oktató, kutató is egyben. Hogyan egyeztethető össze ez a két feladat?*

– Az oktatói és kutatói munka szoros összefüggésben áll egy mással. Aki jó oktató, amögött általában komoly és folyamatos kutatási háttér húzódik meg. Persze hangsúlyozom, ez személyiségtől is függ. Az oktatást illetően: az előadó az előadásai során mindig a személyiségét vetíti ki. A nagyon száraz, érzelmi töltet nélküli előadás álláspontom szerint nem jó előadás. Megjegyzem, sokáig gyakorlatokat tartottam „csak”, majd esti, később, levelező tagozaton előadásokat, végül nappali tagozaton előadásokat úgy, hogy Tokaji Géza a bűncselekmény tanát, én pedig a szankciótanokat adtam le.

A kutatást illetően álláspontom: ha valaki a szegedi büntetőjogi iskola tagja, akkor annak a tradíciót követni kell. Ennek hiányában nincs szegedi büntetőjogi iskola. A tradíció pedig a jó értelemben vett dogmatikus megközelítés, amit azonban nem szabad kizárólagosnak tekinteni, akkor ugyanis a valóságtól elszakadunk. Szerintem a büntetőjog-dogmatikának jobban kell kacsingatnia a kriminológiai háttér valósága felé, és továbbra is nélkülöz-

hetetlen az összehasonlító módszer alkalmazása.

Szükséges hozzátenni, hogy egy kutató számára a külföldi tanulmányutak meghatározó jelentőségűek. Amint arról már szóltam, a kandidátusi értekezésem elkészítéséhez nagyban hozzájárult a freiburgi kutatási lehetőség. Emellett 1988/89-ben, majd 1993/94-ben Humboldt-ösztöndíjat nyertem el, amelyet első próbálkozásra elnyertem, köszönhetően többek között Jescheck professzor úr ajánlásának. Első utamon összehasonlító büntetés-végrehajtással foglalkoztam. Ez akkoriban még (a szocialista felfogásban) egy félig-meddig titkos, kifelé nem nyitott terület volt. Ennek eredménye az 'Ausztria, az NSZK, Svájc, Hollandia és Spanyolország büntetés-végrehajtási rendszerének áttekintése' címmel 1990-ben, Budapesten megjelent munka volt, amit azonban ISBN-szám hiányában nem ismernek el tudományos műként, jöllehet ezzel évekig dolgoztam, akkoriban alapmunka volt, a büntetés-végrehajtás azonnal meg is vette, és a Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár keretében kiadta. Ezt lényegében akadémiai doktori munkának értékelem.

– *Hogyan tudná összefoglalni oktató-kutatói ars poeticáját?*

– Ahogy az irodám ajtajára is kifüggesztésre került: „Szerintem akkor működünk igazán jól, és ez a Tanszékre is igaz, ha nem a saját vízióinkat próbáljuk keresztülvinni tűzön-vízen át, hanem nyitottan állunk a dolgokhoz és csapatban dolgozunk.”

– *A szegedi büntetőjogi iskola meghatározó alakjaként hogyan látja a szellemi műhely jövőjét?*

– Összességében biztató. Összetétel tekintve tehetséges fiatalokból áll, a fiatalokat tágan értelmezem, a negyven

év körülieket is értem alatta. Arra kell ügyelni, hogy ne kerüljön túlságosan előtérbe az egyéni, olykor-olykor önző szempontok érvényesítése, mert az óhatatlanul feszültséget okoz és szétfeszíti a csapatot, a tanszéket, ennek pedig bomlasztó hatása lehet. Vezetői motóm az irodám ajtaján ki is van helyezve. (Álláspontom szerint talán jobb az integratív típusú vezető!)

– *Nemrég jelent meg új könyve 'Régi és új tendenciák a büntetőjogban és a büntetőjogtudományban' címmel. A kérdés is ehhez a témakörhöz kapcsolódik. Hogyan látja a jogalkotás, a jogalkalmazás és a jogtudomány egyes tendenciáit a büntetőjog terén? Hogyan érzékeli, mennyire veszik figyelembe a tudományos álláspontokat a jogalkotás, illetve a jogalkalmazás során, arra is figyelemmel, hogy Ön volt korábban a Btk. felülvizsgálatára létrehozott kodifikációs bizottság társelnöke is?*

– Borúlátó vagyok. A jogalkotás színvonalát illetően egyre gyakrabban tör rám az érzés, hogy azt gondolom: lentebb nincs, és rájövök, mégis van. Populista. Röviden ennyi.

A jogalkalmazás színvonala: enyhén szólva nem megfelelő. Igazodik a vezetők nem ritkán megalkuvó, nem a szakmaiságot kizárólagosnak tekintő irányához.

A büntetőjog tudománya is – megítélésem szerint – válságban van. Ennek nagyon egyszerű és látványos jele, amikor a tudományos minősítési eljárásban bizottságokat kellene összehozni. Egy szakmailag is színvonalas és embe-rileg is képviselhető oktatói gárda összetétele, mennyisége nem mondható bő-ségesnek. Gondoljunk csak bele, hány aktív professzor működik az országban büntető vonalon? Szinte egy kéz is elég a megszámlálásukhoz. Jellemző továbbá, hogy a jogalkalmazás a tudományos

álláspontokat általában lesajnálja, nem nagyon veszi figyelembe. A jogalkalmazás általában akkor veszi figyelembe a tudományos álláspontot, ha olyasvalamit kell megindokolni, amit önállóan nem, vagy nem eléggé tud. Egyébként a valóság az, hogy a politika alapvetően meghatározza a kodifikációs ügymenetet. Korábban is jellemző volt ez, az elmúlt években még egyértelműbben. Ez már egészségtelen, ami már a politikának sem feltétlenül jó. Elsősorban a szakmaiságra kellene figyelemmel lennie a politikának is, és nem csupán a közvélemény igényére a rend és szigorítás hangoztatásával a szavazatok szerzésére.

– *Mivel foglalatok Nagy Ferenc mint magánember?*

– Szabadidőmben is azzal foglalkozom, amivel kell, a hobbim a munkám, a munkám a hobbim. Egyébként sokat olvasok. Korábban különböző *Márai Sándor* írások kötöttek le. Nagy hatással voltak rám még a népi írók közül *Illyés Gyula* és *Németh László*. Az újabbak közül *Sütő András* említhető. Szeretem a naplószerű kiadványokat, amelyekben az író önmagáról, a kortársairól és a világról ilyen vagy olyan szempontból véleményt formál. A gasztronómiai kiadványokat is kedvelem, például érdekesnek találom az egyes újításokat, modernizálásokat a hagyományos recepteken. Ritkábban televíziót is nézek: vagy híradót, vagy sportközvetítést, magyar futballt azonban egyáltalán nem! A kézilabdát, hokit nem szeretem nézni, durva sportnak tartom. Egy időben nagyon kedveltem a western filmeket is.

Fiatalabb koromban szívesen utazgattam. Az NDK-ban történő munkavállalások mellett nagyobb, hosszabb utazást nem tettem, értem ezalatt, hogy Európán kívül máshol nem fordultam

meg. Európában távolról sem mindenütt. Fiatal tanársegédként legnagyobb élményem a Velence – Firenze – Róma út volt.

Ami a családot illeti, „kissé elkapkodtam” a házasságkötést, 37 évesen házasodtam meg. A magyar – történelem szakos feleségem vett el. Gyermeünk kései ajándékként érkezett. Katinka ez év július 31-én lesz 11 éves.

– *Hogy szolgál Professzor Úr egészsége?*

– Köszönöm, jól vagyok. Véleményem szerint az egészség egyik ismerve, hogy lehetőleg kerüljük az orvosokat. Így rendszeresen szedek vitaminokat, étrend kiegészítőket. A napom hajnalban gyógyvíz és fél liter rendes kamilla-tea fogyasztásával indul.

– *Az interjút egy sokakat érdeklő kérdéssel zárnánk. Milyen tervei vannak a közeli-távoli jövőre nézve?*

– Tavasszal jelenik meg általános részi tankönyvem újabb kiadása, immáron két kötetben. Ezt követően egy részben büntetéسلمéleti, részben jogfilozófiai jellegű írás szerepel a terveim között. Ebben az életkorban az ember már nem részletkérdésekkel foglalkozik elsősorban, hanem rendszerező munkákat ír. Persze, ezekben is óhatatlanul benne vannak a részletszabályok. Céлом egyes teóriák bemutatása úgy, hogy hozzájuk egy meghatározó tudós munkásságának az ismertetése is kapcsolódik. Például vizsgálom az abszolút teóriát – *Kant* élete és munkássága útján, a generális prevenciót – *Feuerbach* élete és munkássága alapján, a speciális prevenciót – *Liszt* élete és munkássága útján, és az összetett vagy vegyes teóriát – *Roxin* élete és munkássága alapján.

– *Köszönöm a beszélgetést!*

*Dr. Gácsi Anett Erzsébet és Gál Andor
egyetemi tanársegédek*

„Renitens voltam egész életemben!”

Beszélgetés a 70 éves Tóth Lajossal

Az Agrárjogi és Környezetvédelmi Jogi Tanszék korábbi vezetőjét, Dr. Tóth Lajos egyetemi docenst 70. születésnapján a Kar ünnepi ülésen köszöntötte. Ebből az alkalomból kérdeztük őt pályafutásáról, életéről.

– *Kedves Tanár Úr! Mesélnél egy kicsit a gyerekkorodról?*

– Egy kis borsodi faluból, Cserépfaluból származom. Apám a háború után a földműves szövetkezet elnöke volt, ez később ’visszaköszönt’ a jogi pályámon is. A mezőkövesdi, akkor már I. Lászlónak hívott Szent László Gimnáziumban érettségiztem. A nagyrészt a háború előtt odakerült tanárim, mondhatni példaképeim vezettek a humántudományok felé.

– *Hogyan emlékszel vissza egyetemista éveidre?*

– 1961-ben kerültem Szegedre, ahol kollégista lettem. Aktívan részt vettem a kar életében, én képviseltem a hallgatókat a kari tanácsban. Akkoriban a büntetőjog vonzott leginkább, elnyertem a Legfőbb Ügyészség ösztöndíját is. Az egyetem elvégzése után ügyészségi hely várt rám Mezőkövesden, szolgálati lakással együtt.

– *Miért maradtál mégis a karon?*

– Ez 1965-ben történt. Elhunyt egy idős oktató, aki a pénzügyi jogot adta elő, és az ő helyére kerestek fiatal oktatókat. Megkeresett az akkori dékán, hogy nem maradnék-e mégis Szegeden. Azt mondtam, ha visszafizetik az ösztöndíjat az ügyészségnek, és elintézik a lakhatásomat is, szívesen maradok. Összejött. Így kerültem az akkor Nagy László által vezetett Mezőgazdasági és Munkajogi Tanszékre, ahol Veres József

mellett a mezőgazdasági ’részleg’ tagja lettem.

– *Említetted, hogy aktívan részt vettél a kar életében. Mit jelentett ez akkoriban?*

– Másodéves hallgató voltam, amikor kari KISZ-titkár lettem, így kerültem a kari tanácsba is. Később oktatóként kari párttitkárrá választottak. ’Csülkös párttitkárnak’ hívtak, mivel Kovács István akadémikussal, aki a hetvenes években hat évig volt dékán, a kari dolgozósobájában gyakran alig volt alkalmunk egyeztetni, olyan sokszor zavartak meg bennünket. Egy idő után dékán úr rendszerezítette, hogy a szobája helyett ezeket a megbeszéléseket a Hági Étteremben tartsuk meg, ahol ebéd mellett nyugodt légkörben, egy jófajta csülök mellett megtudtuk beszélni a kari ügyeket.

– *Beszéljünk a kutatási területedről. Miért a mezőgazdasági jogot választottad?*

– Nagy László professzor munkajogi gázs lévén szerette volna, ha munkajogi

témában kutatok, azonban a mezőgazdasági jogi területen nagyobb szükség volt rám. Így Veres Józseffel – hármashban – úgy döntöttünk, hogy a kutatási témám a termelőszövetkezetek belső tagsági viszonyainak vizsgálata legyen.

– Egyetemi pályád alatt nem voltál kifejezetten „katedra-jogász”. Vonzott a gyakorlati élet?

– Mivel eleve nem készültem az egyetemen maradni, szerettem volna, ha az egyetemi jogászságon kívüli életet is megtapasztalom. Szerencsém volt, mert akkoriban nemigen engedtek ilyenfajta ’másodállást’. Domaszéken több szakszövetkezetben is dolgoztam 1966-tól egészen 1987-ig. Eleinte jogtanácsosként, majd jogsegély szolgálatosként heti egy alkalommal jártam ki a faluba. Azóta második otthonomnak tekintem a községet. Az ott megszerzett gyakorlati tapasztalatokat nagyban tudtam hasznosítani tudományos munkám során. Mindig azt vallottam, hogy mezőgazdasági jogot nem lehet színvonalasan oktatni a mezőgazdaság megismerése nélkül.

– Többször jártál külföldön. Milyen tapasztalatokat szereztél?

– Az utóbbi mondatomat kiegészíteném: nem lehet színvonalasan oktatni a hazai és a külföldi mezőgazdaság ismerete nélkül. Ennek jegyében mintegy tizenhét alkalommal jártam hosszabb-rövidebb kutatóúton külföldön. Nyugat-Európában és a szocialista táborban egyaránt. Egy hónapos ösztöndíjjal voltam Franciaországban, az NDK több nagyvárosában, Lipcsében négy hónapot töltöttem vendégelőadóként. Ezen kívül sokszor képviseltem a kart, és az egyetemet a testvéregyetemeken, köztük leggyakrabban Odesszában.

– Melyik a legemlékezetesebb külföldi utad?

– 1981-ben meghívást kaptam Alma-Atába, Kazahsztánba, az akkori Szovjetunióba. Seres Imre professzorral, a hazai földjog „doyen-jével”, és Domé Györgynével hárman képviseltük a magyar mezőgazdasági jogi társadalmat. Ők ketten már hamarabb kiutaztak, én egyedül repültem utánuk. Úgy volt, hogy várni fognak rám a domogyedovói reptéren, de nem volt ott senki. Át kellett szállnom ugyanis,

A három pályatárs, és jóbarát: Klaus Sojka, Veres József és Újvári József

a kazah fővárosba a seremetyevói reptérről indultak a gépek. Egyedül, mivel nem voltam szovjet állampolgár, nem közlekedhettem, így mindenképpen meg kellett várnom a magyar konzulátus képviselőjét. Amíg várakoztam, legalább gyakorolhattam az előadásomat, amit természetesen oroszul kellett előadnom. Mondanom sem kell, végül elértem az átszállást, és ott lehettem a konferencián.

– Egykori oktatóid, pályatársaid közül kit emelnél ki?

– Hallgató koromban jó kapcsolatom volt az akkori dékánnal, Fonyó Antallal, neki sokat köszönhetek. Leginkább azonban Pólay Elemér professzor urat emelném ki, aki intellektusával, tudásával és humanizmusával sokunk

számára szolgált példaképül. Ő volt sokáig a kari tudományos bizottság elnöke, az ő javaslatára választott meg a kari tanács a bizottság titkárának is. Szintén Pólay professzornak köszönhetem azt is, hogy jó viszonyba, később baráti viszonyba kerültem *Molnár Imre* professzor úrral, akivel 1971-ben együtt neveztek ki adjunktussá. Mivel Ő addig nem volt főállású oktató, nem ismertük egymást korábban, Pólay professzor 'hozott össze' bennünket. Ez a jó viszony szerencsére a mai napig tart.

– *Mi az, amit kiemelnél több mint 40 éves egyetemi pályafutásodból?*

– Mindenképpen a tanszéki munkát. Veres Józseffel felismertük, hogy a mezőgazdasági jogot meg kell reformálni, új irányokba kell elmozdulni. Ez vezetett oda, hogy az országban elsőként a szegedi karon indult el a környezetvédelmi jog oktatása 1982-ben, amihez nagy segítség kaptunk *Klaus Sojka* professzortól. Örömteli esemény volt, amikor professzor úr elévülhetetlen érdemeiért *Honoris Causa* kitüntetésben részesült. Később tanszékvezetőként is törekedtem a környezeti jogi vonal megerősítésére. Én hoztam a tanszékre

Miklós Lászlót, és 'vezettem' erre az útra *Horváth Szilviát*. Legbüszkébb pedig, mondhatni egyetlen tanítványomra, *Farkas Csamangó Erikára* vagyok, aki a közelmúltban védte meg kitűnő eredménnyel PhD-dolgozatát.

– *Mivel foglalkozol az utóbbi időben?*

– Közismert, hogy 2008-ban, 65 évesen nyugállományba 'kényszerültem'. Azóta is kutatok. Otthon. A karra vissza-vissza járok, tartom a kapcsolatot a hallgatókkal, egykori kollegákkal is. Nagy megtiszteltetés volt számomra a 65. és a 70. születésnapomra szervezett tudományos ülés. Köszönet ezért utólag is *Szabó Imre* prodékánnak, és *Molnár Imre* professzor úrnak.

– *Végezetül, 70. születésnapodon hogyan gondolsz vissza az elmúlt évekre?*

– Köszönöm a sorsnak, hogy sok mindenbe 'belekóstolhattam', több területtel is foglalkozhattam. Az az igazság, egész életemben renitens voltam. Nem álltam be soha a fő sodorvonalba. Talán ez az egyik legnagyobb tanulság.

– *Kedves Tanár Úr! Köszönöm a beszélgetést!*

Dr. Jani Péter
PhD hallgató

Klaus Sojka professzor átveszi a kitüntető oklevelet

Egy sikeres üzletasszony

Beszélgetés Veszélovszki Ágnessel

– Szegeden végeztél, a jogi karon, mikor és hogyan kerültél a fővárosba?

– Igen, 1986-ban végeztem a szegedi egyetem (akkor: JATE – *a szerk.*) jogi karon és a friss diplomával elkezdtem állást keresni. Szerettem volna a külkereskedelemben elhelyezkedni, így kerültem Budapestre. Ez még a rendszerváltás előtt volt, amikor is a külkereskedelmi tevékenység gazdasági ágazatok szerint volt elosztva. Én a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeket forgalmazó Terimpexhez kerültem.

– Úgy tudom, nem kifejezetten jogi területen dolgozol; miért ezt a pályát választottad?

– A véletlennek köszönhetően a Halosztályra kerültem. Szerettem volna külkereskedelemben dolgozni, de arról még nem is álmodtam, hogy ilyen 'egzotikus' világba kerülök.

– Sikeres üzletasszony vagy. Mi a titka?

– Nos, állásom volt, de a jogi diploma kevésnek bizonyult, hiányoztak a nyelvek és persze a külkereskedelmi ismeretek. Idegen nyelveket már tanultam korábban is, ez azonban nem volt elegendő ahhoz, hogy tárgyalásokat is folytathassak. Így először a Külkereskedelmi Főiskola esti tagozatára iratkoztam be és egyidejűleg német és angol ismereteimet igyekeztem tökéletesíteni és közben dolgoztam. A munka során szükség volt az olasz nyelvre is, így otthon szórakozásból elkezdtem olaszul tanulni. Igazán jól jött, hogy annak idején az egyetemi oktatás része volt a latin nyelv is. Hozzá kell tennem, hogy abban az időben a tanulást a munkahely szabadsággal és munka-

Dr. Veszélovszki Ágnes

idő kedvezménnyel támogatta, ami nagyon nagy segítség volt.

A második diploma megszerzése után jött a rendszerváltás, új lehetőségekkel. Egy korábbi kolléganőmmel vállalkoztunk és saját céget alapítottunk Hungarofish Kft. néven. A cég még ma is működik, immár 23 éve.

– *Mit végez a cég?*

– Élő halat exportálunk Európába. A halak egy része továbbtenyésztésre kerül, a másik rész pedig közvetlenül emberi fogyasztásra.

– *Bizonyára erősen stresszes a munkád. Hogyan kapcsolódsz ki?*

– Nem egyszerű. Az élő állat fogalmazásával nagyon sok stressz jár. Hogy lehet ezzel együtt élni? A stressz marad, nekünk kell megtalálni azt az egyensúlyt, amivel egy nehéz napot le lehet zárni.

– *Jut időd magánéletre?*

– Kifejezetten szerencsésnek mondhatom magam, mert rengeteg dolog érdekel. Nagyon szeretek hangversenyre, színházba járni. Rendszeresen járok úszni és már régóta foglalkozom jógával. Csak az idő hiányzik – különösen, amikor 'sűrű' a munka. Szeretem a munkámat. Szeretem, hogy sok emberrel találkozom a társadalom minden rétegéből, igazán különös sorokat ismerek meg. Véleményem szerint nagyon fontos, hogy az ember lássa és tapasztalja meg, hogy milyen világ vesz körül bennünket és akkor saját magát is jobban el tudja helyezni.

– *Személyes példád azt mutatja, hogy jogi diplomával a kézben az élet sokféle lehetősége várja az embert. Ha újra kezdenéd, megint a szegedi jogi karra iratkoznál be?*

– Büszke vagyok arra, hogy Szegeden végezhettem a jogi karon. Nagyszerű tanáraink voltak és csak azt sajnálom,

hogy nem voltam szorgalmasabb, mert biztos, hogy még mélyebb ismereteket lehetett volna szerezni. A jogi diploma sokat segít a munkámban. A megszerzett ismereteknek köszönhetően sokszor sikerült elkerülnöm a jogvitákat. Fontos, hogy a partnerek egy vita során törekedjenek a megoldásra.

– *Hogyan érzed: elegendő tudással bocsátott ki az alma mater?*

– A jogi képzésben véleményem szerint igen fontos, hogy a 'hideg' jogszabályok mellett a klasszikus műveltség is szerepet kapjon. A római jog, az egyetemes jogtörténet, a latin nyelv ismerete mind olyan nélkülözhetetlen ismereteket ad, ami csak gazdagítja a szellemet. A megszerzett tapasztalatok birtokában és rengeteg izgalmas üzleti tárgyalással a hátam mögött merem állítani, hogy egy komoly jogi probléma megoldása igen sokoldalú ismereteket követel meg.

A szoros értelemben vett tételes jogi tárgyak mellett ezért tapasztalatom szerint nagyon fontosak a jogászai intelligenciát gazdagító stúdiумok is, hiszen az élet – amelyben a jogászra komoly kihívások várnak – olyan változatos, hogy minél sokrétűbb tudással felvértezettek vagyunk, annál jobb.

Véleményem szerint a jogi tanulmányok egy speciális életszemlélettel gazdagítják a hallgatókat. Ez nagyon sok lehetőséget kínál, csak az a fontos, hogy a kapott talentumokat jó szándékkal hasznosítsuk. Köszönöm a lehetőséget!

– *Én is nagyon köszönöm a beszélgetést, és sok sikert, személyes boldogságot kívánok!*

*Dr. Balogh Elemér
egyetemi tanár*

Szegedi díjazottak a Regionális ENSZ Akadémián

Karunk hallgatói 2013-ban újra részt vettek a Regional Academy on the United Nations (RAUN) programban. Az Akadémia bő féleven át tartott, 2013 májusában, Prágában találkoztak először a kiválasztott osztrák, cseh, szlovák, szlovén, szerb és magyar egyetemisták, összesen negyvenen. A RAUN program több mint képzés, a szakmai előadások és *workshop*-ok mellett a résztvevők kisebb csoportokban, kutatóprojektben dolgoztak együtt. A

prágai néhány nap a békefenntartás és a nukleáris energia kérdéseivel foglalkozott, amely mellett fontos szerep jutott annak is, hogy a projekt résztvevői megismerjék egymást.

2013 őszén Ljubljanában és Szegeden találkoztak újra a hallgatók. A szlovén fővárosban az emberi jogok és a nemzetközi büntetőbírósági felelősségre vonás állt a középpontban, míg egyetemünkön a menekültügyről folyt diskurzus neves elméleti és gyakorlati

Az Akadémia résztvevői karunk épületében

A szegedi csapat Bécsben: Fűrési Dóra, Sziebig Orsolya, Dékány Enikő, Bogárdi Brigitta, Páldeák Áron, Szabó Máté és Dr. Szalai Anikó

szakemberek vezetésével. Az érdekesítő előadások mellett kutatómunkával teltek a napok. A RAUN záró rendezvényét 2014. január közepén tartották Bécsben. Ez a konferenciával egybekötött verseny az elmúlt évek alatt egyre jelentősebbé vált, így idén körülbelül 500-an regisztráltak rá.

Az előadásokat az ENSZ különböző szerveinek és szakosított intézményeinek vezetői és szakértői tartották, a témák olyan széles spektrumában, mint a nemzetközi fejlesztés, az energiabiztonság és az energiához való jog, a nukleáris leszerelés és a szervezett bűnözés. A Regionális ENSZ Akadémia résztvevői számára azonban a legizgalmasabb mégis az utolsó nap volt, amikor ők léphettek a színre. A hallgatók csoportokba osztva végig egy kutatási projektet dolgoztak, amelynek eredményét Bécsben mutathatták be.

A tanulmányokat és az arra épülő előadásokat neves szakértőkből álló zsűri értékelte. A Szegedi Tudo-

mányegyetemet képviselő hallgatók (Bogárdi Brigitta, Dékány Enikő, Fűrési Dóra, Páldeák Áron, Szabó Gyula Máté és Sziebig Orsolya) közül díjazott lett Fűrési Dóra kutatócsoportja, amely az internet szerepét és lehetőségeit kutatta a 21. századi fenntartható fejlődési célokkal összefüggésben. Szintén díjazták Páldeák Áron csoportját, amely az ember-kereskedelem egy kevésbé kutatott témájával foglalkozott, nevezetesen a férfiak szexuális célú kereskedelmével. A magyar küldöttség tagjai közül az egész éves munkájáért elismerő oklevélben részesült Dékány Enikő. A szegedi hallgatók felkészítője és kísérője Szalai Anikó, aki a csapat nevében ezúton mond köszönetet az SZTE jogi karának dékáni hivatala, a Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézete, valamint a Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanácsék támogatásáért.

*Dr. Szalai Anikó
egyetemi adjunktus*

Látogatás az Európai Unió fővárosában

Az Otthon a világban Interkulturális Egyesület jóvoltából többek között joghallgatók és fiatal jogászok lehetőséget kaptak, hogy október 7–9. között egy kirándulás keretében ismerkedjenek meg az Európai Unió egyik legjelentősebb központjával, Brüsszellel. A kirándulás szervezője *Rostás Csilla*, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának egykori hallgatója volt.

Egy kellemesen rövid repülőút után, október 7-én délután érkezett meg a magyar delegáció Brüsszelbe. A szállás elfoglalása után megkezdődhetett a város nevezetességeinek felfedezése. Az utcákon barangolva megtekinthettük Brüsszel főterét (La Grand-Place), ahol a gyönyörűen kivilágított városháza található, melyet a céhek épületei vesznek körbe.

Sétánk következő állomása Brüsszel egyik legjellegzetesebb szobra, a Manneken Pis volt. A kisfiút ábrázoló szobrot rendszeresen beöltöztetik különböző jelmezekbe, első öltözékét 1689-ben kapta egy céhünnepség alkalmából. A kisfiú párját, Janneken Pist is volt szerencsénk látni, az ő szobra is a város főteréhez közel található.

A kirándulás második napján az Atomium megtekintésével kezdtük a napot. A Brüsszel jelképévé vált Atomium az 1958-as világkiállításra épült, alakja és arányai egy vasatom belső kristályrácsait és szerkezetét mintázzák 165 milliószeres nagyításban.

Az épület különböző kiállításoknak ad helyt, a középső gömbbe lift segítségével lehet feljutni, illetve lépcsőkön és mozgólépcsőkön keresztül lehet közle-

La Grand-Place, Bruxelles

kedni az egyes gömbök között. A kilátás lélegzetelállító, kitűnő rálátás nyílik az Atomiumból a következő nevezetességre, a Mini Európára. Itt közel 80 város kicsinyített nevezetességeit tekinthették meg, köztük például az Eiffel tornyot, illetve a Széchenyi fürdőt.

Miután megnéztük a kicsinyített Európát, a kirándulás szakmai része következett. Az Európai Bizottságnál fogadták a magyar delegációt, ahol két előadást hallgathattunk meg. Az első előadást *Jo Vandercappellen* (External Speakers Team) tartotta, aki beszámolt az Európai Bizottság alapvető feladatairól, hatásköréről és működéséről. Ezután *Angelo Wille* (Secretary-General of the European Commission) számolt be egy aktuális gazdasági témáról, a Europe 2020 kérdésköréről.

A Bizottságnál tett látogatás után ismét a városnézésé volt a főszerep. Megtekintettük Brüsszel bíróságát, amely monumentális nagyságával tiszteletet parancsolóan emelkedik ki a többi épület közül. Felkerestük még a Királyi Palotát, amely mint a királyi család rezidenciája, mindannyiunkat lenyűgözött szépségével.

Sok más mellett természetesen nem hagyhattuk ki Belgium leghíresebb ínycsiklósát, a csokoládét. A rengeteg

üzletben szebbnél-szebb csomagolású, finomabbnál-finomabb nyalánkság várta az édesszájúakat.

A kirándulás utolsó napján az Európai Parlamentbe látogattunk el. A Parlament látogatóközpontjában interaktív kiállítás keretében ismerkedhettünk meg az Európai Unió kialakulásával, a parlamenti frakciókkal, illetve a parlamenti képviselőkkel. A kiállítás utolsó állomásaként egy parlamenti szimulációs teremben próbálhatták ki kompromisszum-kötési képességüket egy jogszabály elfogadtatásával a látogatók, így ismerkedve meg az Európai Parlament jogalkotó mechanizmusával.

E tartalmas kirándulás során rengeteg új ismerettel és nagyszerű élményekkel gazdagodtunk.

*Pék Nanetta
joghallgató*

Az Európai Parlament Antall Józsefről elnevezett épületszárnya előtt

Jogtörténeti kutatások Cambridge-ben

Anglia második legrégebbi egyetemének ad otthont Szeged testvérvárosa: Cambridge, amelyet az Oxford-i Egyetmről elmenekült oktatók alapítottak a 13. század elején. Az egyetem egyik fő jellemzője – az Oxford-i Egyetem mellett Angliában, – hogy college rendszerben történik az oktatás. Az oktatók és a diákok nagy része nem csak az egyetemhez kötődik, hanem a mindennapi élet, a tanulás az egyes college-ok falai között folyik. Az első college a Peterhouse volt, amit 1284-ben alapítottak, és amelyet olyan világhírnévre szertett college-ok megnyitása követett, mint a Christ's, vagy a St John's College. A vallás domináns szerepe a korabeli oktatásra jelentős mértékben rányomta bélyegét. Az anglikán egyház megalapítását követően VIII. Henrik elrendelte a Kánonjogi Kar feloszlását, amelynek eredményeként az oktatásban előterébe kerültek a természettudományok, különösen a matematika. *Isaac Newton* (Trinity College) eredményeinek köszönhetően a Cambridge-i matematikai kutatások

megalapozták az egyetem egyik vezető tudományágát. Jelentőségének emlékét ma is őrzi az ún. 'matematikus híd' a Cam folyó felett a Queen's College-ban. Nem lehet azonban megfedkezni arról, hogy Newton mellett olyan jelentős természettudósok is Cambridge-hez köthetők, mint például *Charles Darwin* az evolúció, vagy éppen *Paul Dirac* a kvantummechanika kutatás kapcsán. A 'tudomány' széleskörű művelése a 19. században alakul ki Cambridge-ben – szemben Oxforddal, ahol ez a tudományos profil (a társadalomtudományok egy része) jóval hamarabb megjelent. Külön is meg kell említeni, hogy a világon a legtöbb Nobel-díjas tudós a Cambridge-i Egyetemhez köthető, megelőzve ezzel a Harvard Egyetemet is. A Szegedi Egyetem Nobel-díjas professzora, *Szent-Györgyi Albert* is a Cambridge-i Egyetemen tanult a Fitzwilliam College hallgatójaként.

A college-ok alapvetően a B.A. képzésben játszanak jelentős szerepet, ahol a diákok szocializálódnak:

Mathematical Bridge, Queens' College

megismerik a helyi történelmet és hagyományait, bekapcsolódhatnak a világhírű evezős versenyekbe és egyéb sportolási lehetőségekbe.

Az egyetem jogi karának egyik kutatóközpontja a Center for European Legal Studies adott otthont 6 hónapos jogtörténeti kutatásomnak, melynek ideje alatt a kutatási témámnak megfelelően (The influence of the English codification and jurisprudence to the development of Hungarian constitutional system with special attention to the comparative analysis of the citizenship law in the first half of the 20th century) elsődlegesen a 20. századi angol állampolgársági jog fejlődésével foglalkoztam. A *citizenship* fogalmának kialakulása az angol közjogban nem a 19. században jelent meg, mint a kontinentális Európa legtöbb országában, hanem a korábbi birodalmi és gyarmati rendszer felbomlását követően a 20. század közepén. A brit alattvalói minőség (*British subject*) volt a 19. századi megfelelője az állampolgárságnak Angliában, ami a magyar rendi honpolgársághoz hasonlított leginkább, hiszen a hangsúly az uralkodó iránti hűsége volt. Az angol állampolgársági jog a magyar törvényhozás munkáján keresztül gyakorolt hatást leginkább a magyar állampolgársági jog fejlődésére. Az angol állampolgársági jog kodifikálása során folyamatosan alakultak és változtak az állampolgárság fajtái. Az 1948. évi *Naturalization Act* rendelkezéseit, az állampolgárság kategóriáit az 1981. évi állampolgársági törvény változtatta meg. E jogfejlődés eredményeként megvizsgáltam, hogy mit jelentett a *British subject without citizenship of any Commonwealth country* (BSWC), *Citizenship of the United Kingdom and Colonies* (CUKC), *British Protected Persons* (BPP) és ki minősült

Trinity College

közjogi értelemben *patrial* státusszal rendelkező személynek. A *Prof. Catherine Barnard* vezette kutatóintézet által szervezett szeminárium-sorozat keretében “European Citizenship or Citizenship in Europe: Development of the Concept of the Citizenship” címen tartottam előadást többek között a posztgraduális képzésben résztvevő hallgatóknak. A kutatásomhoz jelentős szakmai támogatást kaptam az intézetigazgató asszonytól, *Prof. Catherine Barnard*-tól, helyettesétől, *Dr. Markus Ghering*-től és a közjogi intézet vezetőjétől, *Prof. John Bell*-től.

Az Eötvös Ösztöndíj és a Cambridge-i Egyetem nem csak kiváló kutatási lehetőséget biztosított számomra, hanem teret engedett a szakmai kapcsolatok bővítésének is (pl. International Islamic University of Malaysia Harum M. Hashim Law Center, Ahmad Ibrahim Kuliyah of Laws: *Prof. Shamrahayu A. Aziz*; University of Valencia: *Prof. Aniceto Masferrer*).

Az egyetemi college-ok több száz éves épületei, különösen a világ legjobb és legszebb könyvtárai egyszerre inspirálják a tudományos munkát, míg a város történelmi épületei és múzeumai magával ragadják az angol kultúra és hagyományok iránt érdeklődő és fogékony kutatót.

Dr. Varga Norbert
egyetemi docens

A nemzetközi jogi normák hatása a magyar joggyakorlatra avagy (élmény)beszámoló egy OTKA-kutatásról

2012. február 1. napjával kezdetét vette egy kétéves kutatási projekt, amelynek keretén belül a nemzetközi jogi normák magyar joggyakorlatban játszott szerepéről igyekeztünk átfogó ismertetést adni. A kutatás vezetője *Blutman László* professzor úr volt, aki kiváló szakmai vezetőként nemcsak egybefogta, hanem az elméleti alapok kidolgozásával az írásainkat monográfiává is szerkesztette. A munka két fő irányban folyt. *Blutman* professzor úr és *Schiffner Imola* kolléganőm *Bodnár László* professzor úr szellemi vezetése mellett felvázolták és elemezték azokat a jogi kereteket, amelyekben a nemzetközi jog, illetve annak különböző formái a magyar belső jogban érvényesülhetnek. Hangsúlyt kaptak a nemzetközi szerződések, a nemzetközi szokásjog, valamint a nemzetközi szervezetek határozatainak belső jogban való

érvényesülésének normatív lehetőségei. A kutatás fő profilja azonban a magyar joggyakorlat empirikus kutatása volt, amelyen az OTKA támogatásával a pályázat megvalósítása során teljes munkaidőben dolgoztam.

A kutatás újszerűsége abban áll, hogy a magyar jogirodalomban új módszert alkalmazva, számszerűen mértem fel a nemzetközi jog hatását egyrészt az alkotmánybíráskodás, másrészt a bírósági jogalkalmazás területén. Egy-egy vizsgálati mintát kiválasztva (a határozatok alapkörpuszai), a kutatás különböző, *Blutman* professzor úr által irányított szemléletmóddal és szempontok szerint általános áttekintést adtam arról, hogy a minta összes határozatához viszonyítva, a nemzetközi jog milyen szerepet kapott. A rendes bírósági joggyakorlat kutatásához, az Országos Bírósági Hivatal elnö-

Uniwersytet Łódźki, Jogi és Közigazgatási Kar

Békepalota

kének engedélyével, a kutatás céljaira, megkaptuk a Kúria (akkor Legfelsőbb Bíróság) 2007–2011 években hozott, összes anonimizált határozatát. Az Alkotmánybíróság határozatainak kutatásához a COMPLEX elektronikus jogtárt használtam.

A kutatás azonban nem lehetett volna teljes a széleskörű szakirodalmi ismeretek megszerzése és a monográfiába való beledolgozása nélkül: jómagam Hágában, a Nemzetközi Bíróság impozáns épületével összeköttetésben működő könyvtárban ismerkedtem a hasonló jellegű kutatások módszertani mikéntjére vonatkozó szakirodalommal, *Schiffner Imola* kolléganőm pedig Bécsben igyekezett ugyanezt megtenni az általa írt részek vonatkozásában. Ami pedig a kutatásra a koronát felteszi, nem más, mint a nemzetközi szintű tapasztalatcsere, és erre több módom is volt a kutatás során. Ezek legjelentősebbike a 2013 áprilisában a lengyelek legnagyobb jogi kara, az Uniwersytet Łódzki által összefogott, az EUROCORES Programme (ECRP 10/VI) 'European Collaborative Research Projects International Law through the National Prism: the Impact of Judicial Dialogue' elnevezésű nem-

zetközi kutatási együttműködése volt. Ennek keretében tartott konferencián számos Közép-és Kelet Európai állam jeles kutatóival együtt vitathattam meg a magyar gyakorlatra vonatkozó megállapításaimat olyan neves magyar jogtudományi képviselőkkel együttműködve, mint *Chronowski Nóra* és *Hoffmann Tamás*. A kutatási eredményeim és tapasztalataim összegzését az Erasmus oktatói mobilitásnak hála, ugyanezen az egyetemen, a projekt zárásaként doktorandusz hallgatóknak tartott kurzus keretén belül foglaltam össze, amelynek során a különböző jogterület iránt érdeklődő fiatal kutatókkal vitathattam meg a saját, magyar joggyakorlatra vonatkozó eredményeimet az általuk ismert lengyel gyakorlattal összevetve.

A kutatás eredménye nemcsak egy monográfia, hanem több: egy új szemléletmód, új kapcsolatok és még annyi minden, ami nem fér e sorok közé, de a legfontosabb mégis ide kívánczik: rengeteg tapasztalat minden tekintetben, ami tovább hajtja az embert az új megismerése iránti szenvedély hevében.

Dr. Csatlós Erzsébet
PhD hallgató

Londoni képeslap

Hosszú évtizedekkel később, 2013 májusában térhettem vissza Londonba egy, az OTKA K 101735. számú program által lehetővé tett hathetes tanulmányút keretében. Az 1990-es évek eleje óta sok minden változott, s ezt nem csak a dialektika iránti elkötelezettségből írom, mégis újból, várakozáson felüli csodálattal töltöttek el a Trafalgar tér kőoroszlánjai, amelyek *Horatio Nelson* herceg diadaloszlopát őrzik egy olyan városban, mely egy több kontinensre kiterjedő nemzetközösség középpontja – ma is.

A szakmai úti célom a *National Library* volt, amely az Egyesült Államok kongresszusi könyvtára után az egyik legnagyobb az északi féltekén. Hasonlít arra az Alexandriára, amely könyvtárával fél évezreden keresztül az ókori világ tudásközpontja volt, s ezzel földrészeket kötött össze a Nílus deltája mellett: a *National Library*-ben is minden tudományág művelője megta-

lálja a legfontosabb, bár szigorúan csak helyben olvasható szakirodalmakat. A könyvtár a méretei ellenére gyorsan működik: a kötetek javát a megrendeléstől számított ötven perc után átvehetjük az olvasóteremben, de a külső raktárakban lévőket is prezentálni tudják negyven-nyolc órán belül.

A nagy olvasótermek tudományszakonként követik egymást; én magam rendszerint a társadalomtudományiban foglaltam helyet. A forgalom léptékére jellemző, hogy a nyitás után egy órával már alig találni megfelelő munkaasztalt. A kihozott könyveket a helyszínen kell feldolgozni, ugyanis fényképezni egyáltalán nem szabad őket, fénymásolni pedig a mű terjedelmére tekintettel csak igen korlátozott mértékben: tíz százalékban, azt is horribilis áron: oldalanként 24 pennyért engedik, amely körülbelül száz forintnak felel meg. A könyvtár látogatása viszont ingyenes, bármikor beiratkozhatunk néhány perc

A National Library központja a Euston Road-on

alatt; ennek ellenére, ha belépünk egy-egy terembe, az olvasójegyünket nyomban szigorúan ellenőrzik, miként azt is, mit viszünk be, és főként: mit hozunk ki onnan.

A könyvtár egyben gyűjteménye a ritkaságoknak, amelyeket külön kiállító termekben tekinthetünk meg. Jogtörténeti kuriózum, hogy újabban ott őrzik a *Magna Charta Libertatum* (1215) két eredeti példányát – a pápait, amely nyolcszáz év után még jól olvasható, valamint egy erősen megrongálódott dokumentumot –, továbbá egy olyan oklevelet, mely az I. János király által kiadott bulla tervezetének vehető. A *Charta* másik két, szintén eredetinek tekintett kópiáját Salisbury-ben és a Lincoln Cathedral-ben őrzik. (Csak hozzávetőlegesen jegyzem meg, hogy az 1222. évi magyar Aranybulla hét eredetijéből ma egyetlen példány sem ismert.) Az egyéb különleges értékek: az évszázados kódexek és az eredeti kiadású könyvek impozáns gyűjteménye önmagában is tekintélyt parancsolóan tornyosul az előtérbe belépő közönség elé. Az időszaki kiállítások évfordulókhöz s történelmi jelenségekhez kötődnek; 2013-ban például a női választójogért folytatott 20. század eleji politikai küzdelmekre, valamint a diktatúrák propagandisztikus tevékenységére emlékeztek.

A *National Library* székhelye modern ugyan, de szépnek nem nevezhető. Ugyanakkor könnyen megközelíthető akár metróval, akár busszal utazzon az ember. A szomszédságában lévő, frissen felújított King's Cross pályaudvart a pazar üvegtetejével egyébként is érdemes megtekinteni. A könyvtárban több étkezési lehetőség kínálkozik, de egységes árakon és ízekben, így mindegy, hol állunk sorban; a shopban pedig kivételes módon jutányos árfekvés mellett

válogathatunk a helybeli kiadású népszerűsítő kiadványok közül.

London más érdekességeket is kínál a magyar jogászoknak. Ha történelmi emlékeket szeretnénk meglátogatni, kezdjük azt az Angol Parlamenttel, a koronázó templomként használt Westminster Apátsággal s a Tower múzeu-

*Címer és felirat a legfelsőbb bíróságok palotáján
(London, Strand)*

mával, melyben többek között a királyi koronákat szemlélhetjük meg. Ha ennél többet vágyunk tapasztalni, elmehe-tünk a nevezetes központi büntetőbí-róságra (historikus nevén: *Old Bailey*) betekinteni néhány esküdtszéki tárgyalásra, vagy beléphetünk a legfelsőbb bíróságok palotájába (*The Royal Courts of Justice*), ahol bepillantást nyerhetünk a legmagasabb rangú királyi bírák ítélkezési tevékenységébe, illetve a *barristerek* munkájába – s mindezt teljesen ingyen, előzetes jelentkezés nélkül. Nem messze onnan, a Fleet Streeten egyébként egy nagyszerű jogi könyvesbolt is található,

amely változatos irodalmat kínál első sorban a hatályos angol joggal foglalkozó juristák számára.

Ha egyéb kulturális élményre is jut időnk, feltétlenül érdemes ellátogatni a *National Gallery*-be, mely az angol és az európai festészet egyik legszebb gyűjteménye, ha a párizsi *Lowvre* méreteit nem is éri el, vagy a *Tate Modern*-be, amely a 20. századi és a kortárs művészeteknek ad otthont. A *British Museum* ókori tárlatai meg időutazásra kalauzolnak a glóbusz csaknem minden vidékére. A tudományok történetét tárja elénk a *Science Museum* például *Sir Isaac Newton* számológépétől egy, a világuőrből visszatért űrhajó-kapszuláig, a mellette elhelyezett *Natural History Museum* pedig főként a paleontológia iránt érdeklődőket vonzza a dinoszauruszokkal és bizzar lények fossziliáival. A főváros történetét a *Museum of London*-ban ismerhetjük meg vizuálisan, vagy még jobb, ha személyesen teszünk néhány sétát Westminster kis utcáiban, azokban is, ahol a siető turisták általában nem járnak. E csendes utcácskákban megtanulhatjuk, hogy az ódon angol házfalak jellegzetes téglái valójában mily sokrétűek, s a színárnyalataiknak önálló élete, jelentése van.

Ha az évnek e szakában érkezünk, láthatjuk akár a királyi családot is, amint a tagjai II. Erzsébet születésnapja alkalmából integetnek a Buckingham Palota főhomlokzati balkonjáról rendszerint június egyik szombatján, a tenisz- és sportrajongók pedig könnyedén kijuthatnak Wimbledonba, ahol több óras várakozás árán a pályákhoz is beléphetnek. Ha jó levegőt kívánunk szívni egy fárasztó kutatással telt nap végén, a tágas *Hyde Park*-ban ezt bármikor megtehetjük annak ellenére, hogy a világ egyik legzsúfoltabb nagyvárosának kelős közepén tartózkodunk.

Természetesen nem csupán a történelmi városrészek érdekesek; a Temze partján kialakított üzleti negyed üveg-, fém- és vasbetonpalotái egészen futurisztikus képet mutatnak, főként, amikor a bankárok s egyéb „pénzemberek” ezrével jönnek ki a csillogó irodaházakból ebédidőben. A modern architektúra egyébként csendesen belopózott London klasszicizáló városképébe, amely mára mintegy anakronisztikussá tette a belvárost. A hírhedt erőd, a *Tower* például szó szerint eltörpül a merész alakú felhőkarcolók között.

Amennyiben vásárolni szeretnénk, akkor ne magyar közalkalmazottak legyünk, mivel az ottani árakkal nem vagyunk képesek lépést tartani. Ebben semmi sem változott húsz év alatt: éppen úgy nincs pénzünk beülni egy pubba vagy egy kicsit igényesebb gyorsétterembe, mint azelőtt, mi több: felkérülhetünk arra, hogy csak mérsékelten étkezzünk, ellenkező esetben a kiutalt napidíjunk a kint létünk feléig sem tart ki, főként, ha az olcsónak nem mondható, ám igen hatékony londoni tömegközlekedés szolgáltatásaira is rászorulunk. Szerencsére az említett múzeumok többsége ingyenesen látogatható.

Mindenki számára léteznek kultikus helyek. London ugyan nem Európa legszebb metropolisza, de ahogy *Márai Sándor* megérintette a City sajátos spirituális erotikája, úgy én magam is éreztem azt a szavakkal körül nem írható, *valódi* szabadságot, mely az ottani társadalmat hatja át politikai félelmek, gazdasági béklyók, történelmi lidércek nélkül. Ez utóbbi volt talán összességében a legnagyobb élmény, amelyet Albionban megélhettem.

Dr. Antal Tamás
egyetemi adjunktus

Üdvözlét Münsterből

Beszámoló az európai jogi karok konferenciájáról

Az ELFA, az Európai Jogi Karok Egyesülete 1995-ben került megalapításra Leuvenben; az egyesület fő célkitűzése a jogásképzés reformjának, új modelljeinek a kidolgozása. A szervezet mára már több mint 200 jogi kar érdeképviseleti és véleménynyilvánító fórumává lépett elött: tagjainak sorába nem csupán az Európai Unió tagállamaiban honos egyetemek tartoznak, hanem orosz, török jogi fakultások is felvételre kerültek.

Az ELFA minden évben konferenciával és szakmai programokkal egybekötve rendezi meg éves közgyűlését, amely az idei évben Münsterben került megtartásra 2013. március 14–16. között. A helyszín kiválasztása nem volt véletlen: a történelmi hagyományokkal rendelkező Hanza-város, ahol minden utcának és épületnek saját történelme van, az

1648. évi wesztfáliai béke helyszínéként örökre beírta magát Európa történetébe. Tradíciói mellett a város szellemi és kulturális központja is a térségnek: itt működik Németország ötödik legnagyobb egyeteme magas színvonalú jogi oktatással és tudományos kutatásokkal.

A konferenciára érkező vendégeket a város polgármestere fogadta a városházán, a Béke-teremben, ahol a patinás fából készült falborítás mellett *Iustitia* szobra állít emléket annak, hogy évszázadok során a városi tanács és a bírói testület párhuzamosan működött, ülésezett egymás mellett. Bár 1648-ban a wesztfáliai béke aláírására végül nem itt került sor, de a diplomaták gyakran választották az előkészítő tárgyalások helyszínéül ezt a termet.

A konferenciának a Westfälische Wilhelms-Universität adott otthont.

Az egyetem központi épülete

Münster történelmi tradíciói mellett egyetemváros is; alapításának története a 17. századra nyúlik vissza, azonban ebben az időszakban nem találtak megfelelő pénzügyi forrást az egyetem finanszírozására, így végül csak 1780-ban került sor a létesítésre. A jogi oktatás vonatkozásában az igazi kihívást nem a jogi fakultás létesítése jelentette, hanem a jogi oktatás jó hírvének a megteremtése és továbbfejlesztése. A két világháború közötti időszak, valamint a II. világháború azonban jelentős veszteségeket okozott a kar oktatói és infrastrukturális állományában, nem csupán a várost, hanem az egyetemet is újjá kellett építeni. Így kapott helyet az egyetem, és többek között a jogi kar is, a belvárosban, így került sor új tanszékek alapítására a jogi fakultáson, és így kezdődött meg az oktatás és a kutatás specializációja, kiszélesítése. Ennek keretei között mára már híressé és egyedülállóvá vált az Információs-, Telekommunikációs és Médiajogi Intézete a karnak. A jogi szaknyelv oktatására is nagy hangsúlyt fektetnek: idegen nyelvű képzés folyik angol, francia és spanyol nyelven. Együttesen elvégezhető alapképzések (Gazdaság és Jog, Politika és Jog), valamint számos posztgraduális képzés, nemzetközi kapcsolat, Erasmus-program és az interdiszciplináris megközelítés jegyében fogant kutatás emeli és fémjelzi a kar hírnevét. A kutatások fontosságát és a kutatóműhelyek nemzetközi jelentőségét mutatja az is, hogy az ELFA konferenciával egyidejűleg orvosi és gyógyszerészeti konferenciák is megrendezésre kerültek.

A város történelmi nevezetességei és szellemisége mellett kedves sétálóutak, valamint az Aasee e téli napokon befagyott tava várta az ide látogatókat. Kastélyparkok és kastélyok mellett az

igényesen kialakított zöld területek szolgálják a kikapcsolódást, a kerékpárkultúra pedig télen és hóban is virágzik a városban.

A konferencia célja 'A kutatás és az oktatás egysége' cím köré építve azon kihívások feltérképezése volt az oktatás és a kutatás kölcsönösségét vizsgálva, amelyekkel a jelenkor nehézségei között valamennyi európai jogi kar szembetalálja magát, valamint amelyekkel a gazdasági-pénzügyi válság hatására minden tagállamban meg kell, hogy küzdjenek. E kihívások között említhető a rendelkezésre álló pénzügyi források szűkössége, a jogi oktatással foglalkozó képzőhelyek számának a megnövekedése, a klasszikus jogági és jogterületi felosztás határainak az átlépése, a kapcsolódó jogintézmények interdiszciplináris megközelítése. Szintén új faktorként jelenik meg a mennyiségi és a minőségi oktatás problematikája, a nemzetközi kapcsolatok keretei között a hallgatói és az oktatói mobilitás támogatása, valamint a jogi szaknyelvi ismeretek elsajátításának az elősegítése is.

A konferencia plenáris üléseinek előadásait közjogi személyek, miniszterek, politikusok, illetőleg európai egyetemek kiemelt oktatói és gyakorló jogászok tartották. A jogi oktatásnak az európai integrációs fejlődés és a belső piac jogának a kiteljesedésében is jelentős szerepe van, amelyre *Prof. Dr. Martin Selmayr*, az Európai Bizottság elnökhelyettesi kabinetvezetője hívta fel a figyelmet. Az uniós jog kiteljesedése és továbbfejlődése szempontjából minden eddigénél nagyobb szükség van a tudományos kutatásokra, az összehasonlító elemzés és módszer nyújtotta eredmények feltérképezésére és kiaknázására.

A plenáris ülést követően a délután folyamán párhuzamos szekciók mű-

ködtek a civilisztikai, a közjogi és a jogklinikával összefüggésben felmerülő kérdéskörök köré szerveződve. Mindhárom szekció aktuális témákat boncolgattott: a civilisztikai szekcióban a kötelmi jog európai reformjának témaköre került előtérbe, a közjogi szekció az Európában jelentkező és kibontakozó pénzügyi válsághelyzet jogi aspektusaira fókuszált, az utolsó szekcióban pedig a jogklinikai tapasztalatok cseréje folyt. Itt merült fel annak a kérdése, hogy vajon mennyire képesek és hajlandók a tagállami bírások az európai szinten jelentkező új megoldásokat akceptálni. Megállapításra nyert, hogy az alacsony szintű hajlandóság és jogalkalmazói mobilitás miatt az oktatás kiemelkedő szerepet játszik abban a tekintetben, hogy a jövő generációjának kulcsa az oktatásban rejlik, hiszen az ifjúságot kell fogékonnyá és befogadóvá tenni az uniós jog vívmányainak a figyelembe vételére és alkalmazására.

Az éves közgyűlés megtartására a konferencia zárásaként került sor. Az ELFA a korábbi évek hagyományait követve most is határozatot fogadott el a konferencia témájához kapcsolódóan, melynek súlypontjai és lényegi megállá-

pításai az oktatás és a kutatás egymástól való függését, kölcsönösségét vizsgálva az alábbiak szerint foglalhatóak össze. A határozatban megfogalmazásra került, hogy az oktatás és a tudományos kutatás egysége immanens sajátossága az európai jogi karok működésének és történeti hagyományainak, gyökereinek. A kutatás és az oktatás nem választható el egymástól, hiszen a kutatás garantálja az oktatás megfelelő színvonalát, az oktatás pedig hozzájárul a kutatások hatékonyságához, a tudományos eredmények hasznosulásához. A mai kor kihívásai között, illetve azoknak megfelelően, sem a finansziális nehézségek, sem pedig a gazdasági és a kereskedelmi érdekek érvényesülése és előtérbe helyezése nem eredményezheti a jogi karok e két funkciójának és *differentia specifica*-jának a háttérbe szorulását. Mindebből fakadóan megállapítható, hogy a tudományos kutatás csak az oktatás keretei között válhat termékennyé, és egy folyamatos, permanens együttműködést feltételez az oktatók, kutatók és a jogász szakma más hivatásai, valamint a jövő generációja között.

*Dr. Bakos-Kovács Kitti
egyetemi adjunktus*

Szent Jakab földjén

Őszi félévemet az ERASMUS-ösztöndíjnak köszönhetően a spanyolországi Galícia tartományban, azon belül is az El Camino végpontjaként ismert városban, Santiago de Compostelában tölthettem. Ez a kevésbé frekvenciált helyen lévő északnyugat-spanyolországi település az egyik legszínesebb hely, amely szöges ellen-tétét mutatja annak a képnek, melyet

egy külföldi a fejében lát egy spanyol városról.

Santiago de Compostela az egyik leg-
esősebb terület Galícia tartományon belül, az év kb. 250 napján esik az eső. Azonban ennek köszönhető az, hogy gyönyörű zöld parkokkal kápráztatja el az odalátogatókat. Ezek közül is a leghíresebb a város szívében lévő Alameda, mely tökéletes egy vasárnap délutáni

A Szent Jakab katedrális

sétához, olvasáshoz. Az esőnek van egy másik pozitív hatása a városra, ez pedig a hihetetlenül színes 'beülős helyek' sokasága. Az ember nem tud úgy elmenni egy utcában, hogy ne futna bele egy apró kávézóba, teázóba vagy étterembe, és ezeket a spanyolok igen nagy szeretettel látogatják. Minden korosztály megtalálható, a nap bármely szakában képesek beülni csak egy gyors eszmecsérré és persze a megszokott sörkorcsolyaként felszolgált *tapas*-ra.

Szeptember első hetében érkeztem meg, ami még a zarándoklati időszak egyik csúcspontjának tekinthető. Évente több ezer turista gyalogolja végig a sárga kagylókkal jelzett Szent Jakab-vonalat, melynek végállomása a Santiagóban található Szent Jakab katedrális. Csodálatos volt látni azt a sok boldog arcot, melyet a hosszú kilométerek után a katedrális felszabadító hatása okozott. Maga a katedrális is egy csodának tekinthető, melyet egy kép se ad vissza.

Rám akkora hatással volt, hogy utolsó estémen hajnali ötkor tettünk egy kis kitérőt, hogy a hatkor induló repülőtéri buszom előtt még megtekinthessem...

A város csupán 95 ezer lakost számol, ennek nagy részét az egyetemisták

Az El Camino végpontja Finisterre-ben

teszik ki, akik gondoskodnak arról, hogy a történelmi városrész, a középkori hangulatot árasztó óváros folyamatosan teli legyen élettel, vibrálással. Ez a spanyol város tökéletes célpont egy egyetemista számára. Szegedhez hasonlóan pont elég kicsi ahhoz, hogy az ember ismerőssel fusson össze a kisboltban, az utcán, vagy az egyetem közelében, és gyalog is minden elérhető távolságban van.

Számomra a legnagyobb élmény az volt, hogy ez alatt a három hónap alatt

Argentínától Japánig megismerhettem új embereket, új gondolkodásmódokat, különböző kulturális szokásokat és ez rengeteget formált a világról alkotott képemen. Mindenkit bátorítok, hogy vegyen részt bármilyen külföldi ösztöndíj programban, legyen az ERASMUS vagy más lehetőség, mert a kint szerzett tapasztalatokat, élményeket az ember egész életében hordozza magában és töltökezik belőle!

*Tary Katalin
joghallgató*

Vizuális jogesetek – modern időkben modern oktatási módszerekkel

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán a bűnügyi tudományok moduljának hallgatói 2013 tavaszán saját forgatókönyvek alapján, szakmai vezetésem mellett vizuális jogeseteket készítettek: olyan rövid videókat forgattak, amelyekben a büntetőjogi tananyag részét képező vesztegetés, befolyással való üzérkedés, hivatali visszaélés, költségvetési csalás bűncselekményei jelentek meg. Olyan

bűncselekményeket kellett a hallgatóknak választaniuk a videók alapjául, amelyek megvalósulhatnak pusztán verbális módon: így a jogesetek lényegében azt mutatják meg, hogy pusztán beszélgetéssel is el lehet követni büntetőjogiilag releváns cselekményeket. Az ötletet az 'International Forum on Teaching Legal Ethics' egyik projektje adta, amelyben a jogi munka során megjelenő erkölcsi dilemmákat mutatták be

A forgatócsoport megbeszélést tart

megfilmesített módon, a jogi karon viszont kézenfekvő volt a bűncselekmények hasonló feldolgozása. A kriminális magatartásoknak azonban csak egy bizonyos köre alkalmas az ilyen jellegű, oktatási célú bemutatásra, így sem az erőszakos bűncselekmények, sem az eszköz-, helyszíningényes cselekmények, sem pedig az emberi méltóságot más módon csorbító cselekmények eljátszására nem került sor. Meggyőződésem, hogy az új típusú vizuális médiumok által jobban megjegyezhető a tananyag, a kisfilmek történeteire a hallgatók később is jobban emlékeznek, mint az olvasott jogesetre. A készítőket pedig kifejezetten motiválja ez a módszer, ők jelentős tudást halmoznak fel magukban az adott bűncselekmény elemeiről és megvalósulási módokról, hiszen olyan filmötletet kell hozni, ami életszerű és persze tényállásszerű is.

A filmek „premierjére” októberben került sor, amikor is a joghallgatóknak versenyt hirdetett a Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék: tudományos diákköri ülés keretében minősíteni kellett a kisfilmek alapján a szereplők

cselekményeit. A jó hangulatú, jelentős résztvevői létszámot vonzó versenyt az ötletgazda mellett *dr. Ragány Zoltán* nyomozóügyész zsűrizte. A közönség megválaszthatta a legjobb női és férfi szereplőt, valamint a legjobb sztorit is díjaztuk. Ez egyébként a „Szövevényes barátság” címet viselte és szerepelt benne a grillpartikat tartó ügyész, az arról tudatosan távolmaradó bíró, és egy rendőr lánya, aki bosszúból családon belüli erőszakkal vádolja hűtlen férjét. A sztori valóban szövevényes, de életszerűségéhez – sajnos – nem férhet kétség, így megérdemelten vitte haza a büntetőjogi „Oscar”-t a készítők csapata.

A felvételek elkészítésében nagy segítséget nyújtott *Bárány Péter* és két munkatársa a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karról, az igazán jó minőségű felvételek alkalmasak lettek oktatási – esetleg jogi ismeretterjesztési – célokra is. A kisfilmek készítése nem egyszeri akció volt, 2014-ben is lesznek újabb filmek, újabb lelkes joghallgatókkal.

Dr. Karsai Krisztina
habil. egyetemi docens

A videó egyik jelenetének felvétele a Jogi Információs Kabinetben

Találkozás 45 év után

Évfolyamunk tanulmányait 80 fővel, 1963 szeptemberében kezdte meg az akkor még Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. A Dékáni Hivatal akkori vezetője, *dr. Dobler László* A-B-C-D csoportokba osztott be bennünket, és kijelölte a csoportvezetőket, akik – tanulmányaink alatt – a csoport nevében érdekeinket képviselve tárgyaltak (internet helyett!) a csoport vizsganapjairól a tanzsézekkel. Az előadások látogatása kötelező volt, de nem is a katalógus 'vonzott' bennünket, hanem professzoraink csodálatos előadásai. Ezeken olyan ismereteket, tudást kaptunk, amelyekre még negyvenöt év után is építkezni tudunk, ez pedig nem kevés. Megtanították a szakmai tudás mellé azt az erkölcsi tisztességet is, amivel egy jogásznak rendelkeznie kell. Ők emberi nagyságok voltak, nemzetközi hírű professzorok, akik mindent a tarsolyunkba tettek, hogy majd boldoguljunk. Olyan felémelő az *Alma Mater*-ünkben a tisztelt tanáraink arcképe előtt megállni, újra és újra köszönetet mondani a kapott tudásért! Köszönjük a szép és tartalmas esztendőket *Dr. Kovács István, Dr. Pólay Elemér, Dr. Antalffy György, Dr. Both Ödön, Dr. Horváth Róbert, Dr. Szentpéteri István, Dr. Kemenes Béla, Dr. Tokaji Géza, Dr. Fonyó Antal, Dr. Martonyi János, Dr. Cséka Ervin, Dr. Nagy Károly, Dr. Bérczi Imre, Dr. Veres József, Dr. Nagy László* professzorainknak.

Hálások vagyunk a jogi kar későbbi vezetőinek és tanárainak, hogy őrzik

professzoraink emlékét és szellemi örökségét az arcképcsarnokkal, az előadótermek neveivel, a tudományos emlékülések megtartásával, és a számtalan esemény megrendezésével. Így tudásukból nem csak nekünk jutott, hanem az azóta felnőtt jogász generációknak is. Haláluk ellenére tudásuk élön, szellemi örökségként tanítja a mindenkori joghallgatókat, összekötve a régi és új nemzedékeket.

Összetartunk: az 1968/69-es tanévben történő avatásunk után 1973-ban találkoztunk először, majd ezt követően öt évenként, és most eljött a kilencedik találkozás 2013. szeptember 21-re kitűzött napja. A szervező bizottság (*Dr. Kezevári József, Dr. Zámbo Géza, Dr. Szamosvölgyi Zoltán és Dr. Dabis Erzsébet*) meghívója körbejárta az évfolyamtársakat, a még élő tanárainkat, és az otthont adó jogi kar vezetőjét.

A találkozó már előző este elkezdődött a finom vacsora után *Dr. Láng Péter* kitűnő egri borainak végigkóstolásával. Életre keltek a közös programok emlékei, a kollégiumi bulik történései, az éjszakai Ady-téri futás, a 100 db palacsinta, a Tisza átúszása, az évfolyami régi szerelmek...

Másnap a jogi kar épületében, a 'Lófaránál' találkoztunk. A felújított gyönyörű emeletet körbejárva egy kicsi időre újra diákok lettünk. Emlékeztünk, hol bújtunk össze, egymást biztatva a vizsgák előtt, hol voltak az emlékezetes kari vetélkedők, amikor tanáraink biztató tekintete mellett

versenyeztünk. Hihetetlen, hogy azóta negyvenöt év eltelt. A terem lassan megtelt, egymást átölelve a rég nem látott évfolyamtársak köszöntötték egymást. Jöttek szeretett tanáraink: *Dr. Tóthné Dr. Fábíán Eszter, Dr. Besenyei Lajos, Dr. Ruszoly József, Dr. Merényi Kálmán, Dr. Sipos Miklós és Dr. Bodnár László*, akik megtiszteltek bennünket jelenlétükkel, hogy velünk együtt elevenítsék fel a régi szép diákeveket. Megtisztelte az évfolyamot az újonnan megválasztott dékán, *Dr. Hajdú József* professzor, aki elmondta, jelenleg milyen feladatokat kell megoldani, hogy a kiemelt szintű oktatás megvalósuljon. Beszélt arról, milyen feltételek mellett, milyen szakokon tanulhatnak a hallgatók, milyen lehetőségek vannak, hogy külföldi egyetemeken is tanulhassanak. Tanáraink beszámoltak arról, hogyan változott az oktatói munkájuk az évek során, hogy alakult életük. Sajnálataikat fejezték ki, hogy a megváltozott oktatási feltételek miatt (nagy létszám, egyéni tanrend, alkalmi gyakorlati csoportok) az ilyen igazi évfolyam-találkozók eltűnőben vannak.

Tanáraink után a megjelent negyvenegy öregdiák beszélt el szakmai pályafutását, életének eseményeit, nehézségeit és örömeit. Sokan közülük a bírói hivatást választották és jutottak fel másodfokú bírói illetőleg legfelsőbb szintű bírói szintre, így *Dr. Csonka Éva, Dr. Lakatos Zoltán, Dr. Halász Mária, Dr. Dabis Erzsébet, Dr. Földényi Gyuláné Dr. Papp Ildikó, Dr. Gyügyei Klára és Dr. Dienes-Oehm Egon*, akit alkotmánybíróvá választottak. Páran ügyészek lettek, így *Dr. Jáger Julianna, Dr. Szeri László*. Az évfolyam többsége által választott legnépszerűbb pályá az ügyvédi és jogtanácsosi, amely területen dolgozik *Dr. Bartha István és Dr. Sári Mária, Dr.*

Baráth Csaba, Dr. Láng Péter, Dr. Nagy Árpád, Dr. Pazár László, Dr. Szacsva Ferenc, Dr. Szamosvölgyi Zoltán, Dr. Siket István, Dr. Szili Mihály, Dr. Sztás Benedek, Dr. Kissné Dr. Stöszner Éva, Bekéné Dr. Kovalcsik Valéria, Dr. Lévy Zoltán és Dr. Vigh Ildikó, és sorolhatnám még azokat, akik szintén ügyvédek, de nem jöttek el a jelen találkozóra.

A közigazgatás nagy ismerője *Dr. Latkóczy Antal*, aki több évtizeden keresztül szaktudásával segítette a mindenkor kormányokat, és vigyázott ránk, ha elakadtunk, mint a jó testvér. Csodálatos életpálya, amit *Dr. Nagy Endre* bejárt: ő a jogi pályát szociológusi hivatásra cserélte, akadémiai doktor és a kultúra nagykövete. Szavalt nekünk, játszott az egyetemi színpadon, bölcs dolgokra tanított és tartotta a fényt helyettünk is, ha elfáradtunk. Többben boldogok lehetünk: az *Alma Mater* befogadott és taníthattuk a következő nemzedékeket, így *Dr. Zámbo Géza, Dr. Dienes-Oehm Egon, Dr. Dabis Erzsébet*, köszönjük a lehetőséget és bizalmat. Miskolcon *Dr. Sztás Benedek*, míg Győrben *Dr. Mauer Adél* szintén tanításával gyarapította a tudását a joghallgatóknak. Mindenki beszámolt arról is, hogy a szakmai pályája mellett a családi élete, gyermekei és unokái milyen örömet és boldogságot jelentenek számukra.

A beszámolók után a beszélgetések fehér asztal mellett folytatódtak – nemcsak a régi szép időről, hanem a jelenlegi feladatokról is. A nap végén búcsúztunk egymástól, az ölelésünkben benne volt: „vigyázz magadra”! Jövünk, és újra találkozunk!

*Dr. Dabis Erzsébet
bíró, c. egyetemi docens*

Negyedszázad távlatából

A mi évfolyamunk kb. 100–120 fővel indult 1983 szeptemberében. A fiúk zöme előfelvételis volt, tehát egy év katonaság után csöppentek vissza a civil életbe. A kezdeti nehézségek után nagyon jól összehozott csoportok alakultak ki, ahol mindig számíthattunk egymásra. Jegyzetcsere, vizsgákon szerzett tapasztalatok átadása stb. szinte zökkenőmentesen működött közöttünk. Természetesen sok volt a bulizás is, aminek köszönhetően még közelebb kerültünk egymáshoz. Nem egy esetben szerelem szövődött, s volt olyan is, amikor a szerelemből házasság kötöttett.

Nekünk nagy szerencsénk volt, hogy olyan tanároktól hallgathattunk előadásokat, mint *Pólay* professzor vagy *Both Ödön* professzor úr, akit mi csak 'Dönci bácsiztunk' magunk között. Az I. év végén már beteg volt, és voltunk,

akik a lakásán vizsgáztunk. Borzalmasan izgultunk, de felesége teával próbált nyugtatni bennünket, amit soha nem felejték el, hiszen a vizsga sikerült.

A második évben *Tokaji Géza* 'bácsinál' volt a büntetőjog vizsga. A szobájában olyan füstfelhő fogadta a vizsgázót, hogy alig találtuk meg a tételt az asztalán. A teljesség igénye nélkül, de emlékezetes vizsgák voltak még *Kemenes* profnál polgári jogból, *Cséka Ervinnél* büntető eljárásjogból, nemzetközi jogból *Nagy Károlynál*, *Bodnár Lászlónál* is. Ezeket az élményeket elevenítettük fel 25 év távlatából. Hihetetlen, hogy amikor 1988. február 13. napján doktorrá avattak bennünket, akkor voltunk 23-24-25 évesek, s most nekünk vannak ilyen idős gyerekeink. Eltelt negyed évszázad, s mi az ország szinte minden szegletébe szétszóródtunk, sőt néhányan külföldre vetődtek.

Az I. csoport „színe-java”: Ferencz Csilla, Opoczky László, Bernschütz Sándor, Homoki Tamás, Sárگا Zoltán és Lakatos Péter, az első sorban: Budavári Zsuzsanna, Földesi Dalma (elbújva) és Szűcs Éva

Császár Katalin és Kurucz Krisztina, mögöttük háttal Molnár Noémi, Katona Dorottya, Pálka Ágnes, Prágai Erika és Kun-Szabó Sára

Évfolyam-találkozót évekkal ezelőtt Budapesten szervezett *Berberovics Gábor*, de azon, úgy tudom, csak kevesen vettek részt. 2013-ban *Katona Dorottya* és jómagam kezdtük szervezni a 25 éves találkozót, amiben *Prágai Erika* is sokat segített. 54-en vettünk részt a találkozón, amit Szegeden, az EKO Parkban rendeztünk meg. Jöttek évfolyamtársak Győrből, Székesfehérvárról, Szentendréről, Budapestről, Gyuláról, Békéscsábáról, Debrecenből, Kalocsáról, Jászberényből, Kecskemétről, Bajáról és természetesen Szegedről is. Nagyon jól éreztük magunkat, s ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy szombaton

12 órától folyamatosan érkezünk az EKO parkba és másnap hajnal 4 órakor szivárogtunk haza. Bár voltak, akik itt aludtak és csak vasárnap délelőtt távoztak. Már ekkor felmerült az igény, hogy mivel sajnos egyre öregebbek leszünk, ne várjunk ilyen sokáig a következő találkozóval, így az idén megint összejövünk ugyanezen a helyen. Már folyik az egyeztetés és talán lesznek olyanok is, akik tavaly nem voltak, de az idén eljönnek, mert azt hallották, hogy nagyon jól sikerült, és jól hallották, mert valóban nagyon jól éreztük magunkat, sokat nevettünk, jókat ettünk, ittunk!

Dr. Tóth Ildikó

Tóth Ildikó, Prágai Erika és Orbán György

Visszaballag a vén diák –15 év után

A tizenöt év objektíve soknak tűnik, szubjektíve azonban olyan volt nekünk, a JATE jogi karán 1998-ban végzetteknek tizenöt év múltán találkozunk, mintha – enyhe túlzással – a múlt héten láttuk volna egymást utoljára. Mondják, legszebb éveink azok, amelyeket az egyetemen töltünk. Szerencsénk volt, mert összetartó, jó kedélyű, ugyanakkor hajtós és kifejezetten jó évfolyam voltunk. (Az évfolyam-találkozó előtt került a kezembe az egyik köztársasági ösztöndíj átadáson készült csoportfénykép, ahol csak az évfolyamunkból tizenegyen állunk pezsgős pohárral a kezünkben.)

A jogi kar előtt találkoztunk először, tizenöt év után – ekkor még – kicsit megszeppenve, ami valljuk be, nem tartott sokáig. Első utunk a „Law fara épületébe”, s ott is a római jogi előadások színhelyére, a Pólay terembe vezett. Az SZTE öregdiák szervezete, az *Alma Mater* kolleganői figyelmességének köszönhetően a kivetítőn mintegy tizenöt percben lepergették eddigi éle-

tünk kockái, újra láttuk magunkat gyerekként, tiniként, s egyetemistaként. Előjöttek a régi élmények, különösen mikor viszontláttuk egyetemi jegyzeteinket, oktatóinkat, ballagási fényképeinket a kivetítőn. A film visszarepített minket az egyetemi éveink idejére, s innen úgy folytattuk tovább az estét, mintha néhány napja lett volna csak annak, hogy a diploma megszerzését a SZOTE Klubban ünnepeltük. Volt mit mondanunk egymásnak a Megyeháza Étterem különtermében elfogyasztott vacsora során. Voltak nagy összeborulások és még nagyobb nevetések, hiszen visszajöttek a régi poénok.

Nem lenne helytálló, ha a klasszikust idézném, miszerint „akkor még nem sejtettük”, mert már egyetemista éveink alatt sejteni lehetett, hogy kit hova sodor(hat) az élet. *Kárpáti Józsi* és *(Szalai) Nagy Andi* lelkes szervezőmunkájának és az *SZTE Alma Mater* segítségének köszönhetően az évfolyam-találkozón az ország-világ minden szegletéből közel százhuszan vettünk

Az avatottak korabeli közönsége

Az egyetem avató tanácsa anno 1998

részt. Terített asztalok mellett mintegy négy-öt órán dőltek belőlünk a történetek, folytattuk ott a beszélgetést, ahol annak idején abbahagytuk. Csoportfóto, s fél tíz magasságában konvojban átvonultunk a JATE Klubba, a régi jogász bulik egyik emblemikus színhelyére, ahol a kisteremben a jogász dj. egyetemi éveink slágereit játszotta. Persze, a JATE Klub mára teljesen másként néz ki, mint a mi időnkben, érdekes volt – a többieknek – beazonosítani, hogy régén, mi hol volt, s többen örömködtek

azon, hogy a régi JATE-sok közül sokat viszontláttak. A rendezvény sikerét mi sem jelzi jobban, mint hogy a délután négy órakor kezdődött évfolyam-találkozó hajnal ötkor ért véget a JATE-ban, s már másnap, a közös platformon megindult a *mail* áradat.

És ahogy mondják: „the show must go on”, a következő találkozás nem várat újabb tizenöt évet magára!

*Dr. Görög Márta
egyetemi docens*

A találkozó résztvevői a Megyeháza aulájában

Bűnök, tények és büntények az operaszínpadon

Beszélgetés Szomora Zsolt egyetemi docenssel

– Zsolt, 2013 őszén a *Kutatók Éjszakáján* igazán különleges programmal jelentkezett a jogi kar: „*Che un delitto! – Bűnök, tények és büntények az operaszínpadon*” címmel beszélgetés zajlott közötted és Márok Tamás újságíró között az operákban megbújó bűnügyi históriákról. Mesélnél arról, hogyan jött az ötlet az operák és a bűnügyek összekapcsolására?

– Röviden azzal kezdeném, hogy a hivatásom a büntetőjog, a hobbim pedig az opera, mindkettőt szenvedélyvel művelem. Persze, az operát nem énekelve, csak hallgatva és beszél(get)ve, és olykor-olykor írva róla. Így nekem szinte tálcán kínálta magát, hogy az operai cselekményeket a büntetőjog szemszögéből is érdemes lehet egyszer megvizsgálni. Az operákban – különösen a tragikusokban – hemzsegnék a bűncselekmények. Márok Tamás újságíró barátom pedig egyaránt ír bűn-

ügyi tudósításokat a szegedi tárgyalótermekből és operakritikákat az ország különböző zenésszínházi helyszíneiről. Az érdeklődésünkben tehát erősen ott vannak ezek a közös vonások. A konkrét kezdeményezés egyébként Tamástól származott, én pedig örömmel vettem részt benne.

– *Adott tehát a kapcsolat: a tragikus operákban megjelennek a szereplők által elkövetett bűncselekmények, amelyeket érdekes lehet büntetőjogásként is górcső alá venni. De vajon büntények történetét jelentették-e ezek az operák megszületésük időpontjában is a korabeli társadalmakban? Lehet-e mai büntetőjogi gondolkodásunk szerinti vizsgálódásokat lefolytatni több száz évvel ezelőtti társadalmi közegbe ágyazódott „sztorikkal” kapcsolatosan?*

– A kérdés nagyon jó. A válasz egyrészt nem, másrészt igen. A büntetőjog-tudomány mércéi szerint téves módszer

Donizetti: Szerelmi bájtal

lenne retrospektíve, a hatályos jogi gondolkodásunkkal megítélni mondjuk a Rigoletto középkori történetét. Hozzáadott értéke semmi esetre sem lenne, sőt. Ugyanakkor a Tamással folytatott 'crossover' beszélgetésünket nem a büntetőjog-tudomány felőli megközelítés, hanem a művészetkedvelő kíváncsisága motiválta, az az egyszerű kíváncsiság, hogy a mai fejünkkel gondolkodjunk el azon, hogy ki mit is csinál az operaszínpadon. A néző az operaelőadást mindig a jelenben éli meg: teljesen más szemmel nézték a Traviatát az ősbemutató során, mint ma. Meg is bukott akkor, ma pedig imádjuk. Természetes készítés, hogy a sztorikról is a mai fejünkkel gondolkodjunk. A sztorikban pedig ott vannak a bűncselekmények is.

– *A Rigolettót említéd, szóba került a beszélgetésen is. Abban a történetben végül is ki az, aki "bűncselekményt" követett el? Vagy végső soron – a mai jogi értékelést tekintve – akár azt is mondhatjuk, hogy alig van olyan szereplője a műnek, akinek ne lenne vaj a fején? Rigoletto, Sparafucile, Maddalena cselekményeit hogyan minősítenéd?*

– A Rigoletto a tettesség-részesség tana, valamint a stádiumtan erdejébe

Puccini: Tosca

visz be bennünket. Gilda meggyilkolásában Maddalena és Sparafucile felelőssége vitathatatlan, mai fogalmaink szerint nyereségvágyból és előre kitervelten követik el az emberölés büntetét. Rigoletto szerepe érdekes igazán, aki Sparafucilét eredetileg a Herceg meggyilkolására bérelte fel, de végül – nem sejtve, kinek testét rejtje a zsák – a lánya gyilkosát fizeti ki. Tekintettel arra, hogy Gilda megölésére nem Rigoletto bírta rá a testvérpárt, a járulékos felbújtáshoz szükséges oksági kapcsolat nem állapítható meg, ezért Rigoletto – a Herceg vonatkozásában – emberölés előkészületéért lenne ma büntethető. És akkor ott vannak még az udvaroncok, akik elrabolják Gildát, a Herceg, aki liliomtiprást követ el, és Gilda dadája, aki a lány elrablását lehetővé teszi azáltal, hogy beengedi az udvaroncokat a házba. Ezt a cselekménysort biztosan egészen más szemmel ítéljük meg ma, mint ahogy tették volna a történet valós idejében.

– *Ezek szerint a Rigoletto tényleg nem az ártatlanok játszótere, a 18-as karika is elférne rajta. A lecsupaszított történet tehát adott, ez kerül bele az általa alkalmazott büntetőjogi fókuszba. Érdekelne azonban az is, hogy van-e különbség a történetet vezető eredeti, illetve lefordított szövegek között, azaz a büntetőjog számára olyan fontos kérdésekre adott válaszokban, hogy ki és mikor, kinek mit mondott (előkészület, felbújtás, bűnsegély megkülönböztetésére), lenne-e különbség?*

– A fordításokból mindig süllhetnek ki érdekes dolgok, különösen igaz ez a műfordításokra, amelyeknek nyilvánvalóan nem az a célja, hogy a büntetőjog igényeinek megfelelő, jegyzőkönyvi pontossággal készüljenek. Üresek is lennének akkor az operaházak, ha ilyen szövegeknyelvekre írnának a szer-

zők zenét. Olaszul sajnos nem tudok, és a Rigoletto esetében nem végeztem exegézist az eredeti és a magyarra fordított libretto kapcsán. Ugyanakkor a történetnek a gyilkossággal kapcsolatos vonala olyannyira világos, hogy nem tudom elképzelni, hogy az eredeti libretto szerint más minősítésre kellene jutnunk. De például a Szerelmi bájtál esetén Tamás érdekes felfedezést tett. Dulcamara nevezetes belépőjének angol és magyar fordítását vetette össze (két fordítást tehát!), és az a benyomása alakult ki, hogy az angol szöveg árnyaltabb és kevésbé erősek benne Dulcamara lódításai, míg a magyar szövegben vaskos képtelenségek szerepelnek az elixírnek álcázott vörösbor nem létező tulajdonságairól. Mai szemünkkel az ilyen eltéréseknek jelentősége lehet például a fogyasztóvédelmi bűncselekmények szempontjából.

– Igen, a lódítás és a büntetőjogilag releváns „hazugság” között van különbség, ezért ugyan mondhatnánk, hogy az eredeti libretto alapján lenne csak érdemes ezt a különleges, büntetőjogi fókusz alkalmazni, mégis, ittthon a magyar nyelvre lefordított operákkal kapcsolatos büntetőjogi elmegyakorlatozás találhat inkább követőkre. A szövegkönyvet félretéve a zenei világot is megvizsgálhatjuk, s kézenfekvőnek tűnik a dolog: a zene önmagában nem ad többletet (persze nem is kell neki) a szereplők cselekményeinek megítéléséhez. Valóban kimondható ez így?

– A műfaj csodájából, komplexitásából fakad, hogy a zene is képes többletet adni a cselekmények megítéléshez. A zene a saját eszközeivel képes például az ímént említett hazugságokat jelezni. Büntetőjogilag ugyan nem releváns, de kiváló példa Fiordiligi „Come scoglio” áriája a *Così fan tutte*-ből, ahol arról énekel, hogy ő a kőkemény szikla, aki

hűen ragaszkodik a hadba vonult kedveséhez, közben pedig a szólamában oktávnál nagyobb hangközöket ugrik, s úgy cikázik alatta a zene, hogy tudjuk, csak mellébeszél, és hamarosan leesik a szikláról, egyenesen új udvarlója karja-

Verdi: *Alarcosbál*

iba. Lehet, hogy akkor ezt ő még nem tudja, vagy nem hiszi el, de Mozart már ekkor jelzi a nézőnek a zenével, hogy milyen irányt vesz majd hősünk sorsa.

– Továbbá azt sem szabad elfelejteni, hogy az opera színpadi műfaj, tehát a művet a mindenkori színpadra állítás, a rendezés teszi – művészeti szempontból – teljessé. Az itt firtatott kérdések szempontjából van-e jelentősége a rendezésnek, azaz elképzelhető-e egy operatörténet akkénti megrendezése, hogy a szövegkönyvi „történetek” átrendeződnek egy újszerű, kreatív rendezői elgondolással?

– Ami a rendezést illet, muszáj megint a Rigolettohoz visszatérnem. A nyáron Némédi Csaba barátom fergeteges rendezésében láttam ezt az operát. Ő úgy állította színpadra a művet, hogy egyes szereplők összevonásával önálló alakokat kreált annak szemléltetésére, hogy Rigolettot és Gildát kívülről irányítják, egyenesen az elkerülhetetlen végzetükbe. Egy ilyen rendezés megkérdőjelezi a indeterminizmust, ami pedig a mai büntetőjog-képünk alapját adja.

Ez alapján Rigoletto büntetőjogi felelőssége is megkérdőjelezhető. A szövegtől túl tehát a zene és a rendezés is más-más nézőpontokat adhat akár még a büntetőjogi fókuszhoz is.

– Az egyes színpadi jelenetek bemutatásával és zenei betétek bejátszásával kísért beszélgetés mind az operarajongóknak, mind a jog iránt érdeklődőknek igen tanulságos és kifejezetten szórakoztató is volt

egyben. Tulajdonképpen nem is hittük el, amikor vége lett, olyan gyorsan elrepült az egy óra. Mit gondolsz, az operatörténetek büntetőjogi tényálláskénti felfogásával (és persze a főbb zenei elemek bemutatásával) lehetne-e egész féléves jogi kurzust megtölteni az érdeklődő hallgatóság számára? Ha igen, fel tudná-e sorolni további operákat, amelyekről mindenképpen érdemes lenne beszélni?

– Igen, a téma mindenképpen ad anynyit, amivel egy féléves kurzust meg lehet tölteni, akár joghallgatók számára, akár a többi kar hallgatói számára is, általánosan művelő kurzusként. Már van egy listánk, Márok Tamás eleve egy hosszú listával keresett meg, és azt a beszélgetéshez alaposan leszűkítettük. A Kutatók Éjszakáján az Aida, a Tosca, a Rigoletto, a Végzet hatalma, az Álarcosbál és a Szerelmi bájital szerepeltek. Taroltak az olaszok. Jöhetnek még a német és a francia operák, de olaszokból is van még jó pár “büntetőjogi csemege”: a Machbeth, a Simon Boccanegra, a Manon Lescaut, a Gianni Schicchi, az Andrea Cheniér. A Bánk bánban állam- és élet elleni bűncselekmény, sőt nemi

Verdi: Rigoletto

bűncselekmény is szerepel. Ha egyszer létrejönne ez a kurzus, csak azt fájlanám, hogy a legkedvesebb operámról, a Figaro házasságáról nem beszélhetnék, abban ugyanis nem nagyon találni büntetőjogilag releváns történeteket. Egy önálló kurzust lehetne megtölteni csak az operai raritásokból, s akkor annak olyan hozzáadott értéke is lehetne, hogy ritkán játszott műveket fedezhetnénk fel. Erről jut eszembe, hogy a listából kieső Figaro helyett a másik nagy kedvencem venném napirendre, az itthon sajnos elfeledett, ám az európai házak programján gyakrabban szereplő Titusz kegyelmét. Igazi szerelmi-hatalmi bűnügyi história az antik Rómából. De kedvencem nem a sztori, hanem a csodás zenéje miatt lett.

– Ez egy igen komoly lista, azaz lenne miről beszélgetni, így szívből remélem, hogy a fenti előadásnak lesz folytatása s persze azt is, hogy egyszer kurzus lesz a “Bűntények az operaszínpadon”. Nagyon köszönöm a beszélgetést.

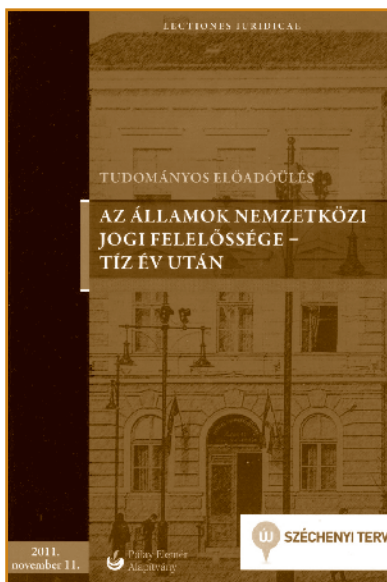
Dr. Karsai Krisztina
habil. egyetemi docens

Könyvkiadás, ösztöndíjak

A szegedi jogi karon folyó oktató-kutató munka támogatására 1996-ban életre hívott Pólay Elemér Alapítvány 2013-ben is eredményesen folytatta vállalt küldetését. Szeretném az idei esztendőben is kiemelni a pályakezdő, fiatal munkatársaink tudományos tevékenységét szerényen honoráló, egyszersmind buzdító támogatásokat; az alapítvány kuratóriuma 2013 karácsonya előtt tartott ülésén ezúttal is több fiatal kollégának ítelt meg kutatói ösztöndíjat.

Alapítványunk változatlanul leglátványosabb tevékenysége a szakmai könyvkiadás. Mind ismertebb sorozatainkban újabb kötetek jelentek meg, melyek karunkon és Budapesten (a Ráday és a Gondolat Könyvsházban) is megvásárolhatók, egyszersmind megrendelhetők drótpostán (jik@juris.u-szeged.hu) – következze az e kiadványok listája.

Lectiones Iuridicae

4. *Balogh Elemér – Blutman László* (szerk.): Az államok nemzetközi jogi felelőssége – tíz év után. In memoriam Nagy Károly (1932–2001)

7. *Lajkó Dóra* (szerk.): A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók ötödik konferenciája (Opuscula Szegediensia 5)

8. *Antal Tamás – Papp Tekla* (szerk.): Az alapjogvédelem nemzeti, nemzetközi és jogösszehasonlító aspektusai

9. *Jakó Nóra – Sulyok Márton – Szakály Zsuzsa* (szerk.): A mi Alapvetésünk. A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara alkotmányjogi tudományos diákkörének tanulmányai az Alaptörvény Alapvetéséhez

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára

40. *Császár Mátyás*: Az Európai Unió intézményi jogi aktusai

41. *Ember Alex*: Az üzemi baleset

42. *Szalai Anikó*: A fegyveres összeütközések hatása a nemzetközi szerződésekre

43. *József Hajdú*: Social Protection of the Unemployed

44. *Molnár Imre*: A locatio conductio a klasszikus római jogban

45. *Molnár Imre*: Ius criminale Romanum. Tanulmányok a római jog köréből

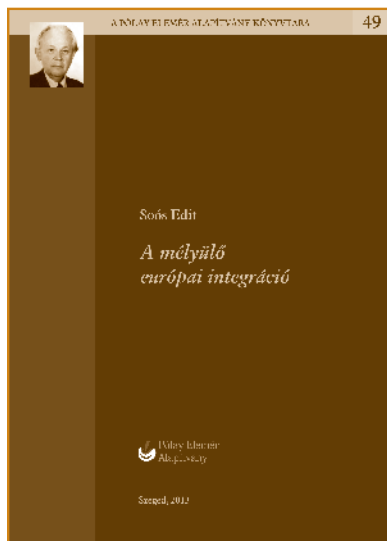
46. *Jakab Éva*: Humanizmus és jogtudomány. Brissonius szerződési formulái I

47. *Badó Attila*: Az igazságszolgáltatás

hatalom függetlensége és a tisztességes eljárás

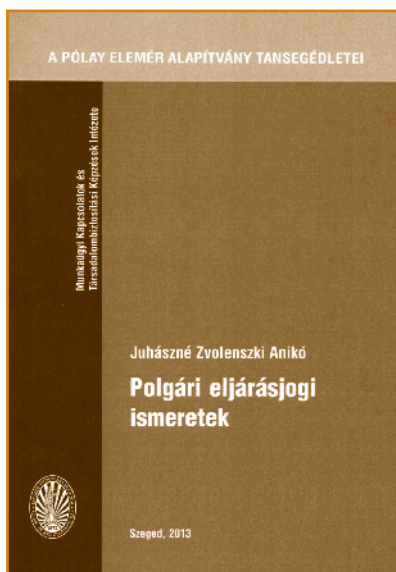
48. *Téglási András*: A tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme [Előkészületben.]

49. *Soós Edit*: A mélyülő európai integráció

A Pólay Elemér Alapítvány Tansegédletei

Fekete Orsolya: A közigazgatási jog alapjai (3., átdolgozott, bővített kiadás)

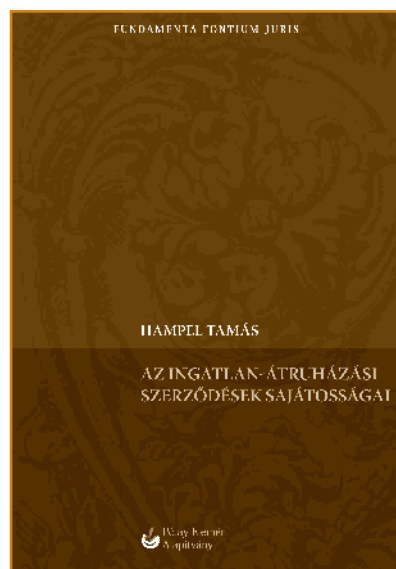
Juhászné Zvolenszki Anikó: Polgári eljárásjogi ismeretek (7., átdolgozott kiadás)

Fundamenta Fontium Juris

3. *Molnár István*: Jogi alapismeretek technológiaalapú vállalkozásoknak

4. *Homoki-Nagy Mária*: Magánjogi jogesetek a bírói gyakorlat tükrében. Adalék a magyar magánjog 18–19. századi történetéhez

5. *Hampel Tamás*: Az ingatlan-átruházási szerződések sajátosságai. Az ingatlan-átruházási szerződések és az ingatlan-nyilvántartás kapcsolata

Ez alkalommal is szeretném megköszönni kedves egykori hallgatóinknak és más támogatóinknak anyagiakban nyújtott nagylelkű támogatását. Az esedékes szja-bevallások idején tehető 1% felajánlása tekintetében újlag szíves figyelmükbe ajánlom alapítványunkat, melynek adószáma:

18459203–2–06

Dr. Balogh Elemér
egyetemi tanár

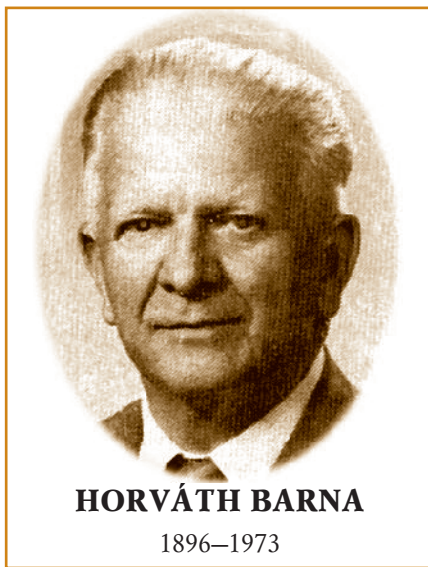
In memoriam

40 éve halt meg Horváth Barna, a nemzetközi hírű jogfilozófus.

A fiatalon professzori kinevezést nyert *Horváth Barna* a Jogfilozófiai Tanszéket vezette karunkon 1929. július 6-tól egészen 1940. október 19-ig. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1923-ban ismerkedett meg *Moór Gyulával*, aki akkor a Szegedi Tudományegyetemen a jogbölcselet professzora volt. Moór professzor hatására nyújtotta be magántanári habilitációját a szegedi egyetemre és a jogbölcselet magántanára lett 1925-ben. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen az etika története tárgykörből 1927-ben szerzett magántanári képesítést és ott is oktatott etika és története tárgykörből, majd 1929-től nevezték ki Szegedre tanácskezetőnek.

1927–1929 között ösztöndíjasként Bécsben és Londonban folytatott tanulmányokat. 1929-től a szegedi egyetem jogbölcseleti tanszékének nyilvános rendkívüli tanára, 1933-ban pedig nyilvános rendes egyetemi tanárnak nevezték ki. A Jog- és Államtudományi Kar dékáni tisztét töltötte be az 1937/38-as tanévben, majd ezt követően – a kor szokása szerint – prodékán volt. Amikor a kar 1940-ben visszatelepített Kolozsvárra, Horváth Barna is átköltözött Kolozsvárra, ahol 1944-ig itt tanított, majd a háború után ismét Szegeden találjuk.

A Magyar Tudományos Akadémia 1945-ben levelező, majd 1946-ban ren-

HORVÁTH BARNÁ

1896–1973

des tagjává választotta. A háború után azonban már nem fejtett ki érdemi működést Szegeden, és hamarosan az USA-ba távozott, ahol élete további részét töltötte, s végül ott is halt meg. 1950 és 1956 között a politikatudomány, a nemzetközi jog és jogelmélet tanára a New Yorki Egyetem New School of Social Research fakultásán, miközben tanított Zürichben, Bécsben, Berlinben, Freiburgban, Koppenhágában és Genfben is. 1952-ben az Académie libre Internationale des Sciences et des Arts (Párizs) tagja lett.

Kutatási területe a jogelmélet, jogfilozófia, jogszociológia. A jogot két fő részre osztotta: jurisprudentiára és jogászatra. Az előbbi ismét két részre tagolódik nála, elméleti és gyakorlati, míg az utóbbi jogelméleti és jogtörténeti részekre. A pozitivisták természetjog

képviselője volt, vagyis elmélete szerint a pozitivizmus magában hordozza a természetjogot.

A Szegeden töltött évek során számos tudományos és társadalmi tisztséghez jutott, így az MTA Filozófiai Bizottságában meghívott tag (1928–1945), az Országos Köznevelési Tanács tagja, a felsőoktatási szakosztály elnöke, az

Institut International de Philosophie du Droit et de Sociologie Juridique meghívott tagja, továbbá a Magyar Társadalomtudományi Társaság alelnöke, a Magyar Filozófiai Társaság választmányi tagja.

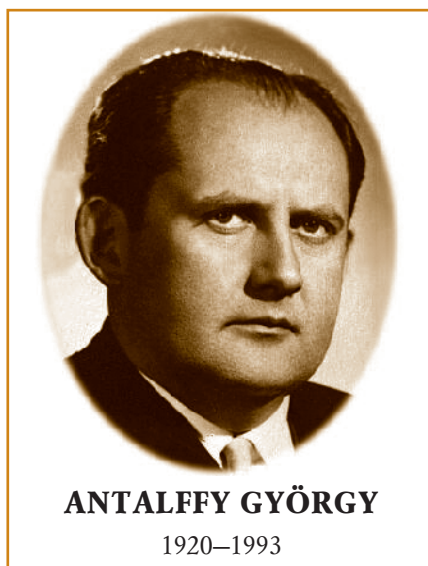
Dr. Schiffner Imola
egyetemi adjunktus

20 éve halt meg Antalffy György, az állam- és jogelmélet tanára.

1950. február 1-től 1990-ig az Állam- és Jogelméleti Tanszék vezetője. *Antalffy György* tanulmányait Szegeden és Kolozsvárott végezte és 1950-ben habilitált. 1950–1951-ben egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá nevezték ki. 1951-től tanszékvezető egyetemi tanár volt nyugdíjazásáig. Több alkalommal – 1950/1951-ben, 1957/1958-ban, valamint 1967–1970 között – az Állam- és Jogtudományi kar dékáni tiszteit viselte, 1958–1964 valamint 1976 és 1982 között az egyetem rektora is volt.

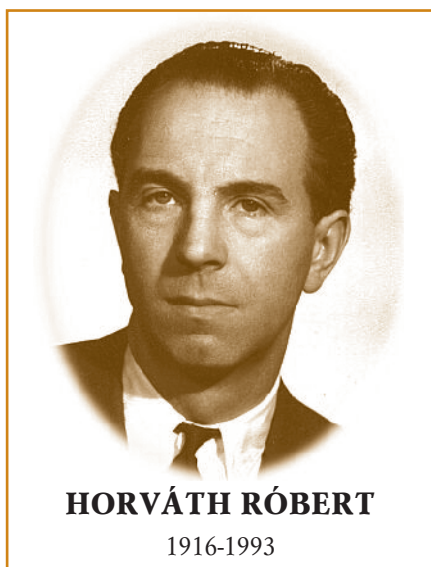
Kutatási érdeklődése szertágazó területeket érintett: az állam- és jogfejlődés problémái, különös tekintettel a szocialista állam- és jogrendszerekre, a politikai és jogi tanítások története, az államtudomány újabb fejlődési irányai, a szocialista állam története, az államfogalom-kör leírása, a társadalom szerkezete, a politika, az állam és a társadalom összefüggései, a társadalmi szervezetek problémái. 1960-ban az állam- és jogtudomány kandidátusa, 1968-ban akadémiai doktora lett.

Több szakmai szervezetben is magas tisztséget töltött be. 1958 és 1985

között az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának tagja, 1971-től 1990-ig a Magyar Jogász Szövetség elnöke, 1985-től 1990-ig a Magyar Politikatudományi Társaság alelnöke, az Institut International des Sciences Administratives magyar tagozatának tagja, az MTA Állam- és Jogtudományi Szakbizottságának tagja, ezen kívül az odesszai Állami Mecsnyikov Egyetem díszdoktora.

Dr. Schiffner Imola
egyetemi adjunktus

20 éve halt meg Horváth Róbert, a demográfia és statisztika tudományának nemzetközi hírű professzora.

A mai Statisztikai és Demográfiai Tanszék ötödik tanszékvezetője *Horváth Róbert* volt, aki 1916. július 1-én született Győrött és 1993. december 6-án hunyt el Szegeden. Egyetemi pályája 1939-ben kezdődött, amikor államtudományi, majd 1940-ben jogtudományi doktorrá avatták a Szegedi Tudományegyetemen. A szegedi éveket követően további – statisztikai, demográfiai, közgazdasági, illetve társadalomtudományi – posztgraduális tanulmányokat folytatott a Budapesti Műegyetem Közgazdasági és Közigazgatástudományi Karán, a Berlini Friedrich-Wilhelm Egyetemen, valamint a Párizsi Egyetem Jogi- és Közgazdasági Karán. Munkásságát – 1939 és 1940 között – a Szegedi Tudományegyetemen kezdte mint tudományos munkatárs, majd 1948-ig a Központi Statisztikai Hivatalban dolgozott. Ezt követően ismét Szegedre került, amikor

1948-ban a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán magántanárrá habilitálták a statisztika elmélete köréből.

Oktatói pályafutása Szegeden az 1949/1950. tanévben kezdődött, ugyanis ekkor történt a miskolci jogakadémiáról való áthelyezése, ahol egy éven keresztül vezette a Közgazdasági és Statisztikai Tanszékét. Szegeden kezdetben a kar Közgazdasági és Pénzügyi Tanszékét vezette, majd – *Schneller Károly* halálát követően – 1954-től 1986. évi nyugállományba vonulásáig a Statisztikai Tanszék vezetője volt. 1950-ben egyetemi nyilvános rendkívüli tanári, majd 1951-ben egyetemi tanári kinevezést nyert.

Horváth Róbert meglehetősen komplex és terjedelmes életműve a következő területekre terjedt ki: közgazdasági és monetáris elmélet, közgazdasági és monetáris gazdasági elmélettörténet, gazdaságpolitika, statisztikai és gazdaságstatisztikai elmélet, statisztikai elmélettörténet, alkalmazott statisztikai tudomány, demográfiai elmélet, történeti demográfia, egyéb tudományos területek, egyetemi jegyzetek, kisebb cikkek, könyvismertetések. Nem elhanyagolható szerepe a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának vezetésében sem. 1957. április 1-től a Kar megbízott dékánja, majd 1958-ban megbízott prodékán lett.

Horváth Róbert nyugállományba vonulása után is tevékenyen részt vett a Kar, illetve a Statisztikai Tanszék munkájában: egyetemi jegyzeteket írt, illetve fakultatív kollégiumokat is meghirdetett a jogászhallgatók számára. Több mint 40 éves egyetemi, illetve 30 évet meghaladó tanszékvezetői pályafutásával vitathatatlanul legkiemelkedőbb személyiség a mai Statisztikai és De-

mográfiai Tanszék rendszerváltás előtti történetében.

Tudományos munkásságát nemcsak a rendkívül nagy terjedelem, hanem a sokrétűség, a komplexitás, illetve az innovációs szemlélet is jellemzi. Publikációinak száma csak 1986-os nyugállományba vonulásáig megközelítette a 300-at, amelyből 10 monográfia, 171 önálló tanulmány, 87 kisebb cikk, recenzió, társszerzőként 16 egyetemi jegyzet látott napvilágot. Ezek között jelentős számban szerepelnek az idegen nyelvű tanulmányok. Alkotói kedvét a nyugállományba vonulás után sem vesztette el. 1986-tól még további több mint 80 publikációja – két monográfia, kb. 50 tanulmány, közel 30 kisebb cikk, recenzió és egy egyetemi jegyzetanyag – jelent meg jelentős részben külföldi folyóiratokban. Példamutatón sok előadása hangzott el hazai és külföldi konferenciákon, kongresszusokon és egyéb rendezvényeken. Csak nyugállományba vonulása után 23 hazai és külföldi konferencián vett részt.

Tudományos tisztséget töltött be a Magyar Tudományos Akadémia Statisztikai, valamint Demográfiai Bizottságá-

ban. Tagként közreműködött az MTA Szegedi Bizottságának Statisztikai és Demográfiai Szakbizottságában. Halála előtt, 1990-ben az újjáalakult Magyar Statisztikai Társaság örökös tiszteletbeli tagjává választották. Nemzetközi szakmai elismertségét igazolja, hogy több nemzetközi tudományos intézmény is tagjai közé fogadta. Így 1947-től tagja lett a Nemzetközi Népeségtudományi Uniónak, 1963-tól a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek, amelynek alelnöke is volt. Ugyancsak 1963-tól volt tagja a párizsi Statisztikai és Történeti Demográfiai Társaságnak, valamint a német Népeségtudományi Társaságnak. 1982-ben az Orleans-i Egyetemen „honoris causa statisticae” doktorrá avatták. Nyugállományba vonulását követően pedig három nemzetközi kitüntetésben is részesült: a Japán Gazdaságstatisztikai Társaság elismerő oklevelét (1986), valamint a Francia Akadémiai Pálmarend Lovagja kitüntetést (1987), végül a berlini Berlin-Zehlendorfer Heimatverein emlékérmét (1991) kapta meg.

*Dr. Schiffner Imola
egyetemi adjunktus*

Kari hírek

Dr. Hekáné Dr. Szondi Ildikó egyetemi docens (Statisztikai és Demográfiai Tanszék) a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület rendezvényén „A határon túli magyarság demográfiai adatai” címmel tartott előadást.

2013. január 13.

A Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék konferenciát és ünnepi ülést szervezett *Dr. Nagy Ferenc* egyetemi tanár 65. születésnapja alkalmából. Előadást

tartott: *Dr. Tóth Mihály* egyetemi tanár (Pécs), *Prof. Dr. Walter Gropp* (Giessen), *Prof. Dr. Arndt Sinn* (Osnabrück) és *Visnyeiné Dr. Juhász Zsuzsanna* egyetemi docens (Szeged).

2013. január 18.

Dr. Tóth Judit egyetemi docens (Alkotmányjogi Tanszék) a Migration Policy Group budapesti rendezvényén „Többéves, az uniós tagállamokra kiterjedő kutatási projektekben (ACIT) végzett

magyarországi elemzésről” címmel tartott előadást.

2013. január 24.

Dr. Hajdú József egyetemi tanár (Munkajogi és Szociális Jogi Tanszék) a 'Seminar on the European Social Charter' rendezvényen „Children and families. Presentation at the Collective Complaints Procedure – Significance, Role and Evolution in the Light of the Decisions Adopted by the European Committee of Social Rights” címmel tartott előadást.

2013. január 30.

Dr. Mezei Péter egyetemi docens (Összehasonlító Jogi Intézet) „Copyright at a crucial Point: the Challenges of Digital Technology ont he Copyright System” címmel előadást tartott Jakartában (Indonézia).

2013. február 6.

Dr. Juhász Krisztina egyetemi tanársegéd (Politológiai Tanszék) a „The Balkans Dialogue: Conflikt Resolution and EU Accession Politics int he Balkans and Turkey” elnevezésű konferencián „The European Union’s Crisis Management Activity in Bosnia and Herzegovina” címmel tartott előadást.

2013. február 9.

Dr. Nagy Tamás egyetemi docens (Jogbölcseleti és Jogszociológiai Tanszék) az Országos Hajnóczy Konferencián „A szót, Kolhász szaktárs, Önnek megadom, Öntől megvonom” és „Szövetutcaikon. Téli séták a fűtővel” címmel tartott előadásokat, Szegeden.

2013. február 26.

Dr. Berki Gabriella egyetemi tanársegéd (Munkajogi és Szociális Jogi Tan-

szék) részt vett Brüsszelben az 'Equal access to private cars' c. konferencián, és ott „Mobility matters! Proper access to suitable individual transport: benefits to all” és „Modern cars: Design for All! Focusing on the (special) needs of the consumers” címekkel tartott két előadást.

2013. március 20.

Dr. Balogh Elemér egyetemi tanár az Andrassy Universitát Budapest rendezésében 'Rechtssysteme im Donaauraum: Vernetzung und Transfer' elnevezéssel szervezett konferencián „Wissenstransfer auf dem Gebiet der Strafrechtskodifikation”, *Dr. Blazovich László* egyetemi tanár (mindketten: Európai Jogtörténeti Tanszék) „Die Wirkung des Sachsenspiegels und der deutschen Rechtsbücher in Ungarn” címmel tartott előadást.

2013. március 21.

Dr. Nagy Csongor István egyetemi docens (Nemzetközi Magánjogi Tanszék) Londonban, a British Institute of International and Comparative Law rendezvényén „When is trade restricted? Free trade and local public interest in EU, US and WTO law” címmel tartott előadást.

2013. március 26.

Dr. Papp Tekla habil. egyetemi docens (Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék) a Budapesti Gazdasági Főiskolán „Fogyasztóvédelmi anomáliák. A fogyasztó fogalma, védelmének jellege és az élelmiszerbiztonság” címmel tartott előadást.

2013. március 28.

Dr. Blazovichné Dr. Gellén Klára egyetemi docens (Polgári Jogi és Polgári El-

járásjogi Tanszék) 'A médiaszabályozás a harmadik évezred kezdetén' című, az MTA Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportja által rendezett konferencián „A kereskedelmi közlemények a médiaszabályozás és a fogyasztóvédelem kereszttetszetében” címmel tartott előadást.

2013. március 28.

Dr. Balogh Elemér egyetemi tanár (Európai Jogtörténeti Tanszék) a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen a 'Partei- und Wahlsystemen in dem Donauraum (19–20. Jahrhundert)' c. konferencián

„Die Reformgedanken von Zsigmond Kemény zum Wahlrecht vor 1848” címmel tartott előadást.

2013. október 18.

Dr. Blutman László egyetemi tanár (Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék) az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában 'Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és Magyarország' c. konferencián „Közvetlenül alkalmazható-e az Emberi Jogok Európai Egyezménye a magyar jogban?” címmel tartott előadást.

2013. december 6.

Kitüntetések

Viski Emlékérem

Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár (Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék) kapta a Magyar Kriminológiai Társaságtól.

Rektori Elismerő Oklevél

Dr. Blazovichné Dr. Gellén Klára egyetemi docens (Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék) 2013. július 8-án a Rektori Hivatalban szervezett ünnepségen vette át.

Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett

Hágelmanné Miksi Emese kapta az Emberi Erőforrás Minisztertől.

Pro Universitate-díj

Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár (Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék) vehette át 2013. november 9-én.

Akadémiai Nívódíj

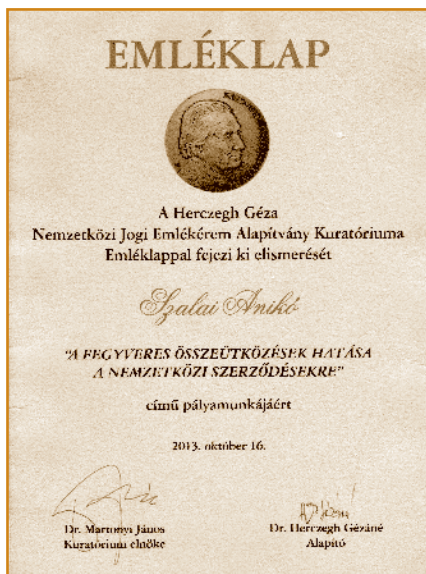
Dr. Jakab Éva egyetemi tanár (Római Jogi Tanszék) vehette át 2013. november 7-én.

Magyar Érdemrend Középkereszt polgári tagozat

Dr. Szabó Imre egyetemi tanár (Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék) vehette át 2013. augusztus 19-én.

Herczeg Géza Emléklap

Dr. Szalai Anikó egyetemi adjunktus

(Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék) kapta „A fegyveres összeütközések hatása a nemzetközi szerződésekre” c. doktori disszertációjáért.

Honoris Causa Pro Scientia

Dr. Paczolaty Péter egyetemi tanár vehette át az Országos Tudományos Diákköri Tanácstól 2013. november 18-án.

Az Év Oktatója

Dr. Pozsonyi Norbert egyetemi adjunktus (Római Jogi Tanszék) vehette át 2013-ban a jogászbálon a kari Hallgatói Önkormányzat által odaítélt elismerést.

Kari kitüntetésben részesültek

Menyhárt Gáspár-díj:

Dr. Szabó Imre egyetemi tanár

Kari Életmű Elismerés:

Dr. Fábíán György egyetemi docens

Pro Facultate Oklevél:

Dr. Vida Mihály c. egyetemi docens

Pro Facultate Emlékplakett:

Dr. Harangozó Attila, a Szegedi Ítéltő-tábla elnöke

Kiváló Dolgozó-díj:

Herczegné dr. Németh Mária, a kari tanulmányi osztály vezetője

Diplomaosztó

Jogász szak

nappali tagozat: 147 fő
levelező tagozat (Szeged): 91 fő
Kecskemét: 33 fő

Nemzetközi tanulmányok

alapszak (BA): 58 fő
mesterszak (MA): 15 fő

Politológia

alapszak (BA): 13 fő
mesterszak (MA): 3 fő

Munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatás (BA)

alapszak (BA)
nappali tagozat: 86 fő
levelező tagozat: 59 fő
mesterszak (MA)
nappali tagozat: 36 fő

PhD

Dr. Ambrus István
Dr. Bakos-Kovács Kitti
Dr. Bóka János
Dr. Farkas Csamangó Erika
Dr. Pozsonyi Norbert
Dr. Sulyok Tamás
Dr. Kertész dr. Váradi Szilvia

Díszoklevelet kapott

A szegedi jogi karon 70 (rubin), 65 (vas), 60 (gyémánt) és 50 (arany) évvel ezelőtt végzettek 2013. szeptember 19-én vehették át a Rectori Hivatalban életkorukkal kiérdemelt díszokleveleiket.

Ezüst Emlékplakett

Dr. Maján László

Rubindiploma

Dr. Barta István

Dr. Mohos Andor

Vasdiploma

Dr. Gömör László

Gyémántdiploma

Dr. Tóth Péter

Aranydiploma

Dr. Bakó József László

Dr. Bartha Béla

Dr. Csatári Lajos

Dr. Czakó József

Dr. Déri Miklós

Dr. Garami Emil

Dr. Kovács Ágnes

Dr. Kujbus Sándor

Dr. Martonosi István

Dr. Mezei Márta

Dr. Nagy Béla

Dr. Nagy Géza

Dr. Négyesy László

Dr. Németh Pálné dr. Mészáros Eszter

Dr. Oláh Éva

Dr. Ördögh Julianna Piroska

Prof. em. Dr. Dr. h. c. Ruzsoly József

Dr. Szakmáry Sándor

Dr. Szikora István

Dr. Szirányi István

Dr. Szőnyi Sarolta

Dr. Tompa Gábor

Dr. Vas Márton

Dr. Vántsza Zoltán

Dr. Vizsmeg Sándorné dr. Koós Ilona

Az Ezüst Emlékplakettet átvevő dr. Maján László családja körében